

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ره‌نامه‌ی جهسادی

در عرصه‌ی

فرهنگی

(دفتر اول)

مؤلف:

نوید خاکبازان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
فصل اول: مبانی، تعاریف و مفاهیم.....	۱۷
اهداف فعالیت‌های فرهنگی در حرکت‌های جهادی.....	۱۹
اصول فعالیت‌های فرهنگی در حرکت‌های جهادی.....	۲۱
اصل اول: دین محوری.....	۲۲
اصل دوم: حرکت و پویایی.....	۲۲
اصل سوم: معنویت و اخلاق.....	۲۳
اصل چهارم: تدریج.....	۲۴
اصل پنجم: تنوع و انعطاف.....	۲۴
اصل ششم: نشاط روحی و اشتیاق مخاطب.....	۲۵
تعاریف و مفاهیم.....	۲۶
۱. حرکت‌های جهادی.....	۲۶
۲. مولفه‌های حرکت‌های جهادی.....	۲۶
۳. اردوهای جهادی.....	۲۷
۴. منطقه‌ی هدف.....	۲۷
۵. گروه پیش قراول.....	۲۸
۶. عرصه فرهنگی.....	۲۸
۷. گروه فرهنگی.....	۲۸
۸. کادر بومی.....	۲۸
۹. دستگاه‌های همکار.....	۲۸

۱۰. مسئولین فرهنگی و شرح وظایف ایشان..... ۲۹
- الف. مسئول فرهنگی گروه..... ۲۹
- ب. مشاور فرهنگی..... ۳۱
- ج. مسئول فرهنگی هر روستا..... ۳۲
- د. مسئول فرهنگی داخلی..... ۳۳
- ه. مسئول روابط عمومی..... ۳۳
- و. مسئول گروه تربیت بدنی..... ۳۴
- ز. مسئول گروه سمعی بصری..... ۳۴
- ح. مسئول فرهنگی خواهران..... ۳۵

فصل دوم: اقدامات پیش از اردوی جهادی..... ۳۷

۱. برنامه‌ریزی..... ۳۹
۲. شناسایی فرهنگی منطقه..... ۴۲
- مؤلفه‌های شناسایی فرهنگی منطقه..... ۴۲
- مراحل شناسایی..... ۴۴
- الف. شناسایی اولیه..... ۴۴
- ب. سفر شناسایی..... ۴۵
- ج. شناسایی تکمیلی..... ۴۶
۳. سازماندهی نیروها..... ۴۶
- گزینش و انتخاب نیروهای انسانی کارآمد..... ۴۷
- راهکارهایی برای جذب جهادگران جدید..... ۴۸
- معیارهای گزینش..... ۴۹
- الف. ویژگی‌های عمومی..... ۴۹
- ب. ویژگی‌های مهارتی..... ۵۲
- تقسیم وظایف..... ۵۵
- برگزاری جلسات هماهنگی..... ۵۶
۴. رایزنی با ارگان‌های دولتی و فرهنگی..... ۵۶
۵. آماده‌سازی طرح‌ها و اقلام فرهنگی..... ۵۹

طرح‌های فرهنگی.....	۵۹
۱. برگه‌های قرآن خوانی (روزی حداقل ده آیه).....	۵۹
۲. برگه‌های ختم روزانه چهارده هزار صلوات.....	۵۹
۳. قرعه‌ی تواضع.....	۵۹
۴. ارزاق معنوی با هدف غفلت‌زدایی.....	۶۰
۵. ویژه‌نامه‌ی حرکت جهادی.....	۶۰
۶. جزوه‌ی «خودسازی در حرکت‌های جهادی».....	۶۰
۷. جزوه‌ی «معنویت و جهاد».....	۶۱
۸. بروشورهای تک برگی.....	۶۱
۹. کارنامه‌ی اعمال و صفات.....	۶۱
۱۰. جزوه آسیب‌شناسی اردوهای جهادی.....	۶۲
۱۱. بروشور معرفی تلفن و سایت مراکز فرهنگی.....	۶۲
۱۲. نواهای معنوی مورد استفاده در طول سفر.....	۶۲
۱۳. استفاده از ظرفیت بلوتوث.....	۶۳
۱۴. اسلاید، فیلم و مستندهای جذاب و پرمحتوا.....	۶۳
۱۵. تولید و جمع‌آوری شعر و شعارهای معنوی.....	۶۳
لیست برخی اقلام.....	۶۴
۶. دوره‌ی آموزشی تربیت جهادی.....	۶۵
۷. حضور مسئولین فرهنگی به همراه گروه پیش‌قراول.....	۶۶

فصل سوم: اقدامات هنگام اردوی جهادی..... ۷۱

بخش اول: برنامه‌های پیشنهادی درون‌گروهی.....	۷۴
۱. شروع سفر.....	۷۴
الف. فضاسازی وسایل نقلیه.....	۷۵
ب. برگزاری مراسم بدرقه.....	۷۵
ج. برنامه‌های فرهنگی داخل اتوبوس.....	۷۶
۲. فعالیت‌های فرهنگی داخلی.....	۷۸
الف. مناجات‌های سحرگاهی.....	۷۸

- ب. برپایی نماز جماعت صبح و قرائت دعای عهد ۷۸
- ج. ورزش صبحگاهی ۷۸
- د. شروع فعالیت‌های روزانه جهادگران ۷۸
- ه. تدوین نشریه‌ی روزانه ۷۹
- و. توزیع طرح‌ها و بسته‌های فرهنگی ۷۹
- ز. برنامه‌های فرهنگی در وعده‌های غذایی ۸۰
- ح. برپایی فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی: ۸۱
- ط. برگزاری حلقه‌های انس و معرفت شبانه ۸۱
- بخش دوم: برنامه‌های پیشنهادی برون‌گروهی ۸۴
۱. فضاسازی فرهنگی منطقه ۸۴
۲. برگزاری مراسم‌ها ۸۵
- الف. مراسم افتتاحیه ۸۵
- ب. برنامه‌های فرهنگی نماز جماعت ۸۶
- ج. مراسم دعا و مناجات ۸۷
- د. جشن تشریف و عبادت ۸۸
- ه. جلسات مدح‌خوانی اهل بیت (علیهم‌السلام) ۸۹
- و. محفل انس با قرآن ۸۹
- ز. جلسات ختم صلوات: ۹۱
- ح. بزرگداشت و یادواره‌ی شهدا ۹۱
- ط. مراسم غبارروبی از مساجد ۹۲
- ی. مراسم اختتامیه ۹۳
۳. برگزاری مسابقات ۹۴
- الف. جشنواره‌ی ورزشی ۹۴
- ب. مسابقه‌ی نشریات دیواری ۹۵
- ج. مسابقه‌ی حجاب و عفاف، بال پرواز ۹۵
- د. مسابقه‌ی آیه‌های زندگی (حفظ، قرائت و مفاهیم قرآن) ۹۵
- ه. مسابقه‌ی بصیرت و انقلاب‌شناسی ۹۶
- و. مسابقه چشم‌های منتظر ۹۷
- ز. مسابقه‌ی کتابخوانی ۹۷

ح. مسابقه‌ی شبهات ولایت	۹۷
ط. مسابقه‌ی حفظ دعای عهد	۹۷
ی. مسابقه‌ی نامه‌ای به امام زمان <small>علیه السلام</small>	۹۸
ک. مسابقه‌ی نامه‌ای به والدین	۹۸
۴. برپایی نمایشگاه‌ها	۹۸
الف. نمایشگاه «حجاب، صدف گوهر معرفت»	۹۸
ب. نمایشگاه صنایع دستی و هنرهای تجسمی اهالی	۹۹
ج. نمایشگاه ولایت و انقلاب	۹۹
۵. تقویت یا تشکیل مجموعه‌های فرهنگی	۱۰۰
الف. پایگاه‌های فرهنگی	۱۰۰
ب. کتابخانه و بانک CD و نرم‌افزار:	۱۰۱
ج. هیئات معرفتی و قرآنی	۱۰۲
د. تشکیل شورای ورزشی	۱۰۳
۶. برگزاری جلسات، کلاسها و دوره‌ها	۱۰۴
۷. سایر فعالیت‌ها	۱۰۸
فصل چهارم: اقدامات پس از اردوی جهادی	۱۱۱
۱. ارزیابی و ثبت فعالیت‌های فرهنگی	۱۱۳
۲. استمرار کار فرهنگی و تداوم ارتباط با منطقه	۱۱۵
۳. فرهنگ‌سازی حرکت‌های جهادی	۱۱۷
ضمایم و پیوست‌ها	۱۱۹
پیوست ۱: پرسشنامه فرهنگی	۱۲۱
پیوست ۲: شماره تماس و آدرس سایت مراکز پاسخگویی	۱۳۴
پیوست ۳: آدرس پایگاه‌های اینترنتی فرهنگی	۱۳۶
پیوست ۴: نمونه‌ی نامه‌ای به امام زمان <small>علیه السلام</small>	۱۳۸
پیوست ۵: نمونه‌ی نامه‌ای به پدر و مادر	۱۳۹
کتابنامه	۱۴۱

پیشگفتار

«ما فرهنگ را بستر اصلی زندگی انسان می‌دانیم؛ نه فقط بستر اصلی درس خواندن و علم آموختن. فرهنگ هر کشور، بستر اصلی حرکت عمومی آن کشور است. حرکت سیاسی و علمی‌اش هم در بستر فرهنگی است. فرهنگ، یعنی خلیات و ذاتیات یک جامعه و بومی یک ملت؛ تفکراتش، ایمانش، آرمان‌هایش؛ این‌ها تشکیل دهنده‌ی مبانی فرهنگ یک کشور است؛ این‌هاست که یک ملت را یا شجاع و غیور و جسور و مستقل می‌کند، یا سرافکنده و ذلیل و فرودست و خاک‌نشین و فقیر می‌کند. فرهنگ، عنصر خیلی مهمی است.»^۱

آمده‌ایم تا با همتی مردانه آسمانی شویم و وجودمان بی‌نهایت را تجربه کند؛ هدفی که خداوند برای تحقق آن سنگ تمام گذاشته و انسان را بهانه‌ی همه‌ی خلقتش می‌داند.

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار وزیر علوم و رؤسای دانشگاه‌ها (۱۳۸۳/۱۰/۱۷).

دستیابی به تمام قابلیت‌های بشر و نیز بهره‌گیری کامل از شریعت و در نتیجه تحقق حداکثری هدف خلقت، تنها در بستر حکومت جهانی عدالت و معنویت به رهبری ولی الهی، صورت می‌پذیرد. چرا که تنها در سایه‌ی چنین حکومتی است که تمام موانع رشد ابعاد مختلف وجودی انسان برطرف می‌شود. و از سوی دیگر، آفتاب حیات‌بخش و روشنی‌بخش معارف دینی، به صورت تمام و کامل جلوه‌گر می‌گردد و تمام ابعاد شریعت به فعلیت رسیده و در جامعه‌ی انسانی اجرا می‌شود.

بنا بر قاعده‌ی تغییرناپذیر «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم»^۱ لازمه‌ی تحقق چنین حاکمیتی این است که جامعه به مرحله‌ای رسیده باشد که هم ضرورت و چرایی تشکیل حکومت جهانی عدالت و معنویت را درک نماید و هم جهاد همه‌جانبه در تمامی زمینه‌ها برای رسیدن به این آرمان بلند حیات انسانی و وعده‌ی تخلف‌ناپذیر الهی سرلوحه‌ی همه‌ی فعالیت‌هایش باشد. این مهم جز با ارتقای فرهنگ حاکم بر جامعه به دست نخواهد آمد.

از نگاه فرهنگی، جامعه از دو قشر تشکیل شده است. قشر تأثیرگذار و قشر تأثیرپذیر. تنها راه رسیدن فرهنگ حاکم بر جامعه به مرحله‌ای که جامعه را به جامعه‌ای براننده‌ی ظهور و حاکمیت جهانی دین بدل کند، تربیت قشر تأثیرگذار جامعه در بستر روحیه و تفکر جهادی است که شاخصه‌هایی چون آرمان‌خواهی، تحول‌طلبی، نشاط انقلابی و خستگی‌ناپذیری در آن تبلور ویژه دارد. همین روحیه است که جز با

۱. «خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملتی) را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنها خود را

تغییر دهند» (رعد، ۱۱)

تحقق حاکمیت جهانی عدالت و معنویت آرام نمی‌گیرد و تا شکل‌گیری این آرمان، مجاهده و مبارزه خواهد کرد.

نیروهای جهادگر فرهنگی، با بهره‌گیری از تعالیم اهل بیت علیهم‌السلام مانع بزرگ شکل‌گیری این جامعه‌ی آرمانی را کمبود نیروهای کارآمد می‌دانند و مشتاقند با عنایت خداوند متعال بتوانند بسترسازان تربیت این نیروها باشند.

کتاب حاضر به عنوان گام اول، آموزش‌هایی اجمالی را به مدیران و نیروهای جهادگر فرهنگی در سه مقطع پیش از برگزاری اردو، هنگام برگزاری اردو و پس از برگزاری اردو خواهد داشت.

این کتاب در قالب چهار فصل فهرستی از مجموعه اطلاعات تخصصی یک جهادگر فرهنگی را گردآوری نموده است:

فصل اول: مبانی، تعاریف و مفاهیم

فصل دوم: اقدامات پیش از برگزاری اردوی جهادی

فصل سوم: اقدامات هنگام برگزاری اردوی جهادی

فصل چهارم: اقدامات پس از برگزاری اردوی جهادی

ضمایم و پیوستها: در پایان کتاب نمونه‌ای از فرم شناسایی فرهنگی مناطق محروم، نامه‌ای به امام زمان علیه‌السلام و نامه‌ای به والدین، و نیز شماره تماس و آدرس سایتهای مراکز پاسخگویی و پایگاه‌های فرهنگی خواهد آمد.

در این جا ذکر چند نکته ضروری به نظر می‌رسد:

۱. هرگز ادعا نمی‌شود که برنامه‌های فرهنگی در محدوده‌ای که در این کتاب آمده است، قرار خواهد گرفت؛ بلکه شایسته است، مسئولین

فرهنگی برنامه‌ها، روش‌ها و فعالیت‌های دیگری را نیز ابداع و خلق نمایند. البته باید توجه داشت که برنامه‌های پیشنهادی با اهداف و مبانی حرکت‌های جهادی سازگاری داشته باشد.

۲. در هر یک از برنامه‌ها به برخی جزئیات و پیشنهادهایی پرداخته شده است. سعی شود، جهت موفقیت برنامه‌ها و هرچه نزدیک‌تر شدن به اهداف آن، به کلیه‌ی آنها عمل شود. از این رو آن‌ها را به عنوان راهنما و دستور کار مورد مطالعه قرار داده و حتی در هنگام برگزاری اردو، از آن استفاده شود.

۳. مسئله‌ی زمانبندی و برنامه‌ریزی روزانه در هر فعالیتی ضروری به نظر می‌رسد، ولی عمداً در این کتاب بدین مهم نپرداختیم. این کتاب حاوی پیشنهادهای، طرح‌ها و برنامه‌هایی است که شایسته است به دقت مورد مطالعه قرار گیرند و با در نظر گرفتن شرایط و موقعیت‌های مختلف، برنامه‌ریزی روزانه صورت گیرد. در واقع این برنامه‌ها ارائه‌ی طریقی است که تا حد فراوانی قابلیت پذیرش ابتکار و خلاقیت‌ها را دارد. این بدان معناست که می‌توان برنامه‌های ابتکاری دیگری را نیز به همین منوال و براساس «اصول فعالیت‌های فرهنگی» اضافه نمود. شایسته است مسئولین فرهنگی با توجه به ویژگی‌ها و حساسیت‌های فرهنگی منطقه، زمان برگزاری، وضعیت جوی، استقبال اهالی و... برنامه‌های روزانه را تنظیم نمایند.

امید است که این ناچیز، مورد رضای الهی قرار گیرد و قدمی در راستای تشکیل حکومت جهانی عدالت و معنویت حضرت بقیة الله الاعظم علیه السلام باشد. در پایان از همه‌ی آنان که بزرگواران ما را در تدوین

این کتاب یاری نمودند، به ویژه آقایان رامین عزت طلب مقدم، محمد مهدی پور، سید مهدی موسوی، مهدی احدی، حجت الله رحیمی، ایمان عادل، محسن لبخندق، قاسم اردکانی، محمد مهدی مرادی، داوود ایمانی و سید حسام الدین حسینی سپاسگذاری و تقدیر نماییم.

مرکز مطالعات راهبردی و هدایت حرکت های جهادی

لطفاً پیشنهادات، نظرات و راهکارهای خود را

به منظور تولیدات آینده در راستای ارتقای کیفیت کارگروه فرهنگی، به آدرس:

markazmotalat@gmail.com

و تلفکس: ۰۲۵۱ - ۷۷۱۷۳۰۰ ارسال فرمایید.

فصل اول

مبانی، تعاریف و مفاهیم

در این فصل به تعاریف، مفاهیم و مبانی کلیدی در فعالیتهای فرهنگی اشاره می‌شود. درک صحیح این مفاهیم و مبانی، می‌تواند جهادگران عرصه فرهنگی را در جهت برگزاری یک طرح کامل و اصولی بسیار کمک نماید.

اهداف فعالیت‌های فرهنگی در حرکت‌های جهادی

فعالیت‌های فرهنگی باید به گونه‌ای ساماندهی و جهت‌دهی شود که برآیند تمام فعالیت‌ها در این عرصه، به رشد همه‌ی مؤلفه‌های تشکیل دهنده‌ی فرهنگ جامعه، منجر گردد. به عبارت دیگر، هدف از فعالیت‌های فرهنگی، سوق دادن جامعه به نقطه‌ای آرمانی است که در آن، فرهنگ حاکم بر جامعه، نشانه‌های جامعه‌ی متعالی دینی را داشته باشد. جامعه‌ای که ظرفیت پذیرش رهبری انسان کامل را داراست. علاوه بر اهداف و جهت‌گیری‌های کلی که در پیش آمد، با توجه به شرایط عمومی جامعه‌ی امروزی، شرایط خاص مناطق محروم و ویژگی‌های برهه‌ی حساس تاریخی که ما در آن حضور داریم، می‌توان برخی اهداف جزئی فعالیت‌های فرهنگی را این گونه برشمرد:

- نخبه‌شناسی و نخبه‌پروری.

- حاکم کردن خودباوری^۱ و اعتماد به استعدادهای فردی و ظرفیت‌های بومی به منظور تحقق شعار ما می‌توانیم.^۲
- انتقال فرهنگ جهاد، سازندگی و خود کفایی به روستاها به عنوان سفیران کار و تلاش.^۳
- نهادینه ساختن روحیه‌ی عدالت‌خواهی، استکبار ستیزی، دشمن‌شناسی و درک تهاجم فرهنگی و ضرورت مقابله با آن.^۴
- بصیرت افزایی و طرح مباحث روشنگرانه و سازنده، در بین اهالی و نیز دانشجویان، به منظور ارتقای فهم سیاسی و آماده سازی جامعه برای ورود به عرصه‌های دشوار و عبور از بحران‌ها و گردنه‌های سخت و واکنش‌ها شدن در مقابل فتنه‌های پیش‌رو.^۵

-
۱. امام خامنه‌ای (حفظه الله): «یک توصیه این است که خودباوری را ترویج کنید. جوانی که تحت تربیت و تحت آموزش و تعلیم شماست، باید به خود اعتماد داشته باشد» (۱۳۸۷/۷/۳).
 ۲. مقام معظم رهبری (مدظله): «یک ملت ممکن است امکانات مادی زیادی هم داشته باشد، اما به رشد و ترقی و تعالی نرسد؛... مؤلفه‌های دیگری لازم است؛ مؤلفه‌های معنوی. یکی از مهم‌ترین این مؤلفه‌ها، همین خودباوری است، اعتماد به نفس است و این که یک ملت باور کند که می‌تواند.» (۱۳۸۸/۳/۱۴).
 ۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جهادگران بسیج سازندگی، ۱۳۸۹/۰۶/۳۱.
 ۴. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۶/۵/۶.
 ۵. «در زندگی پیچیده‌ی اجتماعی امروز، بدون بصیرت نمی‌شود حرکت کرد. جوان‌ها باید فکر کنند، بیندیشند، بصیرت خودشان را افزایش بدهند. معلمان روحانی، متعهدان موجود در جامعه‌ی ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مسئله‌ی بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در

- تربیت نسل جدید و آشنا کردن این نسل با ارزش‌های دینی و انقلاب اسلامی، با فعالیت‌های تخصصی، هدفمند و جذاب بر روی گروه‌های سنی کودک، نوجوان و جوان.^۱
- آموزش مهارت‌های کاربردی زندگی، مثل برنامه‌ریزی تحصیلی، همسررداری، تربیت فرزند و دیگر مهارت‌های مورد نیاز خانواده‌ها.

اصول فعالیت‌های فرهنگی در حرکت‌های جهادی

جهاد فرهنگی، به عنوان یکی از مهم‌ترین عرصه‌های فعالیت حرکت جهادی، محتاج نیازسنجی، هدف‌گذاری، طرح‌ریزی و اقدامات سنجیده و کارشناسی شده است. چرا که در غیر این صورت علاوه بر نرسیدن به اهداف پیش رو در این عرصه، باید منتظر نتایج منفی، عقب‌گردهای اساسی و پیشروی‌های گسترده‌ی دشمن در مرزهای فرهنگی بود. برای قرار گرفتن این فعالیت‌ها در مسیر صحیح خود، شایسته است مسئولین فرهنگی اردوهای جهادی به این اصول توجه نمایند و بر اساس آن، فعالیت‌های فرهنگی را سازماندهی نمایند. برخی از مهم‌ترین اصول عبارتند از:

وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت موانع راه، بصیرت در شناخت راه‌های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع؛ این بصیرت‌ها لازم است.» (بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۸/۰۷/۱۵).

۱. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای تربیت اخلاقی نوجوانان و جوانان را از جمله مسائل مهم برای تربیت نسل جوان و تحول اخلاقی در آن برشمردند و تأکید کردند: «باید با تربیت اخلاقی صحیح که غیر از تحمیل اخلاقی است، جوانانی متدین، دین‌باور و متخلق به اخلاق اسلامی پرورش دهد» (۱۳۸۲/۰۴/۳۰).

اصل اول: دین محوری

اسلام به عنوان کامل‌ترین شریعت آسمانی، دو ویژگی جهانی بودن و جاودانی بودن را دارا می‌باشد. از این رو برای تمامی شئون زندگی انسان، اعم از فردی و اجتماعی، برنامه‌ریزی کرده و راهنمایی‌های لازم را ارائه نموده است. در عرصه‌ی جهاد فرهنگی نیز، تنها منبع قابل اتکا که همه‌ی نیازهای مخاطب در آن لحاظ شده و از جامعیت لازم برای تهیه‌ی خوراک فرهنگی و بسته‌های آموزشی و تبلیغی برخوردار است، همین شریعت مقدس است.

از این رو مسئولین فرهنگی باید توجه داشته باشند که «هر پدیده و فعالیت فرهنگی که با ارزش‌های متعالی انسانی، مانند اخلاقیات و مذهب ناسازگار باشد، فرهنگ اسلامی آن را نمی‌پذیرد؛ زیرا هر پدیده و فعالیتی که به نام فرهنگ در جامعه بروز کند و مخالف حیثیت و شرافت و شخصیت کمال‌طلب انسانی باشد، اگر چه در جذاب‌ترین صورت عرضه شود، فرهنگ اسلامی با آن مخالفت نموده و از عرضه و ترویج آن جلوگیری می‌نماید»^۱.

اصل دوم: حرکت و پویایی

یکی از آفاتی که همواره فعالیت‌های فرهنگی را تهدید می‌کند، روزمرگی است. روزمرگی، علاوه بر نارسایی کارهای فرهنگی، زمینه‌ی دلسردی و ناامیدی نیروهای این عرصه در کارآمدی فعالیت‌های فرهنگی را فراهم می‌آورد و سرانجام منجر به توقف فعالیت‌ها در این

۱. جعفری، محمد تقی، فرهنگ پیرو فرهنگ پیشرو، ص ۷۴.

عرصه خواهد شد. شایسته است مسئولین فرهنگی جهت پیشگیری از این آسیب، به گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند، تا با استفاده از امکانات و ظرفیت‌ها و ایجاد فرصت‌ها و قابلیت‌های جدید در هر مرحله از فعالیت‌های فرهنگی، نتایج جدید و پیشرفت‌های مهمی حاصل شود.

اصل سوم: معنویت و اخلاق

مقام معظم رهبری: «حضور یک جوان مؤمن و متدین و متشروع در یک مجموعه‌ی روستایی، در بین جوانان، در بین مردم، مظهر مجسم آیه‌ی قرآن است؛ آن‌ها را به دین، به انقلاب، به معنویت، سوق می‌دهد» (۳۱/شهریور/۱۳۸۹).

در حکومت اسلامی، تزکیه و رشد اخلاقی و معنوی افراد، جزء اهداف بالادستی حکومت قرار دارد؛ یعنی همه‌ی فعالیت‌ها در نهایت برای رسیدن به جامعه‌ای است که افراد آن از نوعی تهذیب نفس و معنویت برخوردار باشند. حرکت‌های جهادی به عنوان یکی از عظیم‌ترین جریان‌های کشور، با ترویج و تعمیق ارزش‌های انقلاب اسلامی، تعظیم شعائر دینی و بینش و نگرش اصیل و سالم، نقش بسزایی در بالندگی و پویایی جامعه بر عهده دارد. اگر فعالیت‌های فرهنگی در حرکت‌های جهادی، منجر به رشد معنویت و اخلاق نشود، ارزشمند نخواهد بود. از این رو مهم‌ترین و والاترین وظیفه‌ی حرکت‌های جهادی، تلاش در راستای تقویت میدان معنویت است.^۱

۱. مقام معظم رهبری: «مهم‌ترین عرصه‌ی پیشرفت، که روح حاکم بر سایر عرصه‌هاست، پیشرفت در عرصه‌ی معنویت است. ما باید این الگو را جوری

اصل چهارم: تدریج

در جهان هستی هر پدیده و رویدادی دارای ضابطه و قانونی است. پرورش ابعاد روحانی انسان نیز از ضابطه و قانون تدریج و تکامل پیروی می‌کند و سنت تدریج در حوزه‌ی فرهنگی یک اصل است. «سیاست گام به گام، ابزاری کارآمد و مؤثر در اجرای تغییرات فرهنگی است. و تأثیرگذاری رفتار جهادگران، در غالب اردوهای جهادی، برگرفته از این تاکتیک فرهنگی، می‌باشد و در آینده، تأثیرات چشم‌گیر خود را خواهد داشت. از این رو توقع تغییر فرهنگی به صورت یک‌باره، منطقی به نظر نمی‌رسد».^۱

اصل پنجم: تنوع و انعطاف

مخاطبان فرهنگی، شخصیت و سازمان روانی، روحی و جسمی، قالب‌ها و ظرفیت‌های خاصی دارند که امکان تأثیرگذاری را دشوار می‌کند. به همین جهت در کارهای فرهنگی و تربیتی، تنوع و تکرار برنامه‌ها و حتی فردی بودن نوع برنامه‌ها و روش‌ها نسبت به شخصیت افراد ضرورت دارد و امکان این که نسخه‌ی واحدی برای همه پیچیده شود، وجود ندارد. به هر میزان که فعالیت‌های فرهنگی از روش‌های متنوع و بیشتری برخوردار باشد، جذاب‌تر و دلنشین‌تر خواهد بود و مخاطبان بیشتری را به خود جذب می‌کند و تازگی و طراوت آن

تنظیم کنیم که نتیجه آن این باشد که جامعه‌ی ایرانی ما به سمت معنویت بیشتر پیش برود». (۱۳۸۹/۹/۱۷)

۱. اخوان، محمد علی، آسیب شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، ص ۳۹.

همچنان باقی خواهد ماند.

اصل ششم: نشاط روحی و اشتیاق مخاطب

فعالیت‌های فرهنگی باید به گونه‌ای انجام شود که هم از نظر کمیت جذب مخاطب و هم کیفیت اثر گذاری بر مخاطب، در نقطه‌ی مطلوبی قرار داشته باشد. برای تحقق این هدف، علاوه بر آنچه تا کنون گذشت، توجه به نشاط و اشتیاق مخاطب نیز ضروری است. مخاطب تنها در صورتی از یک فعالیت استقبال کرده و تأثیر می‌پذیرد که به آن علاقه‌مند باشد. در این زمینه باید از روش‌های جذاب سازی فعالیت‌ها، برنامه‌های جنبی نشاط آور، نیروهای بانشاط، خوشرو و شاداب استفاده نمود. البته تناسب فعالیت‌ها با گروه سنی و سطح فهم مخاطب نیز به جلوگیری از کسالت و بی‌میلی مخاطب کمک خواهد کرد.

با توجه به اصولی که گذشت، لازم است فعالیت‌های فرهنگی در اردوی جهادی ویژگی‌های ذیل را دارا باشد:

- در راستای اهداف کلان حرکت‌های جهادی باشد.
- متناسب با ویژگی‌های سنی و جنسیتی مخاطب باشد.
- روشن و دقیق باشد.
- آسان، قابل فهم و قابل اجرا باشد.
- انعطاف پذیر باشد.
- مبتنی بر کارشناسی‌های لازم باشد.
- نقش‌ها و وظایف افراد شرکت کننده در فعالیت‌ها مشخص باشد.

- متناسب با ذوق و سلیقه‌ی مخاطبان باشد.
- دارای جذابیت‌های فراوان باشد.
- با ارزش‌ها و معیارهای اسلامی هماهنگی داشته باشد.
- کمترین میزان خطا در پیام رسانی را داشته باشد.
- متناسب با فرهنگ بومی اهالی باشد.
- زمینه‌ی مشارکت بالای مخاطبان فراهم باشد.

تعاریف و مفاهیم

۱. حرکت‌های جهادی

هر حرکت و جنبشی که خالصانه و برای خشنودی خداوند باشد، حرکتی جهادی است.^۱

۲. مولفه‌های حرکت‌های جهادی

- «وقتی انسان برای اعلای کلمه‌ی حق، اعلای کلمه‌ی اسلام، عزت بخشیدن به امت اسلامی و ملت مؤمن و مسلمان ایران تلاش می‌کند، این جهاد می‌شود جهاد فی سبیل الله».^۲
- «با حرکتِ جهادگونه کار کنند، مجاهدت کنند. حرکت طبیعی کافی نیست؛ باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم».^۳

۱. رک: اخوان، محمدعلی، اصول مدیریت اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، ص ۲۴.

۲. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در جمع مردم و کارکنان صنعت نفت عسلویه ۱۳۹۰ / ۱ / ۸.

۳. پیام نوروز رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت تحویل سال ۱۳۹۰.

- «آنجایی که حرکت و روح جهادی وجود دارد، انسان در ایمان و آرمان و خدمت به دیگران حل می‌شود و خود را فراموش می‌کند».^۱

- «روحیه‌ی جهادی داشته باشیم؛ یعنی کار را برای خدا، با جدیت و به صورت خستگی‌ناپذیر انجام دهیم - نه فقط به عنوان اسقاط تکلیف - بلاشک این حرکت پیش خواهد رفت».^۲

۳. اردوهای جهادی

اردوهای جهادی مجموعه حرکت‌های خودجوش و سازمان‌یافته‌ی دانشجویان، طلاب، جوانان و دیگر اقشار مردم، برای حضور فعال در مناطق محروم، با اهداف الهی در راستای خودسازی، خدمت‌رسانی و محرومیت‌زدایی است.^۳

۴. منطقه‌ی هدف

منطقه‌ی جغرافیایی تحت پوشش اردوهای جهادی جهت انجام فعالیت‌های خدمت‌رسانی در عرصه‌های مختلف، که از یک یا چندین روستا یا شهر با یک تجمع مکانی نسبی، توسط جهادگران انتخاب می‌گردد، منطقه‌ی هدف نام دارد.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۴.

۲. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۰/۱/۱.

۳. رک: اخوان، محمد علی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی، ص ۲۲.

۵. گروه پیش قراول

گروهی که چند روز قبل از شروع حرکت جهادی^۱ جهت فراهم سازی مقدمات حضور گروه جهادی، در منطقه‌ی هدف مستقر می‌شوند، گروه پیش قراول نام دارد.

۶. عرصه فرهنگی

مجموعه فعالیت‌هایی که در راستای تربیت انسان‌های وارسته (جهادگران و اهالی) و جریان سازی فرهنگ جهاد، برای تحقق جامعه‌ی آرمانی مهدوی طرح ریزی و اجرا می‌گردد.

۷. گروه فرهنگی

گروه فرهنگی، گروهی متشکل از افراد متعهد، آموزش دیده و با انگیزه‌ی بالای خدمت‌رسانی فرهنگی هستند، که مجموعه طرح‌ها و برنامه‌هایی که در راستای تحقق چشم انداز حرکت‌های جهادی، برنامه‌ریزی و پیش بینی شده را انجام می‌دهند.

۸. کادر بومی

به آن دسته از اهالی روستا، که فعالانه در جریان فعالیت‌های جهادی هستند و نقش ارتباط‌گیری و هماهنگی بین جهادگران، اهالی و مسئولین منطقه را دارند، کادر بومی می‌گویند.

۹. دستگاه‌های همکار

ادارات، سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با فعالیت‌های فرهنگی

۱. حدود یک هفته.

حرکت‌های جهادی مانند: نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها، بسیج سازندگی استان، صدا و سیما استان، اداره‌ی کل اوقاف و امور خیریه‌ی استان و شهرستان، سازمان تبلیغات اسلامی استان و شهرستان، سازمان ملی جوانان استان، دفاتر مراجع عظام، بنیاد شهید و امور ایثارگران، اداره‌ی فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و شهرستان و... دستگاه‌های همکار نامیده می‌شود.

۱۰. مسئولین فرهنگی و شرح وظایف ایشان

الف. مسئول فرهنگی گروه

در مراحل مقدماتی که شورای مرکزی اردو شکل می‌گیرد، یکی از جهادگران علاقه‌مند به خدمت رسانی فرهنگی، که دارای ویژگی‌های لازم مدیریت فرهنگی است، به‌عنوان مسئول فرهنگی انتخاب می‌شود.

از جمله ویژگی‌های بینشی، رفتاری و مهارتی مدیر فرهنگی، می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- شناخت اصول فعالیت‌های فرهنگی
- توانایی استفاده بهینه از امکانات.
- آشنایی با حوزه فرهنگی، سازماندهی و شیوه‌های آن.
- توانایی ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های فرهنگی و اطلاع رسانی.
- دارای شاخصه‌های اخلاقی لازم همچون: درایت، اخلاص و تقوی.

برخی از وظایف مسئول فرهنگی عبارت است از:

- برگزاری جلسات سیاست‌گذاری فرهنگی.^۱
- شناسایی موقعیت فرهنگی منطقه‌ی هدف.
- شناسایی و انتخاب مشاور فرهنگی، مبلغین و مربیان توانمند.
- گزینش، انتخاب و گروه‌بندی نیروها جهت اجرای برنامه‌های فرهنگی در روستا.
- برنامه‌ریزی مناسب به منظور تقویت علمی و معنوی شرکت کنندگان و اهالی منطقه.
- شناسایی قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در زمینه‌ی فرهنگی منطقه‌ی هدف.
- تشکیل هسته‌ی اولیه‌ی گروه فرهنگی.^۲
- هماهنگی کامل با مسئول اردوی جهادی، جهت رعایت الزامات تشکیلاتی اردوهای جهادی.
- ایجاد بستر و فضای مناسب، جهت انجام طرح‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌های کلی.
- جهت‌دهی به فعالیت‌های فرهنگی اردو (درون‌گروهی و برون‌گروهی)

۱. «از جمله‌ی نیازهای شما، یک مجموعه‌ی اندیشه‌ورز است. من دلم می‌خواهد ما گرت‌برداری از لغات خارجی را کمتر کنیم. متأسفانه کم‌کاری‌های ما موجب شده که گرت‌برداری کنیم. اتاق فکر، درست ترجمه‌ای از انگلیسی است. من دلم نمی‌خواهد کلمه‌ی «اتاق فکر» را به کار ببرم» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای بسیج دانشجویی دانشگاه‌های سراسر کشور؛ ۱۳۸۶/۰۲/۳۱).

۲. شایسته است که افراد این گروه دارای تجربه و سابقه‌ی فعالیت‌های فرهنگی و آشنا با مبانی و اهداف کلان حرکت‌های جهادی باشند. برنامه ریزی‌های ابتدایی، از مهم‌ترین اقدامات این گروه به شمار می‌رود.

- تشکیل جلسات شبانه با کادر.
- اتخاذ تدابیر مناسب جهت مشارکت حداکثری اهالی.
- نظارت بر روند اجرای برنامه‌ها.

ب. مشاور فرهنگی

برای تحقق اهداف فرهنگی اردوهای جهادی، لازم است که برنامه‌ریزی اردوها از ابتدا با بهره‌گیری از متخصصین اسلام‌شناس همچون مبلغین توانمند، با تجربه^۱ و دارای روحیه‌ی جهادی به عنوان مشاور فرهنگی باشد. مبلغین توانمند، نقش مدیریت معنوی اردو را نیز بر عهده دارند. شایسته است مشاور، آشنا با اهداف، مبانی حرکت‌های جهادی، مهارت‌های پیام‌رسانی فرهنگی^۲ و دارای قدرت تفکر و نفوذ اجتماعی^۳ باشد.

برخی از وظایف مشاور فرهنگی عبارتند از:

- بازوی فکری مسئول فرهنگی.
- حضور در شناسایی‌های منطقه.

۱. قال علی علیه السلام: «وَتَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجَرُّبَةِ؛ امام علی علیه السلام فرمودند: و از میان یاران

افرادی که با تجربه‌ترند برگزین» (سید رضی، نهج‌البلاغه، نامه ۵۹، فراز ۴۳).

۲. «باید با استفاده از علمای فاضل، برای رساندن صحیح و جذاب مفاهیم دینی به نسل جوان بهره‌گرفت» (بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز امور تربیتی و تربیت اسلامی، در تاریخ ۱۳۷۸/۱۲/۰۷).

۳. قال امیرالمؤمنین علیه السلام: «وَأَنْتَ وَاجِدٌ مِنْهُمْ خَيْرَ الْخَلْفِ مِمَّنْ لَهُ مِثْلُ أَرَائِهِمْ وَنَفَاذِهِمْ، وَلَيْسَ عَلَيْهِ مِثْلُ أَصَارِهِمْ وَأَوْزَارِهِمْ؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: در حالی که تو بهترین جانشین را از میان مردم به جای آن‌ها (طاغوتیان) خواهی یافت؛ از کسانی که از نظر فکر و نفوذ اجتماعی کمتر از آن‌ها نیستند و بار گناهان آنان را بر دوش ندارند. (همان، فراز ۱۵).

- ایجاد انگیزه، نشاط معنوی و رابطه‌ی صمیمی با جهادگران.
- تلاش در راستای پرورش نیروهای حوزوی بومی.
- برنامه ریزی مناسب به منظور تهیه‌ی طرح‌های فرهنگی-تبلیغی و ارائه‌ی پیشنهادات لازم.
- نظارت و پیگیری نحوه‌ی فعالیت نیروهای فرهنگی در راستای بهبود وضعیت موجود.
- مشارکت در فعالیت گروه‌های جهادی، جهت ایجاد اعتماد اهالی و هم‌بستگی گروه‌ها^۱
- مشاوره و پاسخ‌گویی به مسائل دینی و اجتماعی
- تذکر: در صورتی که اردوی جهادی، روستاهای متعددی را پوشش می‌دهد، شایسته است علاوه بر مشاور فرهنگی، مبلغین توانمند دیگری در اردوی جهادی حضور یابند.

ج. مسئول فرهنگی هر روستا

او یکی از جهادگران گروه فرهنگی است که با هماهنگی مسئول گروه و برقراری تعامل و کمک گرفتن از مسئولین مربوطه،^۲ نقش مدیریتی و هماهنگی تمام برنامه‌های فرهنگی برون‌گروهی^۳ آن روستا را برعهده دارد. یکی دیگر از اقدامات وی، تهیه‌ی گزارشی از فعالیت‌های فرهنگی روزانه در پایان هر روز می‌باشد. شایسته است،

۱. اخوان، محمد علی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، ص ۶۷.

۲. مسئولین سمعی بصری، تربیت بدنی و... .

۳. اعم از: برگزاری مراسم‌ها، کلاس‌ها، دوره‌های آموزشی، مسابقات و...

هرروستا یک مسئول فرهنگی داشته باشد و این افراد تحت نظر ایشان مدیریت شوند.

د. مسئول فرهنگی داخلی

فرهنگی داخلی مجموعه فعالیت‌های فرهنگی است که در محیط داخلی اردو برای جهادگران برگزار می‌شود. مسئولیت ساماندهی، تأمین محتوا و هماهنگی این برنامه‌ها بر عهده مسئول فرهنگی داخلی است.

برخی از مهمترین وظایف وی عبارتند از:

- فضا سازی محل اسکان.
- تدوین نشریه‌ی روزانه.
- هماهنگی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی درون‌گروهی.
- تهیه‌ی فرم نظر سنجی از فعالیت‌های فرهنگی و توزیع آن در بین مردم و جهادگران.
- تهیه‌ی گزارش و نارسایی‌های فرهنگی محل اسکان، همراه با ارائه راهکارها به مسئول فرهنگی.

ه. مسئول روابط عمومی

مسئول روابط عمومی یکی از اعضای گروه فرهنگی است که با هماهنگی مسئول روابط عمومی اردو، وظیفه‌ی رایزنی و برقراری تعامل میان ارگان‌های دولتی و فرهنگی، جهت تقویت مالی و اخذ اقلام موردنیاز را برعهده دارد. اقدامات وی پس از نیاز سنجی و تهیه‌ی برنامه‌ی فرهنگی روستا صورت می‌پذیرد؛ به عنوان مثال پس از شناسایی فرهنگی منطقه و برنامه‌ریزی برای برپایی مراسم بزرگداشت و یادواره‌ی شهدا، رایزنی‌ها و تعاملات لازم با نهادهایی

همچون بنیاد شهید و امور ایثارگران، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، صدا و سیما، مؤسسه‌ی روایت سیره‌ی شهدا و... را انجام می‌دهد.

و. مسئول گروه تربیت بدنی

در راستای جذب نوجوانان و جوانان به فعالیت‌های فرهنگی، لازم است گروهی از جهادگران، برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی را برعهده گیرند. از این رو پیشنهاد می‌شود این گروه تحت نظر گروه فرهنگی به فعالیت بپردازند. برخی از وظایف مسئول گروه تربیت بدنی عبارت است از:

- تهیه‌ی امکانات و ابزار ورزشی.
- برپایی ورزش صبحگاهی.
- تحویل وسائل ورزشی به مربیان و مسئولین ورزشی هر روستا.
- برگزاری فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی روستایی و بین روستایی.
- رایزنی و تعامل با اداره‌ی تربیت بدنی استان و شهرستان.
- تشکیل شورای ورزشی برای هر روستا.
- برپایی فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی درون‌گروهی

ز. مسئول گروه سمعی بصری

برخی از وظایف وی عبارت است از:

- تهیه‌ی امکانات سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز.
- برپایی نمایشگاه حرکت‌های جهادی در دو سطح دانشگاه و شهر (قبل از اردو).
- پخش کلیپ، نواهای معنوی، مناجات‌های سحر گاهی و...

- فیلمبرداری از تمام فعالیت‌های درون‌گروهی و برون‌گروهی با زمانبندی مناسب.
- تولید کلیپ فعالیت‌های درون‌گروهی و برون‌گروهی با دستمایه‌ی طنز.^۱
- مستند سازی.
- هماهنگی سیستم‌های صوتی.
- تهیه‌ی گزارش مصور از فعالیت‌ها.
- عکاسی صلواتی از اهالی روستا با پس زمینه مذهبی جهت تقویت نمادهای معنوی.
- پخش فیلم (درون‌گروهی و برون‌گروهی).
- سفرنامه نویسی، جمع‌آوری خاطرات و بازنویسی آنها.

ح. مسئول فرهنگی خواهران

- او یکی از خواهران جهادگر است که با هماهنگی کامل مسئول خواهران^۲، نقش مدیریتی و هماهنگی تمام فعالیت‌های فرهنگی (درون‌گروهی و برون‌گروهی) خواهران را برعهده دارد.
- برخی از مهم‌ترین وظایف وی عبارتند از:
- فضاسازی محل اسکان و کلاس‌های آموزشی.
 - جهت‌دهی به فعالیت‌های فرهنگی اردو (درون‌گروهی و برون‌گروهی).

۱. پیشنهاد می‌شود: هر سه روز یک بار کلیپی ساخته شود و به فراخور در برخی

برنامه‌ها پخش شود.

۲. جهت رعایت الزامات تشکیلاتی اردوهای جهادی.

- تعامل مؤثر با مسئولین گروه‌ها.
- نظارت و پیگیری روند اجرای فعالیت‌های فرهنگی.
- تدوین نشریه‌ی داخلی.
- برپایی فعالیت‌های ورزشی درون‌گروهی و برون‌گروهی با پیش‌بینی تمهیدات لازم.
- برگزاری مسابقات فرهنگی.
- تهیه‌ی گزارش از فعالیت‌های فرهنگی.

فصل دوم

اقدامات پیش از اردوی جهادی

پس از این که اهداف، اصول و مبانی فعالیت های فرهنگی روشن شد، ارائه ی روش ها و بیان اقدامات لازم جهت اجرای برنامه ها از مهم ترین، عمده ترین و حساس ترین قسمت هایی است که باید بدان پرداخت. آنچه در این فصل مطرح خواهد شد، تشریح و تبیین اقداماتی است که باید قبل از برگزاری اردوهای جهادی انجام گیرد. در این فصل به هفت مرحله اشاره می گردد:

۱. برنامه ریزی
۲. شناسایی فرهنگی منطقه
۳. سازماندهی نیروها
۴. رایزنی با ارگان های دولتی و فرهنگی
۵. آماده سازی طرح ها و اقلام فرهنگی
۶. دوره ی آموزشی تربیت جهادی
۷. حضور مسئولین فرهنگی به همراه گروه پیش قراول

۱. برنامه ریزی

در فرآیند برنامه ریزی، قبل از هر اقدامی باید چشم انداز بلندمدت و کوتاه مدت گروه، در محدوده ی زمانی مورد نظر به عنوان نخستین

مرحله تدوین شود. سپس منابع مورد نیاز برای تحقق بخشیدن به اهداف تعیین شود. این مرحله شامل پیش‌بینی منابع انسانی، امکانات مالی و اقلام فرهنگی مورد نیاز جهت اجرای برنامه‌های اردوی جهادی کارآمد است که بدون در نظر گرفتن آن تحقق اهداف، میسر نخواهد بود.

موارد دیگری که باید در برنامه‌ریزی لحاظ شوند، عبارتند از:

- تعیین مؤلفه‌های شناسایی فرهنگی، جهت شناخت دقیق و همه‌جانبه‌ی منطقه‌ی هدف.

- تعیین روش‌ها و شیوه‌های شناسایی فرهنگی.

- مشاوره با مراکز فرهنگی معتبر، دانشجویان و مبلغین با تجربه^۱ و پیش‌کسوت جهادی.^۲

- تعیین خط مشی‌ها و مراحل کلی فعالیت‌ها براساس شناسایی ابتدایی و مشاوره‌ها.

۱. قال علی علیه السلام: «خَيْرُ مَنْ شَاوَرْتَ ذُوَالنُّهْيِ وَ الْعِلْمِ وَ اُولُوا التَّجَارِبِ الْحَزْمُ؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند؛ بهترین کسی که می‌توانی با او مشورت کنی کسی است که صاحب عقل و علم و تجربه‌ها و دوراندیشی باشد» (آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و دررالکلم، ج ۲، ص ۳۰).

۲. نیاز به راهنمایی و مشورت در تصمیم‌گیری، انتخاب و به کارگیری راه حل‌های مناسب برهیچ کس، خصوصاً مسئولینی که تا به حال اردوی جهادی برگزار نکرده‌اند، پوشیده نیست. مسلماً چنین مشاوره‌ها و راهنمایی‌هایی کمک شایان توجهی در تصمیمات انتخابی و اقدامات درست و مناسب گروه خواهد داشت و از بروز خطا جلوگیری خواهد نمود. امام علی علیه السلام فرمودند: «مَنْ حَفِظَ التَّجَارِبَ أَصَابَتْ أَعْمَالُهُ؛ کسی که از تجارب دیگران استفاده کند، کارهایش صحیح‌تر و بهتر صورت می‌گیرد» (همان، ص ۴۴۴).

- رسم نموداری از نمای کلی فعالیت‌ها با توجه به محدوده‌ی زمانی مشخص.

- برنامه‌ریزی بر اساس شناسایی‌ها، گروه سنی و جنسیت مخاطب.

برنامه‌ریزی، یک فعالیت متوالی و منسجم است که می‌توان از آن به فراگرد برنامه‌ریزی یاد کرد.^۱

برای تهیه‌ی یک برنامه‌ی جامع باید به پرسش‌های زیر پاسخ داد:

- هدف یا هدف‌های برنامه چیست؟

- مسئول یا مسئولین اجرا چه کسانی هستند؟

- محدوده‌ی زمانی اجرای برنامه چه موقع است؟

- مخاطبین برنامه چه کسانی هستند؟

- هزینه‌های اجرای برنامه چه اندازه است؟

- محتوای برنامه چیست؟

- نحوه‌ی اجرای برنامه چگونه خواهد بود؟

- همخوانی اهداف، محتوا و فعالیت‌ها چگونه است؟

برنامه‌ریزی متضمن داشتن هدف، هماهنگی فعالیت‌ها و افزایش بازدهی بوده و نداشتن آن موجب نابسامانی، تداخل کاری، از هم گسیختگی امور و اتلاف نیروی جهادگر خواهد بود. از این رو است که برنامه‌ریزی اهمیت مضاعف یافته و امری حیاتی در پیشبرد برنامه‌ها، اهداف و چشم‌انداز اردو محسوب می‌شود.

۱. حاجی ده‌آبادی، محمد علی، مدیریت فرهنگی، ص ۲۰.

۲. شناسایی فرهنگی منطقه

برای این‌که اردوهای جهادی هر چه بهتر و سریع‌تر به اهداف خود دست یابند، لازم است مناطق هدف از جهات مختلف شناسایی شود. هرچه شناسایی منطقه‌ی هدف، قوی‌تر و بهتر انجام شود، بدون شک میزان تأثیرگذاری فرهنگی در آن منطقه بیشتر خواهد بود. زیرا با شناسایی قوی می‌توان نیاز فرهنگی مخاطبان را به دست آورده و برنامه‌ریزی مناسب بر اساس آن انجام داد. به عنوان مثال ممکن است در یک روستا، به علت حضور فرقه‌ای خاص و رواج عقاید انحرافی، ورود به برخی عرصه‌های اعتقادی نیازمند نیروهای متخصص و زمان کافی باشد و اردوی جهادی موقعیت مناسبی برای این مهم نیست. در این مواقع شایسته است، کلاس‌ها و دوره‌ها به آموزش مسائل عمومی مثل: حجاب، مهارت‌های زندگی و... و نیز آموزش‌های هنری و ورزشی اختصاص داده شود.

شایسته است اطلاعاتی که در مراحل مختلف شناسایی به دست می‌آید، دسته‌بندی شده و پرونده‌ی جامع وضعیت فرهنگی آن منطقه تهیه گردد.

مؤلفه‌های شناسایی فرهنگی منطقه

۱. میزان دین‌مداری و دین‌پذیری مردم منطقه.
۲. وجود حوزه‌ی علمیه یا دانشگاه در مناطق همجوار و میزان فعالیت آن‌ها.
۳. جغرافیای مذهبی منطقه (مذهب اهالی).
۴. میزان سواد و تحصیلات اکثریت اهالی.

۵. آمادگی فرهنگی مردم منطقه برای پذیرش اردوی جهادی.
۶. هویت فرهنگی و پیشینه‌ی تاریخی مردم منطقه.
۷. میزان وجود حساسیت‌های سیاسی و فرهنگی.
۸. میزان تأثیر گذاری نهادهای فرهنگی در منطقه.
۹. شناخت رجال و شخصیت‌های علمی و جهادی منطقه.
۱۰. جمعیت نوجوان و جوان کافی برای اجرای برنامه‌های فرهنگی.
۱۱. نوع غالب رسانه‌ی مورد استفاده (ماهواره، اینترنت، ویدئو، رایانه، وی سی دی...).
۱۲. سابقه‌ی حضور مبلغ در منطقه.^۱
۱۳. نگاه مسئولین استانی نسبت به منطقه.
۱۴. مسائل عرفی و شیوه‌های ارتباطی خاص میان اهالی منطقه.
۱۵. اختلافات قومی قبیله‌ای.
۱۶. فراهم بودن فضای لازم جهت فعالیت‌های فرهنگی.
۱۷. میزان التزام به ولایت فقیه.
۱۸. میزان تمرکز روستاها و طریقه‌ی ارتباط روستاهای هدف با روستاهای همجوار، جهت انجام فعالیت‌های فرهنگی.
۱۹. میزان ناهنجاری‌های اجتماعی، از جمله شیوع اعتیاد بین اقشار مختلف روستا.
۲۰. شناسایی وجود مسجد، حسینیه، کانون، خانه‌ی عالم، هیئت، بسیج و شورای روستا.

۱. در صورت امکان از تجربیات وی استفاده گردد.

۲۱. شناسایی خانواده‌ی شهدا، جانبازان و ایثارگران.

۲۲. رویکرد خانواده‌ها نسبت به درس و مدرسه.

تذکر: شایسته است، مؤلفه‌های عمومی همچون: وضعیت امنیت منطقه، پراکندگی سنی و جمعیتی مخاطب، شرایط جوی مناسب در زمان برگزاری، نوع پوشش مردم منطقه، وضعیت لهجه و گویش محلی و... نیز در شناسایی فرهنگی منطقه مورد توجه قرار گیرد.

* «نمونه‌ی فرم شناسایی فرهنگی، در پیوست شماره‌ی ۱ خواهد آمد».

مراحل شناسایی

الف. شناسایی اولیه

پیشنهاد می‌شود مسئول فرهنگی، قبل از برگزاری سفر شناسایی، اطلاعات کلی از منطقه‌ی هدف را کسب نماید، تا در پرتو آن شناختی دقیق و جامع از منطقه‌ی هدف، در سفر شناسایی صورت پذیرد. برای دسترسی به این اطلاعات، راه‌های ذیل پیشنهاد می‌گردد:

۱. مراجعه به سازمان بسیج سازندگی و معاونت سازندگی و

کارآمدسازی سازمان بسیج دانشجویی.

۲. برگزاری جلسه با گروه‌های جهادی که سابقه‌ی فعالیت در منطقه را دارند.

۳. مراجعه به دفتر مناطق محروم ریاست جمهوری، کمیته امداد

امام خمینی علیه السلام و سازمان تبلیغات اسلامی.

۴. جست و جو در اینترنت.

ب. سفر شناسایی

یکی از وظایف مهم مسئول و مشاور فرهنگی آن است که حداقل دو ماه قبل از برگزاری اردو، با هماهنگی مسئول اردو، در کنار گروه شناسایی به منطقه‌ی هدف رفته و نیاز سنجی فرهنگی را انجام دهند.

مهم‌ترین اقدامات ایشان عبارتند از:

۱. مراجعه به مراکز فرهنگی و اجرایی منطقه؛ مانند: استانداری، فرمانداری، بخشداری، اداره‌ی کل اوقاف و امور خیریه‌ی استان و شهرستان، سازمان تبلیغات اسلامی استان و شهرستان، سپاه استان، سازمان بسیج سازندگی و دانشجویی استان و شهرستان، سازمان ملی جوانان استان، اداره‌ی فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و...

۲. برگزاری جلسه با مسئولین فرهنگی استانی، شهرستانی و بخشی و امام جمعه شهرستان و بخش

۳. جمع‌آوری اطلاعات میدانی: البته؛ شناخت دقیق‌تر با حضور در منطقه و جمع‌آوری اطلاعات میدانی آغاز می‌گردد. ورود به شکل ساده و بی‌آلایش به روستا و برخورد مهربانانه با روستاییان بسیار مهم است. برای این مهم افراد ذیل پیشنهاد می‌شود.

- اعضای شورا و بزرگان روستا.

- طلاب و روحانیون بومی.

- معلمان.

- دانشجویان و فارغ التحصیلان بومی.

- سایر اهالی: تعدادی از اهالی جهت کسب اطلاعات انتخاب شوند. افراد گزینش شده به گونه‌ای متمایز نشان داده نشوند که بین اهالی منطقه حساسیت ایجاد گردد.

ج. شناسایی تکمیلی

بخش کلی شناسایی قبل از اردو توسط گروه شناسایی انجام می‌شود، اما بایستی شناسایی از مناطق را در هنگام برگزاری اردو، آشنایی و ارتباط با اهالی تکمیل کرد. از این رو تعیین گروه شناسایی منطقه در هنگام برگزاری سفر، جهت جمع‌آوری اطلاعات تکمیلی، شناسایی مشکلات فرهنگی منطقه ضروری به نظر می‌رسد. داده‌های شناسایی را می‌توان از مشاور فرهنگی، مربیان آموزشی و رابط خواهران دریافت نمود.

یکی دیگر از مهم‌ترین اقدامات این گروه، شناسایی نخبگان علمی، فرهنگی، قرآنی، هنری و ورزشی و نحوه‌ی حضور آن‌ها در منطقه می‌باشد. در این راستا اطلاعات و تلفن تماس روحانی و طلبه‌های روستا، قاریان، مداحان، دانشجویان یا بعضی از دانش‌آموزان دبیرستانی برای ارتباط بعد از اردو حتماً اخذ شود.

۳. سازماندهی نیروها

سازماندهی، ابزاری جهت تحقق برنامه‌های فرهنگی تدوین شده‌ی اردوی جهادی محسوب می‌شود. زمانی حضور جهادگران در حرکت‌های جهادی کارآمدتر خواهد بود، که همراه با سازماندهی باشد؛ به عبارت دیگر در صورتی که گروه جهادی دارای تشکیلاتی منسجم و

نیرومند باشد، از هرز رفتن نیروها جلوگیری می‌شود و زمینه‌ی فعالیت و شرایط آن نیز بهتر فراهم می‌گردد.

از این رو فرایند سازماندهی نیروها در سه مرحله صورت می‌پذیرد:

۱. گزینش و انتخاب نیروهای انسانی کارآمد.

۲. تقسیم وظایف.

۳. برگزاری جلسات هماهنگی.

تذکر: جهت رعایت الزامات تشکیلاتی، اقدامات پیش بینی شده در

این مرحله، باید با هماهنگی کامل مسئول اردو صورت پذیرد.

گزینش و انتخاب نیروهای انسانی کارآمد

بر مبنای زمان بندی لازم برای هر فعالیت و تعیین مراحل کار، یکی از وظایف اصلی و مهم مسئول فرهنگی، گزینش و انتخاب نیروهای انسانی کارآمد برای گروه فرهنگی است. انتخاب درست و مناسب افراد برای گروه جهادی ضرورتی انکارناپذیر است؛ چراکه نیروهای انسانی بازوان فکری و اجرایی گروه جهادی، و رکن مهم دستیابی به اهداف هستند، و موفقیت در انجام وظایف و مأموریت‌های مورد نظر با استفاده از خدمات افراد شایسته و توانمند امکان‌پذیر است. باید توجه داشت که نیروی انسانی گزینش شده با فعالیت‌های فرهنگی تعیین شده، تناسب لازم را داشته باشد. برای رسیدن به این مهم، لازم است تقاضای حضور دانشجویان در اردوهای جهادی افزایش یابد تا در پرتو آن امکان گزینش در قالب مصاحبه و یا کلاس آموزشی و آزمون فراهم شود.

راهکارهایی برای جذب جهادگران جدید

۱. تبلیغ چهره به چهره: تعدادی از جهادگران پیش‌کسوت،^۱ حلقه‌های دوستانه‌ای با دانشجویان مستعد تشکیل دهند و در مورد اهداف و مبانی حرکت‌های جهادی، خاطرات اردوها، ضرورت فعالیت در حرکت‌های جهادی و... به بحث و گفت و گو بپردازند.
۲. اطلاع‌رسانی گسترده: تبلیغات وسیعی در سطح دانشگاه و خوابگاه‌ها انجام گیرد. پیشنهاد می‌شود، در قسمتی از فضای دانشگاه و خوابگاه‌ها، روز شمار حرکت اردوی جهادی قرار گیرد.
۳. پخش بروشور: بروشورهای جذاب، کوتاه و پرمحتوا با موضوع حرکت‌های جهادی تهیه و توزیع شود.
۴. پخش کلیپ: به عنوان مثال از مستندهای شهید آوینی در حوزه‌ی جهاد سازندگی بهره‌ی کافی برده شود.
۵. سخنرانی‌های پرشور و انگیزه‌ساز: امام‌جماعت و اساتید دانشگاه نقش بسزایی در آشنایی، تشویق و ترغیب دانشجویان جهت حضور در حرکت‌های جهادی دارند.
۶. برپایی نمایشگاه حرکت‌های جهادی در دو سطح دانشگاه و شهر (عکس، جزوات و گزارشات سفرهای سابق، معرفی دستاوردهای اردوهای پیشین، پخش کلیپ، نمایش کاردستی دانش‌آموزان روستا و دل‌نوشته‌های کودکان روستایی).

۱. با هماهنگی قبلی، گروه‌های دو یا سه نفره تشکیل شود.

۷. پیش بینی مکان ثبت نام: فضایی مناسب و ثابت در دانشگاه جهت ثبت نام علاقه‌مندان به اردوهای جهادی ایجاد شود.
۸. برپایی جلساتی جهت تبیین و بررسی فلسفه و مبانی نظری و فکری «جهاد».
۹. معرفی الگوهای جهادی: همایش‌ها و نشست‌هایی در راستای معرفی الگوهای جهادی در تاریخ اسلام، دفاع مقدس و جهاد سازندگی برگزار شود.

معیارهای گزینش

گرچه در مکاتب مادی و نظام‌های الحادی بیشتر بر تخصص تأکید می‌شود و از موضوع تعهد، به ویژه در مقابل خداوند، سخنی به میان نمی‌آید، ولی براساس دیدگاه توحیدی در مدیریت و رهبری و اصول و فروع آن، از جمله مسئله «گزینش»، تعهد و تخصص در کنار هم و همراه هم در چارچوب نظام ارزشی خاص ملاحظه می‌شود و شرط موفقیت و سعادت، توجه و عمل به هر دو معیار شمرده می‌شود.^۱ از این رو معیارهای گزینش، حداقل از دو جهت قابل بررسی و مطالعه است:

الف. ویژگی‌های عمومی

۱. تجربه‌ی کافی در فعالیت‌های فرهنگی داشته باشد.^۲

۱. ر.ک: سوره ی انبیاء، آیه ۱۰۵.

۲. امیرالمؤمنین فرمودند: بالاترین علم، تجربه است.

قال علی علیه السلام: «فَاصْطَفِ لِرِوَايَةِ أَعْمَالِكَ أَهْلَ الْوَرَعِ وَالْعِلْمِ وَالسِّيَاسَةِ - وَتَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجَرِبَةِ وَالْحَيَاءِ - مِنْ أَهْلِ الْبَيِّنَاتِ الصَّالِحَةِ وَالْقِدَمِ فِي الْإِسْلَامِ - فَإِنَّهُمْ أَكْرَمُ

←

۲. با اهداف سفر همراه و هماهنگ باشد و خود رأی نباشد.
۳. سلامت جسمی و روحی مورد نیاز برای شرکت در فعالیت‌ها را دارا باشد.
۴. مشتاقانه، آگاهانه، داوطلبانه، با انگیزه و هدف مقدس و براساس برنامه‌ای مشخص، کارها را پیش برد.
۵. آگاهی نسبت به شرایط خاص منطقه و آمادگی بعضی سختی‌های احتمالی را داشته باشد.^۱
۶. توکل^۲ و اخلاص^۳ را سرلوحه‌ی کار خویش قرار دهد.
۷. منش و رفتار اسلامی داشته باشد.
۸. دارای روحیه‌ی جهادی و روحیه‌ی کار تشکیلاتی^۴ باشد.

- أَخْلَافًا وَ أَصْحَ أَغْرَاضًا- وَ أَقَلُّ فِي الْمَطَامِعِ إِشْرَافًا وَ أُبْلَغُ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ نَظْرًا مِنْ غَيْرِهِمْ؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: آزمایش کن از مردمان اهل تجربه و کار دیده‌ی با حیا و شرم، از خاندان‌های شایسته و نجیب پیشقدم در اسلام را، زیرا که اینان گرمی‌ترند از نظر خوی و درست‌ترند از نظر ناموس و حرص و آزشان کمتر و عاقبت اندیش‌تر از دیگرانند» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۲۵۵).
۱. قال علی علیه السلام: «وَلَا يَتَشَبَّهُ عَلَيْهِ كَثِيرُهَا.. وَاجْعَلْ لِرَأْسِ كُلِّ أَمْرٍ مِنْ أُمُورِكَ رَأْسًا مِنْهُمْ لَا يَفْقَهُهُ كَبِيرُهَا؛ حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: و کثرت کارها او را پریشان و خسته نکند... باید برای هر بخشی از کارهایت رئیسی انتخاب کنی که کارهای مهم وی را مغلوب و درمانده نسازد» (همان).
 ۲. «وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا؛ بر خدا توکل کن و همین بس که خدا حامی و مدافع (تو) است» (احزاب، ۴۸).
 ۳. «قُلْ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي؛ بگو من تنها خدا را می‌پرستم در حالی که دینم را برای او خالص می‌کنم» (زمر، ۱۴).
 ۴. قال امیرالمؤمنین علیه السلام: «وَ أَحْسَنُ لَكَ مَعُونَةٌ؛ حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: (فردی را انتخاب کن) همکاری زیاد در امور داشته باشد» (سید رضی، نهج البلاغه، نامه ۵۹).

۹. ولایت‌پذیری و انتقادپذیری^۱ داشته باشد.

۱۰. مسئولیت‌پذیر باشد و در اموری که به وی واگذار می‌شود، کوتاهی نکند^۲

۱۱. صبور و دارای سعه صدر بالا باشد.^۳

نکته: بیش از حد ظرفیت فعالیت‌های فرهنگی تعیین شده، ثبت نام و گزینش صورت نپذیرد. البته همیشه باید برای ریزش حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد ثبت نام شدگان برنامه‌ریزی کرد و افرادی را در لیست ذخیره نگه داشت، اما ثبت‌نام‌کنندگان قطعی نباید بیش از ظرفیت باشند. همچنین در راستای درک اهمیت حضور آن‌ها در اردو، از ثبت‌نام‌کنندگان جهت حضور قطعی تعهد گرفته شود.

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالأنوار، ج ۷۵، ص ۳۵۸.

قال الجواد (علیه السلام): «الْمُؤْمِنُ يَحْتَاجُ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ تَوْفِيقٍ مِنَ اللَّهِ وَوَاعِظٍ مِنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولٍ مِنْ يَنْصَحُهُ؛ امام جواد (علیه السلام) فرمودند: مؤمن به سه خصلت نیاز دارد: توفیقی از جانب پروردگارش، موعظه‌گری از درونش و داشتن روحیه‌ی انتقادپذیری و نصیحت طلبی» (محدث نوری، حسین، مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۳۲۹).

۲. قال علی (علیه السلام): «وَلَا تَقْصُرْ بِهِ الْعُقْلَةُ؛ امام علی (علیه السلام) فرمودند: (فردی را انتخاب کن) در اثر غفلت، کوتاهی ننماید» (سید رضی، نهج البلاغه، نامه ۵۹).

۳. قال علی بن موسی الرضا (علیه السلام): «إِنِ الْعَبْدَ إِذَا اخْتَارَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِأُمُورِ عِبَادِهِ شَرَحَ صَدْرَهُ لِذَلِكَ وَأَوْدَعَ قَلْبَهُ يَتَابِعُ الْحِكْمَةَ وَالْهَمَّهُ الْعِلْمَ إِلَهَامًا فَلَمْ يَغَيَّ بَعْدَهُ بِجَوَابٍ؛ امام رضا (علیه السلام) می‌فرمایند: به راستی چون خدا بنده‌ای را برای اصلاح کار بندگان خود انتخاب کند به او شرح صدر عطا می‌کند و در دلش چشمه‌های حکمت و فرزاندگی می‌جوشانند و دانش خود را از راه الهام به او می‌آموزد و در پاسخ هیچ سؤال و پرسشی نمی‌ماند و از حق و حقیقت سرگردان نمی‌شود» (صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، الأمالی، ص ۶۸۰).

ب. ویژگی‌های مهارتی

اجرای برنامه‌های فرهنگی نیازمند جهادگران متخصص است. از این رو باید در گزینش نیروها به گونه‌ای عمل شود که مهارت‌های مورد نیاز برای تشکیل یک مجموعه فرهنگی تامین شود. برخی از مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز برای فعالیت‌های فرهنگی عبارتند از:

۱. **مهارت جذب و ارتباط:** جذب حداکثری جهادگران، اهالی، جوانان و نوجوانان بستگی به توانمندی در ارتباط با آنان دارد. جذب باید در نقطه‌ای باشد که اشتراک طرفینی داشته باشد. برخی از کلیدهای جذب عبارتند از:

- سلام
- دست دادن
- حسن خلق
- هدیه و بخشش
- آراستگی ظاهری
- بی‌اعتنایی و کناره‌گیری
- سکوت
- طرح سؤال

در فرایند ارتباط، تشخیص ویژگی‌های مخاطب (توجه به تفاوت‌های فردی)، تعیین محتوای پیام، سازماندهی آن و تعیین ابزار مناسب برای ارائه‌ی پیام نقش‌های اساسی را بر عهده دارند. از شاخصه‌های اساسی مهارت ارتباط می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- توجه به سطح فهم و نیاز مخاطب
- اولویت‌شناسی
- همراهی و همگامی
- نگاه مثبت دو طرف به همدیگر (مخاطب از جنس من است)
- اعتماد آفرینی
- سعه‌ی صدر
- خوب گوش دادن
- شایسته سخن گفتن
- بهره‌گیری از نشانه‌های غیر کلامی
- رعایت ادب و احترام
- خوشرویی^۱

۲. مهارت‌های هنری: برخی از مهارت‌های هنری مورد نیاز و

کاربردی در اردوهای جهادی عبارتند از:

مداحی، عکسبرداری، فیلمبرداری، تدوین فیلم، ساخت کلیپ و مستند، طراحی (فتو شاپ و...)، تایپ، گرافیک، برنامه نویسی کامپیوتر، خطاطی، نقاشی، فیلم نامه نویسی، مقاله نویسی، شعر، تئاتر، منبت، معرق و... .

۱. قَالَ الرَّسُولُ ﷺ: «تُحِبُّ النَّاسَ يُحِبُّوكَ وَ أَلْقَ أَحَاكَ بَوَجْهِ مُنْبَسِطٍ؛ پیامبر ﷺ

فرمودند: مردم را دوست بدار و با چهره‌ای گشاده با آن‌ها روبه‌رو شو» (حرانی، حسن بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، ص ۴۲).

قال علی علیه السلام: «الْحِلْمُ رَأْسُ الرِّيَاسَةِ؛ مولای متقیان حضرت علی علیه السلام فرمودند: سرآمد ویژگی‌های ریاست، بردباری است» (آمدی، عبدالواحد، غررالحکم، ج ۷ ص ۸۲).

۳. **مهارت بارورسازی:** بدون تردید در عرصه‌ی فرهنگی آن جهادگری موفق است که با در نظر گرفتن مؤلفه‌های شکوفایی، در جهت بارور نمودن نهال توانایی و تقویت روحیه‌ی عزتمندی اهالی تلاش نماید. مثلاً پذیرایی برخی از برنامه‌ها و مراسمات رسمی، با هزینه و برنامه‌ریزی اهالی باشد تا با میزبانی، احساس عزتمندی و استقلال در آن‌ها شکوفا شود.

۴. **مهارت مدیریت اندیشه:** برای رسیدن به موفقیت در عرصه‌ی پیام‌رسانی فرهنگی، لازم است که یک جهادگر اندیشه‌های خود را نظم و ترتیب دهد و با مدیریت، آن‌ها را دسته‌بندی کرده و کار هر یک از حوزه‌ها را کاملاً مشخص نماید. با مشخص بودن حوزه‌ها و چهارچوب‌های فکری، جهادگر با فعالیتی که انجام می‌دهد، کاملاً هماهنگ می‌شود. مثلاً جهادگری که قله بلند حرکت‌های جهادی را تحقق حاکمیت جهانی عدالت و معنویت می‌داند، تمام تلاش خویش را در راستای این هدف به کار می‌گیرد و اهالی را نیز متناسب با هدف، پرورش داده و مبانی فکری آنان را با اهداف کلان حرکت‌های جهادی همراه خواهد کرد.

۵. **مهارت مدیریت زمان:** مدیریت زمان توانایی برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل کارها را به جهادگر می‌دهد. برای صرفه‌جویی و جلوگیری از اتلاف وقت، آمادگی قبلی برای فعالیت‌ها، نظارت بر روند پیشرفت کارها، تنظیم وقت موجود متناسب با اهمیت کارها و وظایف و نیز اطمینان حاصل کردن از این‌که فعالیت‌ها به صورت مستمر انجام شود، داشتن این مهارت، کمک شایانی به جهادگر می‌کند.

تقسیم وظایف

از یک سو فعالیت‌های فرهنگی دارای دامنه‌ی گسترده‌ای می‌باشند و از سوی دیگر هر کس در زمینه‌ای توانایی بیشتری دارد. از این رو مسئول فرهنگی باید با ظرافت بسیار و کمک گرفتن از مشاور فرهنگی، سوابق، مهارت و توانایی افراد را شناسایی کرده و بر اساس آن مسئولیت‌ها را در قالب گروه‌های مختلف تقسیم نماید. سعی شود، تقسیم‌کار بین اعضا با توجه به توانمندی‌ها، علائق و استعداد افراد در فعالیت مورد نظر صورت بگیرد.

در این مرحله، وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های واحدها و افراد مختلف و نیز نحوه‌ی هماهنگی و ارتباط بین آن‌ها مشخص می‌گردد. سازماندهی باید به گونه‌ای باشد که معلوم کند وظایف هر فرد در گروه فرهنگی چیست و چه کسی مسئول نتایج مورد انتظار است. در این صورت موانع ناشی از ابهام و عدم اطمینان در مورد وظایف و مسئولیت‌ها بر طرف می‌گردد.

همچنین با توجه به اهمیت و ضرورت برنامه‌ریزی، شایسته است، مسئول فرهنگی متناسب با شرایط منطقه و برنامه‌های تعیین شده‌ی اردو، برای تک تک جهادگران گروه، برنامه‌ریزی روزانه و فرد به فرد نماید. این امر کمک می‌کند تا برنامه‌ها طبق روال پیش بینی شده و در زمان مقرر و مناسب خود انجام گیرد. رسول خدا ﷺ فرمودند: «الْأُمُورُ مَرْهُونَةٌ بِأَوْقَاتِهَا؛ هر کاری در گرو زمان خود است».^۱

۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۷، ص ۱۶۵.

برگزاری جلسات هماهنگی

هماهنگی اولیه‌ی مناسب بین اعضا و مسئولین گروه فرهنگی می‌تواند از بروز کم و کاستی‌ها بکاهد. از این رو لازم است، جلساتی در این راستا برگزار شود:

الف. جلسه‌ی آشنایی مبلغین با اعضای گروه‌ها: در بسیاری از موارد روحانی، نظرات و تجربیات راه‌گشایی دارد که انتقال این تجربیات به اعضای گروه و مسئولین، حرکتی یک‌پارچه و هماهنگ را در اردو در پی خواهد داشت. از این رو جلسات پیش از اردو فرصت مناسبی است تا با توجه به میزان توانمندی روحانی و مبلغه از حضور او در اردو استفاده شود.

ب. جلسه‌ی توجیهی ویژه‌ی اعضای گروه فرهنگی، جهت آشنایی با اهداف و مبانی حرکت‌های جهادی، شرایط و تفاوت اردوهای جهادی با سایر اردوها، فرهنگ اهالی روستا، روند برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی در منطقه و وظایف هر جهادگر، برگزار گردد. پیشنهاد: برخی از ویژه‌نامه‌ها و تولیدات فرهنگی در این جلسات توزیع شود.

۴. رایزنی با ارگان‌های دولتی و فرهنگی

رایزنی، فرآیندی تشکیلاتی است که با هدف حمایت از برخی گروه‌ها که در رایزنی «گروه هدف» نامیده می‌شوند، به وجود می‌آید. بدین نحو که رایزن‌ها، به عنوان حلقه‌ی اتصال گروه‌های هدف و نهادهای تصمیم‌گیرنده عمل می‌کنند و سعی در جلب حمایت سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی و فرهنگی تصمیم‌گیرنده و تأثیرگذاری در

روند تصمیم سازی دارند.^۱

شایسته است، مسئول روابط عمومی گروه فرهنگی که مسئولیت برقراری تعامل با ارگان‌ها را برعهده دارد، با هماهنگی ناحیه‌ی بسیج دانشجویی (معاونت سازندگی و کارآمد سازی استان)^۲ و به کارگیری روش‌ها و اصول درست رایزنی، مجموعه را در راستای رسیدن به اهداف خویش یاری رساند.

در روند رایزنی و برقراری تعامل با ارگان‌های دولتی و فرهنگی، اهداف ذیل مورد نظر می‌باشد:

الف. اطلاع رسانی برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و هماهنگی‌های لازم جهت اخذ مجوزهای مورد نیاز.

ب. جلب مساعدت‌ها و حمایت‌های مالی، دریافت اقلام فرهنگی، امکانات سخت افزاری و تجهیزاتی. (لیست برخی از آن‌ها در قسمت آماده سازی طرح‌ها و اقلام فرهنگی خواهد آمد).

برخی از ارگان‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و فرهنگی که برای اجرای برنامه‌های فرهنگی در اردوهای جهادی بایستی هماهنگی و مراجعه نمود، به شرح ذیل است:

۱. نشریه حوراء، بهمن و اسفند ۱۳۸۴، شماره ۱۸ (با کمی تصرف).

۲. شایسته است، این امر، جهت جلوگیری از موازی کاری و ناهماهنگی صورت پذیرد.

ردیف	نام سازمان و اداره	شرح (از جمله قسمت‌هایی که باید با آنها تعامل برقرار نمود)
۱	سازمان بسیج سازندگی و سازمان بسیج دانشجویی	مرکز مطالعات راهبردی و هدایت حرکت‌های جهادی، معاونت سازندگی و کارآمدسازی و معاونت فرهنگی
۲	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	معاونت فرهنگی، هنری و دفتر هماهنگی و ترویج فعالیت‌های قرآنی
۳	سازمان تبلیغات اسلامی	معاونت امور فرهنگی و تبلیغ این سازمان متشکل از گروه مناطق ویژه، دفتر امور مبلغین و مساجد، دفتر تشکل‌های دینی و مراکز فرهنگی و دفتر امور فرهنگی می‌باشد.
۴	سازمان اوقاف و امور خیریه	معاونت امور فرهنگی، دفتر آموزش و مسابقات قرآنی و دفتر انتشارات آثار اسلامی
۵	سازمان ملی جوانان	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر امور فرهنگی و آموزشی جوانان و دفتر امور اجتماعی و رفاهی جوانان
۶	دفتر مراجع عظام	مقام معظم رهبری، آیات عظام مکارم شیرازی، سیستانی، وحید خراسانی، جوادی آملی، نوری همدانی، صافی گلپایگانی، سبحانی و مظاهری
۷	دانشگاه مبدأ	معاونت دانشجویی و فرهنگی، نمایندگی نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه و واحد بسیج دانشجویی
۸	مراکز فرهنگی تبلیغی	حوزه‌های علمیه، امور مبلغین و اساتید (حوزه‌ی مطالعات راهبردی و تربیت جهادی)، دفتر تبلیغات، مرکز فرهنگی - تبلیغی آینده سازان، مؤسسه روایت سیره شهدا و...
۹	مراکز فرهنگی منطقه‌ی هدف	بنیاد شهید و امور ایثارگران، آموزش و پرورش، اداره‌ی اوقاف و امور خیریه، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما، مراکز استان‌ها، معاونت فرهنگی اجتماعی شهرداری‌ها و...
۱۰	مراکز و نهادهای اجرایی منطقه‌ی هدف	استانداری، فرمانداری، بخشداری، معاونت سازندگی ناحیه‌ی مقاومت سپاه، ناحیه‌ی بسیج دانشجویی، بسیج سازندگی و...

۵. آماده سازی طرح‌ها و اقلام فرهنگی

با نگاه به شناسایی و نیاز سنجی منطقه‌ی هدف، شایسته است گروهی توانمند، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های هنری، محتوای طرح‌ها و برنامه‌های فرهنگی متناسب با وضعیت فرهنگی منطقه و بر اساس اولویت‌بندی را تدوین و نیز اقلام مورد نیاز را تهیه نمایند.

طرح‌های فرهنگی

۱. برگه‌های قرآن خوانی^۱ (روزی حداقل ده آیه)

۲. برگه‌های ختم روزانه چهارده هزار صلوات^۲

۳. قرعه‌ی تواضع^۳

قرعه تواضع برگه‌های کوچکی است که در آن برخی از کارها مانند واکس زدن کفش‌ها، شستن ظروف و... نوشته شده و با قرار دادن در

۱. قال رسول الله ﷺ: «يَا بُنَيَّ لَا تَغْفُلْ عَنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ الْقُرْآنَ يُحْيِي الْقُلُوبَ وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ؛ رسول اکرم ﷺ می‌فرمایند: فرزندانم از خواندن قرآن غافل مباش، زیرا که قرآن دل را زنده می‌کند و از فحشا و زشتی و ستم باز می‌دارد» (متقی هندی، علی بن حسام الدین، کنز العمال، ج ۲، ص ۲۹۱).

قال ﷺ: «أَذَلَّتْ بَسْتٌ عَلَيْكُمْ الْفِتْنُ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ؛ پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: هنگامی که فتنه‌ها همچون پاره‌های شب تاریک، شما را در خود فرو گرفت، بر شما است که ملازم قرآن شوید» (کلینی، ابوجعفر، اصول کافی، ج ۲، ص ۵۹۹).

۲. حضرت محمد ﷺ فرمودند: «صلوات فرستادن شما بر من باعث روا شدن حاجت‌های شماست و خدا را از شما راضی می‌گرداند و اعمال شما را پاک و پاکیزه می‌کند» (سید ابن طاووس، علی بن موسی، جمال الأسبوع بکمال العمل المشروع، ص ۲۴۲).

ظرف مخصوصی، بین جهادگران تقسیم می‌شود. هدف از این طرح، ایجاد روحیه‌ی جهادی و تواضع^۱ است.

۴. ارزاق معنوی با هدف غفلت زدایی^۲

کارت‌های کوچک و جذابی که بر روی آن، آیات موضوعی، سخنان و فضائل معصومین علیهم‌السلام، بیانات امام راحل رحمه‌الله و مقام معظم رهبری (حفظه‌الله) در مورد حرکت‌های جهادی، بصیرت، معنویت و...، جملات تأثیرگذار حکما و عرفا، کلماتی از وصیت‌نامه‌ی شهدا و... قرار دارد و با زیانمایی‌های هنری طراحی می‌شود.

۵. ویژه‌نامه‌ی حرکت جهادی

محور موضوعات پیشنهادی: سیری در مبانی و اهداف حرکت‌های جهادی، احادیث و بیانات بزرگان در ارتباط با جهاد اکبر و هجرت، خاطرات تلخ و شیرین جهادگران در اردوها، متن‌های جهادی در قالب طنز و شعر، عکس‌های جالب جهادی و...

۶. جزوه‌ی «خودسازی در حرکت‌های جهادی»

هدف این جزوه، معرفی حرکت جهادی به عنوان نردبانی برای رسیدن به اوج و توجه جهادگران به خودسازی در فضای اردوی جهادی است.

۱. قال علی علیه‌السلام: «إِذَا تَفَقَّهَ الرَّفِيعُ تَوَاضَعَ» امام علی علیه‌السلام می‌فرمایند: انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می‌شود» (آمدی، عبدالواحد، غررالحکم، ج ۳، ص ۱۳۳).

۲. قال امیرالمؤمنین علیه‌السلام: «بِالْمَوَاعِظِ تَنْجَلِي الْعَقْلَةُ» امام علی علیه‌السلام فرمودند: با اندرزهاست که (پرده‌ی) غفلت کنار می‌رود» (همان، ح ۴۱۹).

سرفصل‌های پیشنهادی:

- عوامل و انگیزه‌های خود سازی از قبیل: حب خدا، علم به حضور خدا و عبادت.
- راه‌های اساسی خودسازی و تربیت که عبارتند از: روش الگویی، روش محبت، تذکر، عبرت، توبه، مشارطه، مراقبه، محاسبه و معاتبه.
- آثار خودسازی و ذکر نمونه‌هایی همچون: توکل به خدا، صبر، شکر، رضا، اخلاص، تواضع و فروتنی، تقوا، ایثار، تقرب به خداوند و

۷. جزوه‌ی «معنویت و جهاد»

چیستی جهاد، آثار عملی و معنوی آن در زندگی انسان، آشنایی با الگوهای جهادی در طول تاریخ اسلام، جهاد فرهنگی معصومین علیهم‌السلام از جمله محورهای این جزوه می‌باشد.

۸. بروشورهای تک برگی

یکی از راه‌های جذب و علاقه‌مند کردن مخاطب به برنامه‌های فرهنگی استفاده از تک برگ‌ها و فلش کارت‌ها است. همچنین گروهی از مخاطبان به دلایلی مانند: نداشتن وقت، ناخرسندی از حضور جهادگران در منطقه و... در برنامه‌های عمومی شرکت نمی‌کنند. از این رو می‌توان با تهیه بروشورهای فرهنگی متنوع و پرمحتوا، محتوای دینی را در غالبی جذاب به آن‌ها تزریق نمود. البته زمانی به این مهم دست می‌یابیم که بروشورها براساس گروه‌های سنی و جنسیتی و نیازسنجی تدوین شوند.

۹. کارنامه‌ی اعمال و صفات

در آموزه‌های دینی «محاسبه‌ی نفس» به صورت برنامه‌ای مهم و

روزانه برای هر فرد توصیه شده است.^۱ از این رو شایسته است، فهرستی از صفات پسندیده و ناپسند اخلاقی جمع آوری شود و در تک برگه‌ای در قالب جدول و با توجه به بازه زمانی اردو تنظیم و تدوین گردد.

۱۰. جزوه آسیب‌شناسی اردوهای جهادی

پیشنهاد می‌شود، خلاصه‌ی کوتاهی از کتاب آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی آماده و در یکی از جلسات توجیهی، بین جهادگران توزیع شود.

۱۱. بروشور معرفی تلفن و سایت مراکز فرهنگی

شماره تلفن و آدرس سایت‌های مراکز پاسخگویی در عرصه‌های احکام شرعی، مشاوره‌ی خانواده، اخلاق، قرآن و حدیث، دین‌پژوهی، ادیان و...، سایت‌های جذاب دینی جمع آوری و در بروشوری طراحی و بین اهالی توزیع شود.

* «شماره تماس و آدرس سایتهای مراکز پاسخگویی و پایگاه‌های فرهنگی در پیوست‌های شماره ۲ و ۳ خواهد آمد».

۱۲. نواهای معنوی مورد استفاده در طول سفر

مانند: مناجات‌های سحرگاهی، هم‌خوانی‌های شورآفرین صبحگاهی و...

۱. قال الکاظم علیه السلام: «أَلَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ خَيْرًا اسْتَزَادَ اللَّهُ مِنْهُ وَحَمِدَ اللَّهَ عَلَيْهِ وَإِنْ عَمِلَ شَيْئًا شَرًّا اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَتَابَ إِلَيْهِ؛ امام موسی کاظم علیه السلام می‌فرماید: از ما نیست کسی که هر روز به محاسبه و ارزشیابی کارهای خود نپردازد. پساگر کار نیکی انجام داده است، از خداوند متعال فرونی آنرا بخواهد، و خدا را بر موفقیتی که به دست آورده است سپاس گوید؛ و اگر کار زشتی را مرتکب شده است، از خداوند، آمرزش آن را خواهد و توبه نماید» (مفید، محمدبن محمد بن نعمان، الاختصاص، ص ۲۶).

۱۳. استفاده از بلوتوث

فناوری بلوتوث به دلیل استفاده‌ی آسان و رایگان بودن آن مورد توجه بسیاری از جوانان و نوجوانان قرار گرفته است، اما دستاورد استفاده از این فناوری نوین تنها یک روی سکه است؛ چراکه هر فناوری در کنار مزایایی که برای کاربران خود دارد، خالی از معایب و زیان‌ها هم نیست و یکی از معایب بسیار مهم این فن آوری استفاده‌های غیر اخلاقی از آن می‌باشد.

استفاده از تلفن همراه و بلوتوث‌های غیر اخلاقی می‌تواند تأثیر مخربی در شکل‌گیری ساختار شخصیتی و روحی در جوانان برجای گذارد. از این رو پیشنهاد می‌شود، پس از آماده نمودن بسته‌های بلوتوثی فرهنگی، متنوع و جذاب، از سامانه بلوتوث استفاده گردد.

۱۴. اسلاید، فیلم و مستندهای جذاب و پرمحتوا

استفاده از ابزار هنر نقش به سزایی در جذب اهالی و پیام‌رسانی فرهنگی به ایشان دارد. در این زمینه مسئول فرهنگی برای پخش اسلاید، فیلم و مستند باید به دنبال محتوای ارزشی، اسلامی و حماسی باشد، تا بتواند اثرگذاری مطلوب را داشته باشد.

۱۵. تولید و جمع‌آوری شعر و شعارهای معنوی

- شعارهای معنوی هر روز گزینش شود.^۱
- سرودهای جذاب و پرمحتوا شناسایی و گردآوری گردد.
- اشعار سروده شده با موضوع اردوی جهادی جمع‌آوری شود.
- تواشیح‌های متنوع و در عین حال ساده برای گروه تواشیح نوجوانان روستا آماده گردد.

۱. مثلاً: جهان در انتظار عدالت، عدالت در انتظار مهدی علیه السلام؛ دنیا کنکور بهشت؛ تفکر، نردبان رشد؛ همه‌ی کوچه‌های شیطان بن بست است.

- اشعار مقام معظم رهبری گردآوری شود و در تابلوی محل اسکان، مسجد و مدارس نصب شود.
- شعرهای طنز در زمینه‌ی فعالیت‌های جهادگران سروده شود.

لیست برخی اقلام

لوح	نرم‌افزارهای مذهبی، سی‌دی‌های ترتیل و قرائت کل قرآن کریم، سخنرانی، مذاحی، تواشیح، سرودهای مذهبی و...
کتاب و مجلات	رساله‌ی مراجع، پرسش و پاسخ دانشجویی (جلد ۱۶)، رساله‌ی دانشجویی، احکام بانوان و جوانان، صحیفه‌ی سجادیه به زبان کودک، صفات الهی به زبان کودک، کتاب‌های آموزش احکام به زبان ساده و تصویری، کتاب درس نور (حفظ آیات و احادیث موضوعی همراه با رنگ‌آمیزی ویژه‌ی کودکان)، کتاب داستان‌های معصومین (علیه‌السلام)، کتابک‌های فانوس (داستان‌های شهدا)، حدیث عنوان بصری، مجلات انتظار نوجوان، سلام بچه‌ها، پوپک، سنجاقک، ملیکا و...
اقلام و هدایای فرهنگی	پوسترها و بنرهای فرهنگی (نکات ناب، کوتاه و جذاب)، کارتک‌های بازی (خداشناسی، امام‌شناسی، گناه‌شناسی، اصول و فروع دین و...)، تابلوی کوچک بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم ویژه سفره، شانه چوبی، چوب سوآک (مسواک)، چغیه، پلاک، تی‌شرت فهرمان من، روسری بلند، هد، جوراب زنانه ضخیم، ساق دست ویژه بانوان، انگشتر، تابلوهای دیواری، پرچم، کتیبه، آویز، سرزند، تصاویر امام خمینی (ره)، امام خامنه‌ای (حفظه‌الله)، شهدا و... قبله نما، عطر، تقویم، پازل احادیث برای کودکان، سجاده، لوازم التحریر، مهر، تسبیح، جاکلیدی با عکس‌های رهبری و شهدا، صلوات شمار انگشتی و...
تجهیزات اردویی	تلویزیون، ویدیو پرژکتور، لب تاب، رایانه، چاپگر، نرم‌افزارهای پژوهشی، بلندگوی همراه، تفنگ بادی، دارت، کمان، توپ فوتبال و والیبال، گونی، وایت‌برد، ماژیک، خودکار، برگه‌ی کاغذ و...
تجهیزات مساجد، مدارس، کتابخانه، هیئات، پایگاه‌های فرهنگی	قرآن، مفاتیح، نهج البلاغه، جانماز مخصوص صف‌های جماعت، رحل، کتاب، قفسه، لوح‌های فشرده، وسائل مورد نیاز برای فضا سازی و...

۱. ابزارهای نوین تبلیغی برای هرچه بهتر شدن تبلیغ لازم است.

تذکر: در هنگام تهیه‌ی اقلام فرهنگی به نکات ذیل توجه کامل شود:

۱. متنوع، جذاب و متناسب با فرهنگ منطقه باشد.
۲. بر اساس نیاز سنجی باشد.
۳. تناسب با رده‌های سنی و جنسیتی داشته باشد.
۴. شکل ظاهری اقلام، مروج فرهنگ بیگانه نباشد.^۱
۵. متناسب با آموزه‌های دینی باشد.
۶. از اقلامی که در مقابله با تهاجم فرهنگی وجود دارد، بیشتر استفاده گردد.^۲
۷. روحیه‌ی جمع گرایی را در کودکان و نوجوانان تقویت نماید.^۳
۸. موجب رواج مصرف گرایی و تجمل گرایی نشود.

۶. دوره‌ی آموزشی تربیت جهادی

از دیگر وظایف مسئول فرهنگی، تهیه و اجرای برنامه‌های آموزشی و تعلیم جهادگران به منظور افزایش میزان مهارت، توانمندی و کارایی آنان در راستای تحقق اهداف است. فرآیند تعلیم و برگزاری دوره‌های آموزشی بایستی قبل از حرکت، صورت پذیرد تا جهادگر، هنگام برگزاری اردو و پیام رسانی فرهنگی دچار لغزش و خطا نشود.

اردوهای جهادی کارآمد و در راستای اهداف بلند مهندسی فرهنگی کشور، هنگامی می‌تواند پیام‌رسان فرهنگ و معنویت باشد که جهادگران

۱. مثلاً از دفترها و کیف‌هایی که عکس‌های نامناسب دارد استفاده نشود، یا چادر نمازها و جوراب‌های نازک زنانه، توزیع نگردد.

۲. مانند کیف حجاب که در مقابل کیف باربی قرار دارد.

۳. مثل کارت بازی چند نفره با آموزه‌های دینی.

و مبلغان آن با بهره‌گیری از دوره‌های آموزش تخصصی و آگاهانه در این مسیر گام بردارند. در این زمینه مرکز مطالعات و هدایت حرکت‌های جهادی، دوره‌های آموزشی مورد نیاز را به صورت متمرکز و غیر متمرکز و یا به صورت غیر حضوری با بهره‌گیری از کتب، جزوات و لوح‌های فشرده برگزار می‌نماید. از این رو پیشنهاد می‌شود، جهت برگزاری دوره با این مرکز رایزنی شود.

سرفصل‌های پیشنهادی:

- اصول و مبانی حرکت‌های جهادی (مفاهیم، اهداف و اصول).
- آسیب‌شناسی و فرصت‌شناسی حرکت‌های جهادی.
- چیستی جهاد (فرهنگی، علمی و اقتصادی).
- مفهوم‌شناسی مؤمن جهادی.
- شناخت الگوهای جهادی در طول تاریخ اسلام.
- مخاطب‌شناسی (کودک، نوجوان، جوان، بزرگسال).
- مهارت‌های پیام‌رسانی (جذب، شناسایی، ارتباط).

۷. حضور مسئولین فرهنگی به همراه گروه پیش‌قراول

جهت تدبیر در اجرای کار فرهنگی و فراهم سازی مقدمات شروع فعالیت، استقرار حداقل دو جهادگر گروه فرهنگی، با هماهنگی مسئول اردو، حداقل یک هفته قبل از اعزام نیروها به منطقه، ضروری به نظر می‌رسد. مهمترین اقدامات ایشان عبارتند از:

الف. دیدار از محل برگزاری اردو و تعیین دقیق محل برگزاری برنامه‌های فرهنگی با توجه به توان مجموعه، ظرفیت‌ها و نیازهای منطقه.

ب. شناسایی ظرفیت‌های انسانی و ساختاری: در این راستا فهرستی از افرادی که می‌توانند در برنامه‌ها همکاری کنند، تهیه شود.

ج. فراهم نمودن طرح استمرار: با نگاه استمرار و تداوم فعالیت‌های فرهنگی، طرح‌هایی را برای بازگشت گروه جهادی آغاز کنند؛ برای مثال هیئت قرآنی تشکیل دهند و حمایت‌های تکمیلی از آن را به زمان برگزاری اردو و طرح استمرار موکول کنند.

د. برنامه ریزی برای حضور مسئولین در منطقه و دیدار عمومی با مردم: پیشنهاد می‌شود، پیش از دیدارها، نماینده‌ای از بین مردم برای بیان مطالب و معضلات فرهنگی منطقه تعیین شود. برای دستیابی به اهداف اصلاحی منطقه با مطالبه گری اهالی، بر ایجاد اطمینان و اعتماد متقابل با آنها تأکید شود و با برخورد برادرانه و همدلانه‌ی مسئولین، زمینه‌ی شکوفایی فرهنگی منطقه فراهم گردد.

ه. آگاه نمودن اهالی نسبت به کلیات برنامه‌های فرهنگی و دعوت رسمی برای مراسم افتتاحیه.

و. پیش‌بینی‌های لازم و اقدامات ابتدایی جهت فضا سازی منطقه.^۱

ز. فراهم نمودن تمهیدات لازم جهت مراسم استقبال از شرکت کنندگان.^۲

ح. فضا سازی محل اسکان:

مهمترین اقدامات در زمینه‌ی فضا سازی محل اسکان عبارتند از:

۱. رک: فصل سوم، بخش دوم، قسمت فضا سازی فرهنگی منطقه.

۲. برپایی ایستگاه صلواتی، پخش نواهای حماسی، دود کردن اسپند، عبور جهادگران از زیر قرآن و ... از جمله برنامه های مراسم استقبال می‌باشد.

۱. راه اندازی تابلوی ضیافت اندیشه: تابلوهای بصری با محتوای فرهنگی و با هدف ارتقای سطح آگاهی و بصیرت جهادگران نصب شده و در صورت امکان محتوای آن روزآمد شود.

۲. این تابلوها از نظر محتوایی و بصری چشم‌نواز طراحی شود تا بتواند با جملات کوتاه و دلنشین معصومین، علما، امام راحل علیه‌السلام، رهبر معظم انقلاب (حفظه الله)، شهدا و... مخاطب را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین نام، شعار و دعای هر روز در گوشه‌ای از آن قرار گیرد.

۳. راه اندازی تابلوی اطلاع رسانی: روی این تابلو مقررات داخلی، تذکرات اجرایی، برنامه غذایی، نکات بهداشتی، اوقات شرعی و... قرار می‌گیرد.

۴. سؤالات اساسی و بنیادی در مکان‌های مختلف نصب شود؛ مانند: چرا به اردو آمده‌ام؟ اگر روزی فقیری نبود اردوی جهادی چه خواهد شد؟ چشم انداز حرکت‌های جهادی چیست؟ آیا تبلیغ انبیا فقط محدود به مناطق محروم است؟ و... .

۵. میز ارزاق معنوی در مکانی مناسب قرار داده شود.

۶. از تصاویر، زندگی نامه، آثار جهادگران و الگوهای جهادی استفاده شود.

۷. فلش‌های نمایش دهنده‌ی جهت قبله در اتاق‌ها نصب شود.

۸. نامگذاری اتاق‌ها، زمان‌ها، جلسات بر اساس نام شهدا (اولویت با شهدای منطقه) و الگوهای جهادی انتخاب شود. (همراه با عکس، زندگی نامه و برخی جملات زیبای آنان).

۹. قسمتی از فضای محل اسکان، جهت اجرای برنامه‌ی دعا^۱ و مناجات با خدا در نیمه‌های شب (با اعلام ساعت خاموشی متناسب) تعبیه شود. شایسته است، برای ایجاد فضای معنوی و تأثیرگذار، اتاق نیایش با گونی، تورهای استتار، پوسترهای مناجات عارفانه‌ی علما و شهدا و لامپ‌های سبز، تزئین و نورپردازی شود.

۱. «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ؛ پروردگار شما گفته است: «مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم! کسانی که از عبادتم ننگبر می‌ورزند، به زودی با ذلّت و ارد دوزخ می‌شوند!» (غافر، ۶۰).

قال علی: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي الْأَرْضِ الدُّعَاءُ؛ امام علی علیه السلام فرمودند: بهترین اعمال نزد خداوند متعال در روی زمین، دعا است» (کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۴۶۷).

فصل سوم

اقدامات هنگام اردوی جهادی

آنچه در این فصل خواهد آمد، معرفی و شرح برنامه‌ها و اقداماتی است که در هنگام برگزاری یک اردوی جهادی در عرصه فرهنگی باید به کار بسته شود. این برنامه‌ها برآیند تمام زحماتی است که مسئولین فرهنگی تا قبل از شروع اردو متحمل آن شده‌اند. اجرای این برنامه‌ها هم بر کیفیت سایر عرصه‌های اردو و هم بر مفید بودن مجموعه اردو تاثیر مستقیم خواهد داشت. لازم به ذکر است، هدف از ارائه این فصل بیان تمام برنامه‌هایی است که می‌توان در اردو به اجرا گذاشت و پر واضح است که اجرای همه این برنامه‌ها در یک اردوی چند روزه مقدور نمی‌باشد. بنابراین مسئولین فرهنگی باید با توجه به امکانات، توانمندی نیروها و شرایط منطقه گزینه‌های مناسب را انتخاب نمایند.

برنامه‌های فرهنگی در این فصل در دو بخش قابل ارائه می‌باشد:

الف. برنامه‌های پیشنهادی درون‌گروهی

ب. برنامه‌های پیشنهادی برون‌گروهی

بخش اول: برنامه‌های پیشنهادی درون‌گروهی

مقام معظم رهبری: «هر مجموعه‌ای که بتواند در درون خویش، این ایمان شاداب و پر نشاط و فعال و پر برکت را بیشتر حفظ کند، بیشتر به درد این ملت، به درد این مملکت و این نظام می‌خورد و شما جهادگران از این قبیل هستید. ارزش اصلی جهاد به این است، عشق و ارادت بنده به امثال شما به خاطر این است.»^۱

با توجه به اهمیت رشد و شکوفایی معنوی و معرفتی جهادگران، شایسته است، فعالیت‌های فرهنگی سودمند، متناسب با روحیه و ظرفیت شرکت کنندگان در نظر گرفته شود. از این رو در این بخش به برنامه‌های فرهنگی درون‌گروهی اشاره خواهد شد.

۱. شروع سفر

برخی از برنامه‌های پیشنهادی برای شروع سفر به شرح ذیل می‌باشد:

۱. دیدار با جهادگران ۱۳۷۷/۷/۱۵.

الف. فضا سازی و سایل نقلیه

قبل از شروع مراسم بدرقه، وسائل نقلیه مورد استفاده در اردو با بیانات و تصاویر رهبری و شهدا و جملات ناب و الصاق آنها به شیشه‌ها و مانند چنین کارهایی، فضا سازی معنوی شود.

ب. برگزاری مراسم بدرقه

۱. شروع حرکت از اماکن معنوی همچون حرم امامزادگان،

گلزار شهدا، مساجد و دیدار با علما باشد.

۲. آیاتی از قرآن کریم در رابطه با جهاد^۱، تبلیغ^۲، ویژگی یاوران

حضرت مهدی علیه السلام^۳ تلاوت شود.

۱. «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» کسانی که ایمان آورده‌اند و آنان که مهاجرت کرده‌اند و در راه خدا جهاد نموده‌اند، به رحمت خدا امید دارند و خدا آمرزنده و مهربان است» (بقره، ۲۱۸).

۲. «يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» ای پیامبر، آنچه را از پروردگارت بر تو نازل شده است به مردم برسان. اگر چنین نکنی امر رسالت او را ادا نکرده‌ای. خدا تو را از مردم حفظ می‌کند، که خدا مردم کافر را هدایت نمی‌کند» (مائده، ۶۷)؛ آیات خروج حضرت موسی: «قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيسِّرْ لِي أَمْرِي وَاجْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي وَاجْعَلْ لِّيَ وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِ هَارُونَ أَحِبِّي أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى وَأَشْرُكُهُ فِي أَمْرِي كَيْ تَسْبِّحَكَ كَثِيرًا وَتَذْكُرَكَ كَثِيرًا إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا» (موسی) عرض کرد: پروردگارا سینه مرا گشاده دار، کار مرا بر من آسان گردان، و گره از زبانم بگشا، تا سخنان مرا بفهمند، وزیری از خاندانم برای من قرار بده، برادرم هارون را، به وسیله او پشتم را محکم کن، و او را در کار من شریک گردان، تا تو را بسیار تسبیح گوئیم، و تو را بسیار یاد کنیم. چرا که تو همیشه از حال ما آگاه بوده‌ای» (طه، ۲۵-۳۲).

۳. زمانی مهدی علیه السلام خواهد آمد که یارانی پیدا شوند که دو ویژگی داشته باشند:

۱. عبد خدا باشند. ۲. صالح باشند: یعنی صلاحیت‌های لازم را داشته باشند. به

۳. زیارت عاشورا و دعای فرج قرائت گردد.
۴. سخنرانی انگیزه ساز و معنویت افزا انجام شود:^۱ استفاده از سخن بزرگان و رهنمودهای آن‌ها برای جهادگران، بسیار ضروری به نظر می‌رسد. سخنران می‌بایست دارای روحیه‌ی جهادی و آشنا با اهداف و مبانی حرکت‌های جهادی باشد.
۵. ذکر توسل شورانگیزی خوانده شود: با برگزاری یک توسل مناسب و شورانگیز، جهادگران با نشاط معنوی آماده‌ی اعزام شوند.
۶. بسته‌های فرهنگی توزیع شود.
۷. هنگام سوار شدن به وسایل نقلیه، عبور از زیر قرآن، پخش نواهای حماسی و دود کردن اسپند در طول برنامه‌ی بدرقه مناسب است.

ج. برنامه‌های فرهنگی داخل اتوبوس

۱. قرائت دعای سفر،^۲ آیت الکرسی^۳ و دعای سلامتی امام زمان علیه السلام^۴ به صورت دسته جمعی.

عبارت دیگر تعهد و تخصص داشته باشند». (رک: تفسیر آیه‌ی «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» (انبیا، ۱۰۵)

۱. «اخلاق و معنویت هم از نیازهای عمده‌ی شماست! درسهای اخلاقی را در بین خودتان رائج کنید. از اساتید اخلاق و موعظه‌گرها استفاده کنید» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای بسیج دانشجویی دانشگاههای سراسر کشور؛ ۱۳۸۶/۰۲/۳۱).

۲. «فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ؛ خدا بهترین نگهدار است و اوست مهربان‌ترین مهربانان» (یوسف، ۶۴).

۳. امام صادق علیه السلام فرمود: «سفر را با دادن صدقه و یا با خواندن آیه الکرسی آغاز کن» (کلینی، ابوجعفر، فروع کافی، ج ۴، ص ۲۸۳).

۴. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: «به خدا سوگند فرزندانم دارای غیبتی خواهد بود که هیچ کس در آن دوران از هلاکت نابودی نجات نمی‌یابد، مگر کسی که خداوند

۲. جمع کردن صدقه و بیان فضیلت و آثار آن.^۱
۳. پخش کلیپ‌های جذاب و هدفمند (مستندهای جهادی، آثار شهید آوینی و...).
۴. پخش تسبیح و برگه‌های ختم صلوات.
۵. سخنرانی مسئول گروه (بیان چگونگی جغرافیای فرهنگی و منطقه‌ای روستا برای اعضا و توجیهات لازم).
۶. خواندن سرودهای پر محتوا، جذاب و طنزگونه به صورت گروهی.
۷. بیان احکام مسافر، آداب سفر و مسائل اخلاقی توسط روحانی گروه (همراه با شوخی‌ها و لطایف اخلاقی).
۸. محافظت بر نماز اول وقت در طول مسیر.^۲
۹. خواندن دعای ورود به مقصد، به صورت دسته جمعی.^۳

او را بر اعتقاد به امامت وی استوار و بر دعا جهت تعجیل ظهورش موفق بدارد» (صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، مترجم علی اکبر غفاری، ترجمه و متن کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۸۴، باب ۱).

۱. قال رسول الله ﷺ: «الصَّدَقَةُ تَدْفَعُ مِثْلَهُ السُّوءِ؛ رسول اکرم ﷺ می‌فرمایند: صدقه از مردن ناگوار و دلخراش جلوگیری می‌کند» (محمّدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ح ۳۵۲۳).

۲. انجام نماز در اوقات فضیلت و بدون تاخیر، مهم‌ترین وظیفه‌ای است که در آداب سفر مورد تاکید قرار گرفته است. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: «نباید کسی که به سفری برود که خوف آن داشته باشد که بر دین یا نمازش لطمه ای وارد شود» (حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۲۴۹).

۳. «اللهم بارک لنا فیها؛ خدایا! مکان را برای ما مبارک قرار بده» (هیثمی، علی بن ابوبکر، مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج ۱۰، ص ۱۳۴).

۲. فعالیت‌های فرهنگی داخلی

الف. مناجات‌های سحرگاهی

مناجات‌های زیبا، دلنشین و عارفانه سحرگاهی ۱۵ دقیقه قبل از اذان صبح در فضای خوابگاه پخش شود؛ مانند مناجات امیرالمؤمنین در مسجد کوفه (سعی شود، بلندی صدا موجب آزار و اذیت جهادگرانی نشود که به خاطر خستگی جسمانی و یا احیاناً بیماری، قادر به بیدار شدن قبل از موعد نماز نیستند).

ب. برپایی نماز جماعت صبح و قرائت دعای عهد

نمازهای صبح، پیوسته به صورت جماعت برگزار شود و نسبت به حضور فعال جهادگران، تأکید گردد. همچنین دعای عهد، هر روز در فضای خوابگاه پخش شود.

ج. ورزش صبحگاهی

ورزش صبحگاهی همراه با هم‌خوانی‌های شور آفرین صبحگاهی و همراه داشتن پرچمی به عنوان نماد گروه جهادی، برگزار شود. در پایان جهادگران با ایجاد یک حلقه، هر یک نام یک شهید را برده و صلواتی به آن شهید تقدیم نمایند.

د. شروع فعالیت‌های روزانه جهادگران

شروع فعالیت‌های روزانه‌ی جهادگران با یک برنامه‌ی معنوی و یاری جستن از اهل بیت علیهم‌السلام، در پرورش روح معنوی آن‌ها تأثیرگذار است. این مراسم بعد از خوردن صبحانه و به مدت ۳۰ دقیقه قبل از شروع فعالیت‌های عمرانی، کشاورزی، بهداشتی، آموزشی و فرهنگی

برگزار می‌گردد.^۱

برنامه‌های پیشنهادی:

۱. تلاوت آیاتی از قرآن کریم.
۲. قرائت دعای فرج به صورت دسته جمعی.
۳. سخنرانی کوتاه معنوی توسط روحانی گروه.
۴. ذکر توسل و مدیحه‌خوانی (بهتر است هر روز به یکی از معصومین توسل شود).

ه. تدوین نشریه‌ی روزانه

گروهی از جهادگران فرهنگی، نشریه‌ی روزانه‌ای با هدف افزایش انگیزه‌ی جهادگران، تشریح فعالیت‌های روزانه‌ی عرصه‌ها و نقد برنامه‌ها با زبان طنز، تدوین و توزیع نمایند.

و. توزیع طرح‌ها و بسته‌های فرهنگی

۱. برگه‌های ختم روزانه چهارده هزار صلوات.
۲. برگه‌های قرآن خوانی (روزی حداقل ده آیه).
۳. طرح ارزاق معنوی: میز ارزاق روزانه قرار گیرد و هر روز روی آن، کارت‌های کوچک و جذاب قرار داده شود و در هنگام ورود یا خروج از محل اسکان، هر شخص فالی بردارد و در طول روز مطالعه کند. همچنین می‌توان مسابقه‌ای از کارت‌های توزیع شده برگزار نمود. در این فال کارت‌ها آیات موضوعی،

۱. مسئول اردو می‌تواند نکات اجرایی لازم آن روز و گزارش فعالیت‌های روز گذشته را در این مراسم، بیان نماید.

سخنان و فضائل اهل بیت علیهم‌السلام، بیانات امام خمینی رحمه‌الله و مقام معظم رهبری (حفظه‌الله)، جملات تفکر برانگیز حکما و عرفا^۲، کلماتی از وصیت‌نامه‌ی شهدا، احکام شرعی و... قرار دارد.

ز. برنامه‌های فرهنگی در وعده‌های غذایی

۱. برای یادآوری شروع غذا با گفتن بسم‌الله، تابلو یا کاشی بسم‌الله بر سر سفره قرار داده شود.^۳
۲. نمکدان‌هایی بر سر سفره‌ی غذا قرار داده شود که روی آن برچسبی به این مضمون چسبانده شده باشد؛ پیامبر ﷺ: غذای خود را با نمک شروع نما، زیرا درمان هفتاد نوع بیماری است.^۴

-
۱. مانند این حدیث: قال علی علیه‌السلام: «قلیل تدوم علیه، أرجی من کثیر مملول منه؛ امام علی علیه‌السلام می‌فرماید: کار (خیر) اندک، که بر آن مداومت ورزی، از کار بسیار که از آن خسته شوی، امیدوار کننده‌تر است» (سید رضی، نهج‌البلاغه: حکمت ۲۷۸).
 ۲. مانند این جملات: زمین برای انسان است اما انسان برای زمین نیست؛ خیلی دیر است اگر در قیامت بفهمیم برای چه آفریده شده‌ایم؛ انسانهای کوچک با بلوغ به تکلیف می‌رسند و انسانهای بزرگ با انجام تکلیف به بلوغ می‌رسند و... .
 ۳. پیامبر اکرم ﷺ می‌فرمایند: «بر سر هر سفره‌ای که بسم الله الرحمن الرحیم گفته نشود، شیطان با آنان غذا می‌خورد. به این جهت، خداوند برکت را از آن سفره بر می‌دارد» (مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۲۵۸).
 ۴. قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يا علی! اِفْتَحْ طَعَامَكَ بِالْمِلْحِ، فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنْ سَبْعِينَ دَاءً، مِنْهَا: الْجُنُونُ وَ الْجُدَامُ وَ الْبَرَصُ وَ وَجَعُ الْحَلْقِ وَ الْأُصْرَاسِ وَ وَجَعُ الْبُطْنِ؛ رسول خدا ﷺ به امام علی علیه‌السلام فرمودند: غذای خود را با (تناول کمی) نمک شروع نما، همانا که در آن درمان و شفای هفتاد نوع بلا و آفت خواهد بود، که دیوانگی، پستی، جذام، درد و ناراحتی‌های حلق، دندان‌ها و شکم و معده از جمله آن‌ها می‌باشد» (مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۶۳، ص ۳۹۸).

۳. دعای سفره بعد از اتمام غذا به صورت دسته جمعی خوانده شود؛ مانند: اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا رِزْقًا حَلَالًا طَيِّبًا وَاسِعًا وَاجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ؛ یا یکی از جهادگران اشعاری را بخواند^۱ و دیگران آمین بگویند:

الهی که این سفره معمور باد
همیشه پر از نعمت و نور باد
که چشم بداندیش و چشم حسود
از [این جمع و] این سفره و صاحبش دور باد

ح. برپایی فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی:^۲

برای ایجاد نشاط و تنوع در فعالیت‌های جهادگران، برنامه‌ها و مسابقات ورزشی همچون: کوهنوردی، تنیس روی میز، طناب کشی، والیبال و... برگزار شود.

ط. برگزاری حلقه‌های انس و معرفت شبانه

هدف و انگیزه‌ی برگزاری اردوهای جهادی، فقط ایجاد عمران و آبادانی و تقویت میدان معنویت در مناطق محروم نیست، بلکه رشد و شکوفایی معنوی و معرفتی جهادگران نیز از جمله اهداف والای این حرکت بزرگ به شمار می‌رود. از این رو با برنامه‌ریزی‌های قبلی و در نظر گرفتن تدابیر لازم و رعایت قواعد تشکیلاتی گروه‌ها، سعی شود به

۱. برای ایجاد روحیه‌ی نشاط و شادابی در جهادگران، می‌توان از شعرهایی با دستانی‌های طنز استفاده نمود.

۲. مقام معظم رهبری (حفظه‌الله): «برای جوانان ورزش کردن یک سرمایه‌اندوژی است. من اعتقاد دارم ورزش برای همه یک فریضه عمومی است.» (۱۳۷۹/۱۲/۹)

گونه‌ای از حجم فعالیت‌های روزانه کاسته شود تا حلقه‌های معرفت در فضای بسیار صمیمی به منظور افزایش بینش، بصیرت، مهارت و بررسی فعالیت‌های عرصه‌ها، هر شب در محل اسکان برگزار گردد.

برای اجرای بهتر این حلقه‌ها تابلویی به صورت بنر در گوشه‌ای از فضای محل اسکان نصب شود. همچنین موضوع هر جلسه با خطی زیبا و طراحی جذاب در برگه‌ای نوشته و بر روی آن قرار داده شود. پیشنهاد می‌شود در حلقه‌ها، برنامه‌های ذیل اجرا شود:

۱. شروع جلسه با قرائت سوره‌ی واقعه به صورت دسته‌جمعی.^۱
۲. پخش قرعه‌ی تواضع.^۲
۳. گفت و گوی خودمانی با رویکرد دینی و بصیرت‌افزایی (شایسته است این قسمت از جلسه با مدیریت روحانی برگزار شود).
۴. نقد و بررسی فعالیت‌های روزانه (برخی از شبها برگزار شود).
۵. پخش فیلم و نقد و بررسی دسته‌جمعی.
۶. قرعه‌کشی سفر زیارتی عتبات عالیات: در یکی از شب‌ها، روحانی گروه در مورد فضیلت زیارت عتبات عالیات سخنرانی نماید و از جهادگران خواسته شود، هزینه‌ی یک سفر را جمع‌آوری کنند و با قرعه، زائر کربلا مشخص شود.

۱. امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «هر کس هر شب پیش از خواب سوره‌ی واقعه را قرائت کند، در حالی خداوند را دیدار می‌کند که چهره‌اش مانند ماه شب چهاردهم می‌درخشد» (صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۱۱۷).

۲. همانطور که قبلاً اشاره شد، قرعه‌های تواضع در ظرف مخصوصی دور گردانده می‌شود و هریک از جهادگران یک برگه را بر می‌دارد.

۷. دعای پایانی: جهت تداعی فضای جبهه‌های جنگ، پیشنهاد

می‌شود در پایان جلسه، هر یک از جهادگران به نوبت دعایی

کوتاه و غیر تکراری نماید.

تذکر: با توجه به مشروط بودن امور معنوی به نشاط و اشتیاق، زمان

جلسه و سطح مطالب عنوان شده، نباید ملال‌آور و خسته‌کننده باشد.

بخش دوم: برنامه‌های پیشنهادی برون‌گروهی

فعالیت‌های اردوی جهادی با توجه به دو عرصه، مخاطب دانشجویی و اهالی در دو بخش، قابل طرح است. در این بخش به فعالیت‌های فرهنگی برون‌گروهی اشاره خواهد شد.

۱. فضاسازی فرهنگی منطقه^۱

مهم‌ترین اقدامات در راستای فضاسازی فرهنگی منطقه عبارتند از:
الف. نصب تراکت‌ها و بنرهای زیبا و پر معنا (شامل: احادیث و سخنان معصومین، نکات اخلاقی و ناب، اذکار معنوی^۲ فرمایشات امام و رهبری و...):

- در مساجد، حسینیه‌ها، مدارس و اماکن پر تردد روستا.
- سر درب هر خانه (بنرهایی با قطع کوچک و جملات متفاوت).

۱. بخش عمده فضاسازی منطقه در هنگام برگزاری اردوی جهادی انجام می‌گیرد.

۲. مانند: سبحان الله، لا اله الا الله، الحمد لله و... .

- ب. دیوارنویسی مساجد، حسینیه‌ها و مدارس و اماکن پرتردد روستا.^۱
- ج. طراحی، تزیین و رنگ آمیزی مساجد و مدارس.
- د. سنگ چینی شعارهای کوتاه معنوی بر روی کوه و تپه.^۲
- ه. تهیه و نصب تابلوهای نام جدید روستا (نام شهدا، علمای منطقه، الگوهای جهادی، فضایل اخلاقی^۳ و...).
- و. تهیه و نصب تابلوهای راهنمای منطقه.
- ز. نوشتن جملات زیبا و تأثیرگذار بر روی تراکت‌هایی با طراحی هنرمندانه و نصب در فضای کلاس‌های آموزشی.
- ح. غنی سازی محتوایی و قالبی تابلوهای مساجد و مدارس.
- ط. تهیه و نصب ادعیه مسجد یا نمازخانه‌ی مدرسه (بدر یا پوستر).
- تذکر:

۱. اگر کاستی در اقلام وجود داشت، حتماً مقداری مقوا و مازیک همراه داشته باشید.
۲. شرایط و حساسیت‌های فرهنگی منطقه در محتوای فضاسازی‌ها رعایت شود.

۲. برگزاری مراسم‌ها

الف. مراسم افتتاحیه

روز اول فرصت مناسبی برای آشنایی اهالی با جهادگران

-
۱. برای حفظ روحیه عزتمندی اهالی از نوشتن احادیث و جملات در مورد فقر و محرومیت خودداری شود.
۲. همراه با پاشیدن رنگ یا گچ (در معرض دید مردم باشد).
۳. مانند: روستای اخلاص، ایثار، توکل، تواضع و

و فعالیت‌های آنان می‌باشد. از این رو برگزاری این مراسم افتتاحیه با برنامه‌های شاد، متنوع و جذاب پیشنهاد می‌شود. نخستین گام برای برگزاری مراسم آن است که، جهادگران به‌صورت گروهی همراه با روحانی، اعضای شورا و بزرگان منطقه در روستا قدم بزنند و بعد از برقراری ارتباط صمیمی با اهالی، بر حضور آنان در افتتاحیه تأکید نمایند. این همراهی زمینه‌ی اعتماد و جذب اهالی را فراهم می‌آورد.

برنامه‌های پیشنهادی:

۱. آیاتی از قرآن کریم توسط یکی از نوجوانان روستا تلاوت شود.
 ۲. برنامه‌های از پیش تعیین‌شده‌ی گروه توسط مسئول اردو اطلاع‌رسانی گردد. (از اهالی برای همکاری در برنامه‌ها دعوت شود).
 ۳. کلیپ‌های تأثیرگذار و جذاب پخش شود.
 ۴. سخنرانی کوتاه و جذاب توسط روحانی صورت پذیرد.
 ۵. مسابقه‌ای جذاب برای کودکان و نوجوانان برگزار شود.
 ۶. متناسب با ایام، مدیحه سرایی انجام گیرد.
 ۷. بروشورهای فرهنگی توزیع شود.
- تذکر:** سعی شود اجرای برنامه با همکاری اهالی باشد و در پذیرایی، سادگی و دور بودن از تجملات و اسراف رعایت شود.

ب. برنامه‌های فرهنگی نماز جماعت

۱. برای هر روستا امام جماعت تعیین شود.
۲. از بین نوجوانان افرادی به عنوان خادمین گلستان نماز انتخاب شده و کارت‌های زیبایی نیز جهت نصب به سینه‌ی آن‌ها آماده گردد.

۳. نوای اذان صبح در فضای روستا پخش شود. (بدون پخش نوای دیگر)
۴. جهادگران به محض فرا رسیدن وقت نماز، کار را تعطیل کرده و نماز را به صورت جماعت برپا کنند.
۵. با پراکنده شدن اهالی در مکان‌های مختلف روستا، اذان‌گویی زنده و یک‌پارچه‌ای اجرا شود (ایجاد فضای معنوی).
۶. به منظور ایجاد خودباوری و نیروسازی، تکبیر و تعقیبات نماز توسط اهالی خوانده شود.
۷. در بین دو نماز، سخنرانی‌های کوتاه برگزار گردد. (حداکثر ۵ دقیقه)
۸. پس از برگزاری نماز جماعت فرصت مناسبی برای توزیع بروشور بین نمازگزاران می‌باشد.
۹. هر روز یک صفحه از قرآن قرائت شود.
۱۰. پیشنهاد می‌گردد، در صورت امکان جهادگران بعد از نماز به سرعت مسجد را ترک نکنند و حلقه‌های دوستانه‌ای، با جوانان محل تشکیل دهند.

ج. مراسم دعا^۱ و مناجات

حضرت امام خمینی علیه السلام پیرامون اهمیت دعا چنین فرموده‌اند: «همه‌ی خیرات و برکات از همان دعا خوان‌هاست، حتی آن‌ها که به طور ضعیف دعا می‌خوانند و ذکر الله می‌گویند، به همان اندازه که طوطی وار

۱. «قُلْ مَا يَعْبُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاءُكُمْ: ای پیامبر! به مردم بگو: اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنا و توجه و نظری به شما نمی‌کند» (فرقان، ۷۷).

در آنها تأثیر کرده بهتر از آن‌هایی هستند که ترک دعا کرده‌اند. آری همین دعا خوان‌ها و همین کسانی که به ظواهر اسلام عمل می‌کنند، یا پرونده‌ی جنایت ندارند یا پرونده‌ی جنایتشان نسبت به دیگران کمتر است. همین‌ها در نظم این عالم دخالت دارند. دعا را نباید از بین این جمعیت بیرون برد. جوان‌های ما را نباید از دعا منصرف کرد»^۱.

از این رو برگزاری جلسات دعا و مناجات با خدا (دعای کمیل، ندبه، آل یاسین، توسل، زیارت عاشورا، مناجات حضرت امیر (علیه السلام) در مسجد کوفه، خمسه عشر و...) باید در رئوس برنامه‌های فرهنگی قرار گیرد. شایسته است در جلسات دعا فرازهایی ترجمه و کمی توضیح داده شود.

د. جشن تشریف^۲ و عبادت

برگزاری جشن تکلیف دانش آموزان به گونه‌ای حائز اهمیت است که سید بن طاووس یکی از عالمان فرهیخته جهان اسلام، سالروز به تکلیف رسیدن خویش را جشن می‌گیرد و از کسانی که این روز را جشن گرفته‌اند، به نیکی یاد کرده است.^۳ براساس همین توصیه لازم

۱. غفاری، ابراهیم، آئین نیایش، ص ۲۳ و ۲۴.

۲. «بلوغ مشرف شدن است نه مکلف شدن» (جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جلال و جمال، ص ۳۸۰).

۳. سزاوار چنین است که روز تشریف به شرف تکلیف را از بزرگ‌ترین عیدها قرار دهد، زیرا آن، اصل و اساس تمام عیدها است! هم در دنیا و هم در آخرت، و سایر عیدها فرع آن هستند. من خود و فرزندان و خاصان خود را توصیه می‌کنم که حق این روز بزرگ را ادا کنند، و با تعظیم و تجلیل با آن برخورد نمایند، و اعتراف کنند که آن‌چه بدان دست یافته‌اند از شرف عیدها و سعادت دنیا و آخرت، و آنچه بدان توان یافته‌اند از آسانی و خرسندی، از برکت تشریف به

است برای دانش آموزان سوم ابتدایی دختر و سوم راهنمایی پسر جشنی با عنوان جشن تشریف و عبادت برگزار شود. آموزش مسائل دوران بلوغ و احکام مربوط به آن، توزیع بسته‌های فرهنگی؛ از جمله جزوه‌ی آموزش مسائل و احکام مربوط به نماز، تقلید، طهارت، محرم و نامحرم، نگاه و...، هدایای متناسب با سن مخاطب، چادر نماز، مهر و سجاده و... از جمله برنامه‌های جشن تشریف و عبادت محسوب می‌شود.

ه. جلسات مدح‌خوانی اهل بیت (علیهم‌السلام)

در نخستین روزها با مشارکت اهالی و با بهره‌گیری از علاقه‌ی فطری اهالی نسبت به اهل بیت (علیهم‌السلام)، برنامه‌ی جشن یا هیئت متناسب با مناسبت‌های موجود، برگزار شود. باید توجه به این مسئله داشت که معمولاً در هر روستایی یک برنامه‌ی معنوی وجود دارد، از این رو سعی شود، با اطلاع کافی از برنامه‌های هیئت روستا، آن را پرشور برگزار کرد.

و. محفل انس با قرآن

در راستای گسترش فرهنگ انسان‌ساز قرآن، آشنا کردن نسل جوان با آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی، قرآنی و پیروی از آموزه‌های دینی، برگزاری محافل انس با قرآن، راهکار مناسبی محسوب می‌شود.^۱

تکلیف است. همانا این روز، اصل ارزشمند همه‌ی آن‌هاست و دریچه وصول آنها به سعادت دنیا و آخرت است. (سید بن طاووس، علی بن موسی، التشریف بتعریف وقت التکلیف، ص ۷).

۱. مقام معظم رهبری (مدظله العالی): قرآن همیشه مورد نیاز و تأثیر آن هم به تدریج و در طول زمان است، ضمن آن‌که مفاهیم قرآنی بی‌انتهاست و با انس قرآن می‌توان ابواب جدیدی را گشود، و گره‌ها را باز کرد. (۳۱ مرداد ۱۳۸۸).

برنامه‌های قابل اجرا در این محفل:

۱. یکی از قاریان نوجوان آیاتی از کلام الله مجید را تلاوت نماید.
احادیث و روایاتی پیرامون همنشینی با قرآن توسط مجری بیان شود.
۲. کلیپی از داستان‌های قرآنی پخش شود.
۳. حتی المقدور از قاریان برجسته و ممتاز استانی یا بین‌المللی استفاده شود.
۴. تفسیر مختصری از آیات با بیانی شیرین و مثال‌های مناسب، توسط روحانی بیان شود.^۱
۵. مسابقه‌ای قرآنی برگزار شود. بدین گونه که مجری یا روحانی افرادی از مخاطبان خود را انتخاب و مقابل حضار، از آن‌ها برای عملی نمودن مسابقه استفاده کند؛ مانند مسابقه‌ی تنفسی: یک متن قرآنی را تکثیر نموده و به چند نفر داده می‌شود تا با هم، به طور مداوم و بدون وقفه و تجدید تنفس، بخوانند. افراد در صورت قطع صوت از مسابقه خارج می‌شوند و کسی که از همه بیشتر ادامه بدهد، جایزه می‌گیرد.
۶. گروه تواشیح و مدیحه‌سرایی به اجرای برنامه بپردازند.
۷. تجلیل از برگزیدگان مسابقه‌ی آیه‌های زندگی (حفظ، قرائت و مفاهیم قرآن).
۸. در پایان جلسه یکی از سوره‌های کوتاه مانند سوره‌ی قدر به صورت دسته جمعی قرائت شود.

۱. تفسیر نور استاد قرائتی منبع مناسبی است.

ز. جلسات ختم صلوات^۱:

به منظور گسترش و ارج نهادن به فرهنگ ذکر صلوات، جهت سلامتی و تعجیل در فرج حضرت حجت (عجله الله تعالی فرجه)، جلسات ختم صلوات در منطقه برگزار شود. پیشنهاد می‌شود جلسات به صورت گردشی در منازل اهالی برگزار گردد و همچنین بر پذیرایی ساده تأکید شود.

برنامه‌ها:

۱. ۱۴۰۰ صلوات، در میان شرکت کنندگان تقسیم شود.
۲. زیارت آل یاسین قرائت شود.^۲
۳. روحانی دقایقی در مورد مهدویت و فضیلت صلوات سخنرانی نماید.

ح. بزرگداشت و یادآوری شهدا

بر مبنای شناسایی فرهنگی قبل از اردو، مراسم یادآوری شهدای منطقه یا یکی از سرداران شهید استان یا شهرستان را برگزار نموده و با حضور فرمانده سپاه استان و دیگر مسئولین استانی از خانواده‌ی ایشان تجلیل به عمل آید. هدف از برگزاری این مراسم، ترویج و پاسداری از فرهنگ عظیم ایثار و شهادت، ایجاد روحیه‌ی تلاش و ایثارگری در

۱. این روش پیشنهادی علامه طباطبایی در استجابت دعا و تقویت ارتباط با اهل بیت (ع) است

۲. دعا برای امام زمان فواید زیادی دارد؛ از جمله موجب ناراحتی شیطان، نجات یافتن از فتنه‌های آخرالزمان، دعای امام زمان (عج) در حق وی، شفاعت امام زمان در قیامت، موجب استجابت دعا و موجب دفع بلا از شما می‌شود. (ر.ک: اصفهانی، محمدتقی، مترجم سید مهدی حائری قزوینی، ترجمه مکیال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم (عج) ج ۲).

میان اهالی و پیاده‌سازی جنبه‌های معنوی زندگی شهدا می‌باشد. برپایی نمایشگاه افلاکیان، غبار روبی از مزار شهیدان (در صورت وجود)، دکلمه‌خوانی، پخش کلیپ، گلباران تمثال مبارک شهدا، روایتگری، اجرای سرود، خاطره‌گویی (رزمندگان، آزادگان و جانبازان)، برگزاری مسابقه (مانند: مسابقه‌ی تابلوها حرف می‌زنند!)، پخش بروشور و یادبود شهدا، تجلیل از جانبازان و آزادگان منطقه، مدیحه‌سرایی و... از جمله برنامه‌های این مراسم می‌باشد.

ط. مراسم غبارروبی از مساجد

مسجد خانه‌ی مقدس و مبارکی است که خداوند به بزرگداشت آن فرمان داده است. احترام و بزرگداشت مسجد، تعظیم شعائر الهی، و تلاش در راه عمران، آبادانی و پاکیزگی آن، نشانه‌ی ایمان به خداست. برخلاف آنچه گاه تصور می‌شود، آبادانی مسجد تنها به معنای ساختن و تعمیر بنای آن نیست، بلکه حضور فعال در مسجد و پر رونق نگاه داشتن آن و سعی در پاکیزگی و نظافت آن به عنوان خانه‌ی خداوند متعال و مکانی برای راز و نیاز بنده با مولای خود، از مصادیق روشن آباد کردن مسجد است؛ مسجد به عنوان کانون عبادت و تقوا، باید علاوه بر جذابیت معنوی، از جذابیت ظاهری نیز برخوردار باشد؛ بنابراین مساجد که پایگاه‌های زمینی توحید و متعلق به خالق هستی

۱. تصویری از شهدا، جنگ تحمیلی، پادگان‌های اسارت و... که حاوی نکات آموزنده‌ای است انتخاب و در قسمتی از محل برگزاری یادواره و یا نمایشگاه نصب شود و از کسانی که بهترین جمله و برداشت خود را از آن تصویر بنویسند، جوایزی نفیس اهدا شود.

هستند، باید از سیمایی در خور صاحب خانه برخوردار گردند. عطرآگین و خوش بو کردن مساجد در کنار غبارروبی آنها، یکی از آیین‌های شایسته‌ی تکریم مساجد در فرهنگ دینی و اخلاقی ماست. از این رو پیشنهاد می‌شود در روزهای اول با همکاری و مشارکت اهالی این اقدام پسندیده صورت پذیرد.

ی. مراسم اختتامیه

شایسته است، اختتامیه اردو با برنامه‌های متنوع، جذاب و پر محتوا برگزار شود و از مسئولین استانی، بزرگان و اهالی روستا^۱ دعوت رسمی به عمل آید. پیشنهاد می‌شود در این مراسم اسامی، نشانی و شماره‌ی تماس خانواده‌های علاقه‌مند، جمع‌آوری شود تا به وسیله‌ی سامانه‌های پیامک یا بسته‌های فرهنگی پستی پیوستگی ارتباط با آنان حفظ گردد.

برنامه‌های پیشنهادی:

۱. تلاوت آیاتی از کلام الله مجید.
۲. اجرای سرود ملی.
۳. سخنرانی مسئول گروه (گزارش فعالیت‌ها).
۴. اجرای سرود توسط نوجوانان روستا.
۵. اجرای مسابقات جذاب و هدفمند.
۶. سخنرانی یکی از مسئولین استانی (زمینه‌ی ایجاد حلقه‌ی ارتباطی مردم با آنان را فراهم می‌آورد).

۱. دیدار خانه به خانه و دادن کارت دعوت.

۷. اجرای تئاتر با موضوع اخلاقی و طنزگونه.
۸. پخش کلیپی از همکاری اهالی در فعالیت‌های اردو (ایجاد حس مشارکت و خودباوری).
۹. فعالیت‌های سفر (اهالی مشارکت خود را حس می‌کنند).
۱۰. تقدیر و تجلیل: برگزیدگان جشنواره‌های ورزشی و مسابقات فرهنگی، جهادگران پرتلاش (اولویت با اردو اولی‌ها باشد)، جوانان همکار در عرصه‌های جهادی و فعالان فرهنگی منطقه (امام جماعت مسجد، بانیان و خیرین روستا و ...).

۳. برگزاری مسابقات

پیشنهاد می‌شود، برخی از مسابقات ذیل در کلاس‌های آموزشی، نمایشگاه، و یا برخی مراسم‌ها برگزار گردد:

الف. جشنواره‌ی ورزشی^۱

برگزاری جام‌های فوتبال، والیبال، دوی همگانی، تیراندازی، شنا، شترسواری، طناب‌کشی، بازی‌های محلی، مچ اندازی و ... عاملی قوی برای جذب و مشارکت نوجوانان و جوانان در برنامه‌های فرهنگی می‌باشد. همچنین مبلغین با ورود به این عرصه می‌توانند هم‌پای ورزش

۱. امام خامنه‌ای (حفظه‌الله): «جوانان، بی‌استثنا ورزش کنند. حالا وقتی می‌گوییم جوانان، معنایش این نیست که غیر جوانان نباید ورزش کنند؛ نخیر، غیر جوانان هم باید ورزش کنند. البته ورزش برای جوان دستاوردهای زیادی دارد که من چون این‌ها را مکرر گفته‌ام، دیگر نمی‌خواهم تکرار کنم. برای پیران هم ورزش واجب است؛ برای کسانی که از سنین جوانی - از چهل سالگی و پنجاه سالگی - عبور کرده‌اند، ورزش واجب است و باید ورزش کنند» (۱۳۷۷/۲/۸).

به تبلیغ دین بپردازند و جوانان را به ارزش‌های دینی جذب کنند. از این‌رو برای برگزاری مسابقات ورزشی روستایی و بین‌روستایی در همان روز اول، ثبت‌نام انجام شود.

بسیار پسندیده است که نام‌گذاری جام‌های مسابقات، تیم‌های ورزشی با استفاده از نام شهدا و فضائل اخلاقی باشد و برای مسابقات قوانینی تدوین شود که تاثیرات مثبت دینی برای شرکت کنندگان به همراه داشته باشد؛ مانند: قانون عذرخواهی بعد از خطا و

ب. مسابقه‌ی نشریات دیواری

این مسابقه باید با هدف ایجاد زمینه‌ی مشارکت فکری و هنری نوجوانان و جوانان در خلق آثار و پرورش استعدادها در فعالیتهای فرهنگی و هنری برگزار شود. شایسته است، محور اساسی آن در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و مناسبت‌های خاص باشد. (گروهی بودن این فعالیت‌ها ضمن ایجاد رقابت سالم و جذابیت آن، موجب غنای هر چه بیشتر نشریه‌ی دیواری می‌گردد.)

ج. مسابقه‌ی حجاب و عفاف، بال پرواز

برای تمام رده‌های سنی خواهران، مسابقاتی در مورد حجاب و عفاف برگزار شود؛ مانند مسابقه‌ی نقاشی با محوریت حجاب ویژه‌ی کودکان، مسابقه‌ی زیباترین جمله درباره‌ی پوشش ویژه نوجوانان، مسابقه‌ی کتابخوانی ویژه جوانان و

د. مسابقه‌ی آیه‌های زندگی (حفظ، قرائت و مفاهیم قرآن)

در این زمینه مناسب است، مسابقات قرآنی در رشته‌های حفظ و

قرائت جزء ۳۰، خوشنویسی آیات موضوعی و نقاشی داستان‌های قرآنی برگزار شود. هدف از برگزاری این مسابقه، آشنایی کودکان و نوجوانان با مفاهیم ناب قرآن، تشویق به قرائت و حفظ قرآن و جهت دهی به فعالیت‌های هنری می‌باشد.^۱ در ضمن از برگزیدگان مسابقه در محفل انس با قرآن تجلیل به عمل آید.

ه. مسابقه‌ی بصیرت و انقلاب‌شناسی

امام خامنه‌ای (حفظه الله) در باب اهمیت بصیرت فرمودند: «بصیرت، قطب نمای حرکت در اوضاع اجتماعی پیچیده‌ی امروز است؛ به گونه‌ای که اگر کسی این قطب نما را نداشت و نقشه خوانی را بلد نبود، ممکن است ناگهان خود را در محاصره‌ی دشمن ببیند».^۲

در این راستا حرکت‌های جهادی به عنوان حرکتی گسترده و جریان ساز، نقش به‌سزایی در حوزه‌ی بصیرت افزایی بر عهده دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت و ضرورت این مسئله، مسابقه‌ای با این مضمون طراحی و منابع اطلاعاتی (کتاب، جزوه، لوح، بروشور و...) در اختیار مخاطبین قرار داده شود.

۱. مقام معظم رهبری (حفظه الله): «هنر، زبان رسایی دارد که هیچ زبانی به رسایی آن نیست. نه زبان علم، نه زبان معمولی و نه زبان موعظه، به رسایی زبان هنر نیست. یکی از رازهای موفقیت قرآن، هنری بودن آن است. قرآن خیلی در اوج هنر است؛ فوق‌العاده است؛ واقعاً آن وقت مردم را مسحور کرد، وَاَلَا اگر پیامبر اکرم بدون زبان هنری می‌نشست با مردم همین‌طور حرف می‌زد، البته عده‌ای علاقه‌مند پیدا می‌کرد؛ اما آن صاعقه، آن رعد و برق و آن توفان، دیگر به وجود نمی‌آمد. این هنر است که این کارها را می‌کند. آثار هنری این‌گونه است» (۱۳۷۷/۲/۸).

۲. بیانات معظم له در تاریخ ۱۳۸۸/۰۷/۱۵.

و. مسابقه چشم‌های منتظر

یک نقاشی یا نوشته که پیامش مهدویت و انتظار است، در تابلویی بزرگ با پردازی هنری طراحی می‌گردد و در مکان مناسبی نصب می‌شود و روی این تابلو نوشته خواهد شد: «برداشت آزاد خود را از این نقاشی بنویسید.»

ز. مسابقه‌ی کتابخوانی

با توجه به اهمیت کتابخوانی و نقش آن در ارتقای سطح بینش و آگاهی، مسابقه‌ی کتابخوانی برای تمام رده‌های سنی برگزار گردد. سعی شود، تهیه‌ی کتب، متناسب با سن و جنس مخاطبان، توجه به زیبایی جلد، تعداد اندک صفحات و قطع کوچک کتاب^۱ باشد و به همراه کتاب مورد نظر پرسشنامه‌ی آن نیز طراحی شود.

ح. مسابقه‌ی شبهات ولایت

شبهات جدید و به روز رسانه‌های دشمن در عرصه‌ی ولایت فقیه شناسایی شده و در قالب مسابقه‌ی «شبهات ولایت» برگزار گردد. سعی شود، سؤالات پرسش‌نامه به گونه‌ای تنظیم گردد که پاسخ در خود پرسش‌ها باشد؛ زیرا هدف ایجاد شبهه نیست، بلکه ایجاد احساس توانمندی در پاسخگویی و واکنش نمودن در برابر شیخون‌های فرهنگی است.

ط. مسابقه‌ی حفظ دعای عهد

بهترین مسیر زندگی مهدوی در دعای عهد ترسیم شده است. در

۱. بهتر است از کتاب‌هایی در قطع پالتویی استفاده شود.

دعای عهد، فضیلت‌های مختلفی وجود دارد و ابعاد گوناگون زندگی مهدوی رقم خورده است. خواندن این دعا توفیق یاری حضرت را فراهم می‌کند. از این رو به منظور آشنایی با مضامین دعای عهد و ترویج فرهنگ مهدویت، مسابقه‌ی حفظ دعای عهد برگزار شود.

ی. مسابقه‌ی نامه‌ای به امام زمان علیه السلام

* «نمونه‌ای از نامه در پیوست شماره‌ی ۴ خواهد آمد».

ک. مسابقه‌ی نامه‌ای به والدین

در این روش مربی ابتدا آیات، روایات و حکایات احترام به والدین را با بهره‌گیری از مهارت جذاب‌سازی مطرح می‌نماید و در ادامه با توزیع برگه از آنان می‌خواهد به پدر و مادرشان نامه‌ای بنویسند و پس از نمره‌گذاری مربی، همراه با پاکت زیبایی که ساخت آن نیز برای آنان جذابیت ویژه‌ای دارد، به والدین‌شان تقدیم شود. این نگارش علاوه بر کسب اعتماد پدر و مادر، باعث نهادینه شدن پیام فرهنگی احترام به والدین می‌گردد.^۱

* «نمونه‌ای از نامه در پیوست شماره‌ی ۵ خواهد آمد».

۴. برپایی نمایشگاه‌ها

الف. نمایشگاه «حجاب، صدف گوهر معرفت»

فروشگاه فرهنگی حجاب و پوشش اسلامی، با تخفیف ویژه برگزار شود و در آن کتاب‌ها و لوح‌های فشرده در مورد حجاب و پوشش

۱. اخوان، محمد علی، آسیب شناسی اردوهای جهادی، ص ۱۶۹.

آثار گرافیکی همچون عکس، طرح، پوستر و... با موضوع مزبور و لباس‌هایی که کامل‌کننده پوشش آن‌هاست، مثل: جوراب ضخیم، آستین‌چه، روسری، هد، چادر و... عرضه شود. پیشنهاد می‌شود، مسابقه‌ی حجاب و عفاف، بال پرواز، در این نمایشگاه برگزار گردد.

ب. نمایشگاه صنایع دستی و هنرهای تجسمی اهالی

یکی از اهداف برگزاری اردوهای جهادی، احیاء خلاقیت، بالندگی و شکوفایی استعداد مردم روستا است. برگزاری چنین نمایشگاهی، موجب انتقال روحیه‌ی خودباوری و عزتمندی اهالی است و آنان را نسبت به توانایی‌ها و ارزش‌های بومی‌شان آگاه می‌کند. همچنین زمینه‌ی ایجاد اشتغال با سرمایه و هزینه کم را فراهم می‌آورد. پیشنهاد می‌شود به بهترین‌ها در این نمایشگاه جوایزی اهدا شود.

ج. نمایشگاه ولایت و انقلاب

در راستای معرفی دستاوردهای انقلاب اسلامی، شخصیت و سیره‌ی امام راحل علیه السلام و مقام معظم رهبری (حفظه الله) نمایشگاهی متشکل از غرفه‌های پرسش و پاسخ جهت رفع شبهات فکری و اعتقادی، ایستگاه صلواتی، کتب پیرامون ولایت فقیه، انقلاب اسلامی و...، محصولات فرهنگی (لوح، نوار، پوستر، آویز، ماکت و...) با تخفیف ویژه برپا شود. پیشنهاد می‌شود، مسابقه‌ی بصیرت و انقلاب‌شناسی و شبهات ولایت، با رویکرد آگاهی بخشی و بصیرت افزایی و تبیین جایگاه امامت و ولایت در این نمایشگاه برگزار گردد.

۵. تقویت یا تشکیل مجموعه‌های فرهنگی

الف. پایگاه‌های فرهنگی

به منظور ایجاد و فراهم نمودن محیط‌های مناسب فرهنگی-مذهبی جهت اقشار مختلف جامعه، به ویژه نوجوانان و جوانان، تشکیل پایگاه‌های فرهنگی، امری ضروری به نظر می‌رسد. پایگاه فرهنگی می‌تواند به عنوان یک طرح عمرانی برای برگزاری اردوی جهادی مطرح شود و یا از فضاهای موجود، مکانی به آن اختصاص داده شود. این اقدام ظرفیت را برای سیر و تداوم فعالیت‌های فرهنگی در طول سال ایجاد می‌کند. از طریق پایگاه می‌توان مراسمات مختلفی را در کنار اموری همچون مباحث قرآنی در سطوح مختلف، نشست‌ها و حلقه‌های معرفتی، مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری، اردوهای زیارتی و تفریحی، ارائه سیر مطالعاتی و... سازماندهی نمود.

یکی دیگر از اقدامات این پایگاه، می‌تواند تولید «گاهنامه» توسط نوجوانان و جوانان روستا با نظارت امام جماعت مسجد باشد. این اقدام، علاوه بر ایجاد خودباوری، در افزایش قدرت پژوهش و تقویت بنیه‌ی علمی آنان مؤثر بوده و اوقات فراغت آنان را نیز به خوبی پر می‌کند.

شایسته است، پایگاه توسط اهالی (نخبگان فرهنگی منطقه) اداره شود و مسئول فرهنگی تنها عهده‌دار نقش نظارت، هدایت و حمایت باشد. سعی گردد، میان پایگاه با مجموعه‌های فرهنگی، مثل دفاتر مراجع تقلید، مدیر مجلات تخصصی کودک و نوجوان (مانند نشریات سلام بچه‌ها، پوپک و سنجاقک و...) ارتباط پستی برقرار شود.

تذکرات:

۱. ایجاد پایگاه‌های فرهنگی باید بر اساس سطح فرهنگی منطقه، ظرفیت و استقبال اهالی باشد.

۲. برای پشتیبانی مالی با مراکز و نهادهایی همچون ناحیه مقاومت بسیج، سازمان تبلیغات اسلامی، اداره‌ی فرهنگ و ارشاد اسلامی (کانون مساجد) و... رایزنی‌های لازم صورت پذیرد.

۳. در صورت وجود مجموعه فرهنگی دیگری در روستا، تقویت نهادهای موجود در اولویت می‌باشد.

ب. کتابخانه و بانک CD و نرم‌افزار:

یکی از مهم‌ترین راهبردها در یک برنامه‌ریزی صحیح فرهنگی، رواج فرهنگ کتابخوانی و مطالعه است. رهبر معظم انقلاب در این باره می‌فرمایند: «کتاب را باید ترویج کرد. مردم باید به کتابخوانی عادت کنند و کتاب وارد زندگی بشود».^۱

مهم‌ترین محوری که در راستای تحقق این سیاست فرهنگی و نهادینه کردن فرهنگ کتابخوانی بایستی مدنظر قرار گیرد، عبارتند از: ایجاد، توسعه، تجهیز و اداره‌ی کتابخانه‌ها با استفاده از امکانات و روش‌های عملی برای ارتقای توانمندی فکری افراد جامعه.

از این رو بر اساس شناسایی و نیازسنجی صورت گرفته، کتب و لوح‌های مورد نیاز، تأمین و مکان مناسبی برای حفظ و نگهداری آن‌ها معین گردد. همچنین یکی از نخبگان فرهنگی منطقه، برای نگهداری و

۱. مصاحبه با خبرنگار صدا و سیما پس از بازدید از ششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران (۱۳۷۲/۲/۱۲).

ارائه‌ی خدمات به اهالی تعیین شود. پیشنهاد می‌شود، قسمتی از فضای کتابخانه به بانک سی‌دی (فیلم‌های مستند و سینمایی مناسب،^۱ احکام تصویری، سخنرانی، مداحی، سرود خوانی، پویانمایی‌های داستان پیامبران و معصومین و...) و نرم افزار اختصاص داده شده و لوح‌هایی که قبل از اردو تهیه شده را در آن قرار داد.

تذکر: جمع‌آوری آرشیوی از کتاب‌ها کافی نیست، بلکه ایجاد فرهنگ کتابخوانی ضروری است. از این رو نمایشگاه‌های عرضه کتاب با تخفیف بالا و همچنین کلاس‌هایی که در این دوره برگزار می‌شود، مکان مناسبی برای تبلیغ این کتاب‌ها و علاقه‌مند سازی آن‌ها به مطالعه است. همچنین می‌توان تبلیغات مناسبی در قطع A3 از جملات منتخب برخی کتب، جملات تفکر برانگیز در مورد کتابخوانی، تصاویر مقام معظم رهبری، علما و شهدا در حین مطالعه و... تهیه و در کتابخانه نصب نمود.

ج. هیئات معرفتی و قرآنی

به منظور ارتقای فرهنگ دینی، ایجاد بستری مناسب جهت طرح مباحث دینی، احیای شعائر و مناسبت‌های اسلامی و بهره‌مندی معنوی از مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، هیئت‌های قرآنی^۲ یا معرفتی متناسب با سن،

۱. باید در مورد فیلم‌های موجود در بین مردم روستا تحقیق شود که چه فیلم‌هایی هستند؟، از کجا وارد می‌شوند؟، میزان گرایش به آن‌ها چقدر است؟ و... شایسته است، در زمینه جهت‌دهی به آن‌ها و فرهنگ سازی، بانک مناسبی از فیلم‌های مستند و سینمایی مناسب تهیه شود.

۲. مقام معظم رهبری (حفظه الله): «بروید سراغ فهمیدن قرآن. قرآن‌خوان شما جوری باشد که وقتی قرآن می‌خواند، جلسه‌ای که مستمع قرآن اوست، مفاهیم قرآن را با دل خود لمس کند؛ حس کند؛ و جلسه‌ی قرآن‌خوانی شما، جلسه‌ی مفاهیم قرآن هم باشد» (۱۳۸۶/۴/۲۵).

جنسیت و نیاز اهالی تشکیل شود. شایسته است مسئولیت این هیئات با نخبگان روستا بوده و جهادگران نقش هدایتی و حمایتی را برعهده داشته باشند.

د. تشکیل شورای ورزشی

فرهنگ سازی مناسب در جهت رشد و توانایی نوجوانان و جوانان روستا در رشته‌های مختلف ورزشی، ایجاد انگیزه جهت شرکت در مسابقات ورزشی، توسعه و تعمیم ورزش و پرورش نیروی بدنی و تقویت روحیه سالم در روستاییان و تزریق روحیه‌ی خودباوری و شکوفایی استعدادها، از اهداف تشکیل شورای ورزشی در منطقه‌ی هدف می‌باشد.

شرح وظایف شورای ورزشی:

۱. راه اندازی مکان ورزشی زیر نظر اداره‌ی تربیت بدنی یا ناحیه‌ی بسیج مقاومت.

۲. تشکیل کلاس‌های آموزشی برای نوجوانان و جوانان روستا به صورت هفتگی.

۳. برگزاری مسابقات در روستای خود و روستاهای همجوار.

۴. فراهم نمودن مقدمات شرکت ورزشکاران در بازیهای مختلف بین روستایی و نیز جام رمضان و دهه‌ی فجر شهرستان.

۵. برقراری رابطه و همکاری با دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی برای پیشبرد اهداف شورای ورزشی.

نحوه‌ی انتخاب اعضای شورای ورزشی: شایسته است، گروه تربیت بدنی طی یک مرحله‌ی شناسایی، افراد تأثیرگذار در بخش ورزش را

شناسایی نماید و از بین این افراد، رئیس شورا و هسته‌ی اصلی انتخاب گردد. مهم‌ترین ویژگی ایشان عبارتند از:

۱. رئیس شورا باید دارای مولفه‌های مدیریتی و ورزشی و مورد تایید بزرگان و معتمدین روستا باشد.

۲. اعضای اصلی شورا (۶ نفر) کسانی هستند که دارای سوابق ورزشی باشند و از نظر مدیریت و هدایت فکری نسبت به دیگران کارآمدتر می‌باشند.

۶. برگزاری جلسات، کلاسها و دوره‌ها^۱

الف. کلاس‌های معرفتی و تخصصی احکام، اخلاق و اعتقادات.^۲

ب. کلاس‌های بصیرت و دشمن‌شناسی.^۳

ج. کلاس‌های آموزش تاریخ انقلاب اسلامی و آشنایی با فرهنگ ایثار و دفاع مقدس.^۴

د. کلاس آموزش مداحی: در راستای پرورش مداحان بومی، برگزاری کلاس‌های جذاب و پرطرفدار آموزش مداحی، زمینه را برای

۱. برخی از کلاس‌ها را می‌توان در فضای طبیعت برگزار کرد.

۲. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ آيَةٌ مُحْكَمَةٌ أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ وَمَا خَلَّاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ؛ پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: در حقیقت علم سه دسته است: آیه‌ی محکمه (علم عقاید)، فریضه‌ی عادلّه (علم اخلاق) و یا سنت قائمه (علم احکام) و غیر از این سه علم بقیه علوم فضل و زیاده اند» (کلینی، ابو جعفر، اصول کافی، ج، ص ۳۳).

۳. رک: رهنامه‌ی جهادی در عرصه‌ی آموزشی.

۴. رک: همان.

بروز استعداد و توانمندی نوجوانان و جوانان منطقه فراهم می‌آورد. سعی شود در این کلاس‌ها به آسیب‌شناسی مداحی نیز پرداخته شود.

ه. کلاس‌های قرآنی (روخوانی، روانخوانی،^۱ حفظ و مفاهیم^۲): در راستای پیشیدن حلاوت انس با قرآن، بالا بردن سطح معارف قرآنی اهالی و عمق بخشیدن به آن، کلاس‌های قرآنی متناسب با سن و جنسیت مخاطبین، برای تمام دوره‌های سنی تشکیل شود؛ برای مثال با استفاده از ظرفیت و امکانات مراکز قرآنی شهرستان، می‌توان برنامه‌های جذاب و متنوعی را برای کودکان اجرا کرد.

و. کلاس‌های هنری: این کلاس‌ها شامل خوشنویسی، نقاشی، سفال‌گری، کاردستی، جعبه‌سازی، مروارید دوزی، قلاب بافی، هویه کاری، مینیاتور و... می‌باشد.

استفاده از ابزار هنر برای فرهنگسازی^۳ چند امتیاز دارد که اهم آن عبارت است از:

۱. بهره‌گیری همزمان از احساسات و عواطف مخاطب برای درگیر

کردن نظام عقلانی و احساسی مخاطب با موضوع.

۲. ماندگارسازی موضوع در عمق جان مخاطب و در نتیجه

اثربخش‌تر کردن فعالیت‌های فرهنگی.^۴

۱. اولین گام در انس با قرآن کریم روخوانی و روانخوانی قرآن است.

۲. می‌توان بعضی از مفاهیم اعتقادی و اخلاقی را در قالب کلاس مفاهیم قرآن منتقل کرد.

۳. «ابزارهای هنری، بی‌شک، رساترین، بلیغ‌ترین و کاری‌ترین ابزار ابلاغ و تبلیغ پیام است» (بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۶۶/۴/۱).

۴. «هرپيامی، هردعوتی، هراقتلایی، هرتمدنی و هر فرهنگی تا در قالب هنر ريخته نشود، شانس نفوذ و گسترش ندارد و ماندگار نخواهد بود» (بیانات معظم‌له در تاریخ ۱۳۶۵/۹/۲۷).

۳. ایجاد نشاط و تشنگی برای تداوم فعالیت‌های فرهنگی مشابه.
۴. انتقال و طرح بسیاری از پیامهای مورد نظر در قالبهای غیرمستقیم و افزایش اثربخشی آن.
- از این رو پیشنهاد می‌شود، موضوع فعالیت‌های هنری در کلاس‌ها، مضامین دینی و اخلاقی باشد؛ به عنوان مثال موضوع کاردستی کودکان می‌تواند ساخت ماکت مسجد باشد.
- ز. تشکیل گروه سرود، تواشیح و تئاتر مذهبی (موضوعات اخلاقی با دستمایه طنز):
اقدامات لازم:
 ۱. انجام تست جهت انتخاب اعضای گروه.
 ۲. تشکیل گروه و تعیین زمان تمرینات.
 ۳. انتخاب سرود، تواشیح و نمایشنامه با مضمون‌های ارزشی.
 ۴. تمرین در زمینه توانمند سازی.
 ۵. اجرا در برنامه‌ها و مراسم‌ها.
 ۶. رایزنی جهت شرکت در مسابقات منطقه و استان.
- ح. جلسات مشاوره‌ی دینی، فرهنگی و تربیتی: انتظار می‌رود در یک جامعه‌ی دینی، مشاوره به تقویت مبانی فکری، عقیدتی و ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی کمک نماید. از این رو وظیفه روحانی گروه است که با در نظر گرفتن گرایش‌ها و باورهای دینی، در این چارچوب گام برداشته و جلساتی در این راستا برگزار نماید.
- ط. نشست‌هایی با موضوع مهارت‌های زندگی: با توجه به اهمیت خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی جامعه در افزایش بهداشت

روانی فردی و اجتماعی، آنچه ضروری می‌باشد، تربیت متقابل زوجین و فرزندان، سالم سازی و پیشگیری از بحران‌های اجتماعی، احیا و تثبیت ارزش‌های انسانی و اسلامی این نهاد است. از این رو یک دوره سلسله نشست‌های مهارت‌های زندگی باهدف ترویج فرهنگ دینی و آشنایی با مبانی زندگی فردی و اجتماعی از دیدگاه اسلام و قرآن برگزار شود.

از جمله موضوع‌هایی که می‌توان در این نشست‌ها به آن‌ها پرداخت:

۱. ارتباط با نا محرم.
 ۲. بیان آثار مخرب ماهواره و فیلم‌های مستهجن.
 ۳. خواستگاری در بستر فرهنگ و ارزشهای اسلامی.
 ۴. ضرورت‌های ازدواج از نظر اسلام.
 ۵. شیوه‌ی انتخاب و گزینش همسر.
 ۶. فواید ازدواج از نگاه روانشناسانه احادیث معصومین.
 ۷. مهارت ایجاد و افزایش شادی و نشاط در خانواده.
 ۸. مهارت درک زیبایی‌های زندگی.
 ۹. مهارت ایجاد هم‌دلی و هم‌دردی در خانواده.
 ۱۰. مهارت مسئولیت‌پذیری.
 ۱۱. مهارت گذر از بحران در زندگی.
 ۱۲. راه‌کارهای تربیت دینی فرزندان.
- تذکر: شرایط و حساسیت‌های فرهنگی منطقه در بیان مطالب در نظر گرفته شود و مواردی که در فرهنگ روستا تعریف نشده، مطرح نشود.
- ی. **تئاتر فکر:** یکی از رسالت‌های مهم جهادگران خلاق، برانگیختن حس کنجکاوی و نوجویی کودک و نوجوان روستا می‌باشد. در

این نشست، مربی نقش یک مخالف را اجرا خواهد کرد و سؤالاتی اساسی را برای مخاطبان ایجاد می‌نماید. ضروری است از طرح پرسش‌هایی که جنبه‌ی شبهه‌افکنی دارد خودداری شود.^۱ با مدیریت خوب جلسه و حفظ نظم و انضباط در ارائه‌ی پاسخ‌ها، لحظاتی بسیار جالب و هیجانی و سرشار از روح دفاع از اسلام در مخاطبین پدید می‌آید و گاهی واقعاً احساسات و عواطفشان بر ضد مخالفان خود برانگیخته می‌شود.

۷. سایر فعالیت‌ها

الف. دیدارهای خانه به خانه: یکی از راه‌های جلب مشارکت اهالی در برنامه‌های فرهنگی، دیدار خانه به خانه می‌باشد. از این رو در روزهای اولیه اردو، برنامه‌ریزی‌های لازم برای حضور مسئول فرهنگی به همراه روحانی و یکی از خواهران گروه فرهنگی، در میان خانواده‌های شهدا، جانبازان، ایثارگران، سالمندان و بیماران روستا صورت پذیرد. پیشنهاد می‌شود، با پیش‌بینی تمهیدات لازم، هدایایی در راستای ترویج فرهنگی دینی به هر خانواده تقدیم شود.

ب. حضور دسته‌جمعی در قبرستان و مزار شهدا: زیارت قبور مؤمنان نه تنها دستور و آموزه‌ای اسلامی و قرآنی است، بلکه سیره‌ی نبوی و معصومان علیهم‌السلام است و آنان همواره بر سر قبر مؤمنان رفته و برای ایشان دعا و استغفار می‌کردند. زیارت قبور، فلسفه و آثار مثبتی دارد که می‌توان به افزایش یاد مرگ، بیداری انسان از خواب

۱. اخوان، محمد علی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی، ص ۱۴۱.

غفلت^۱ و کاهش سیطره‌ی نفس اشاره نمود. از این رو پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ای برای حضور دسته جمعی جهادگران و اهالی در قبرستان گذاشته شود. شایسته است در صورت وجود مزار شهدا در منطقه، با حضور در محضر آن افلاکیان، توضیحاتی پیرامون مقام شهادت، جهادگری شهدا، نقش شهدا در ترویج و تعمیق روحیه‌ی جهادی و... توسط روحانی و یا مشاور فرهنگی داده شود.

ج. برگزاری اردوهای یک روزه برای اهالی: اردو یکی از جذاب‌ترین برنامه‌های فرهنگی و تربیتی است. در اردو لحظه‌های گران‌بهایی فراهم می‌شود تا جهادگران، مربیان و مبلغین بتوانند با به کارگیری روش‌های مناسب، ضمن سیر و سیاحت و تفریح و سرگرمی، به کارهای فرهنگی و تقویت باورهای مذهبی، دینی و علمی شرکت‌کنندگان بپردازند.

برقراری دوستی‌های سالم میان جهادگران و مردم منطقه، ایجاد انس و الفت میان آن‌ها، شناخت و آزمایش دوستان،^۲ کسب تجربه و مهارت‌های زندگی دسته جمعی و... از جمله فواید این برنامه می‌باشد. سعی شود، در راستای تقویت روحیه‌ی عزتمندی اهالی، هزینه اندکی بابت ثبت نام از آنان گرفته شود.

۱. قال رسول الله ﷺ: «زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تَذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ» پیامبر گرامی اسلام ﷺ می‌فرمایند: قبرها را زیارت کنید، زیرا موجب یادآوری آخرت و قیامت می‌گردد» (ابن ماجه، محمد بن یزید، صحیح ابن ماجه، ج ۱، ص ۱۱۳).

۲. قال علی علیه السلام: «السفر میزان الاخلاق»؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: مسافرت وسیله سنجش اخلاق است» (ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۹۴)

د. گردش روستایی: جهادگران با همراهی شورا، بزرگان و معتمدین روستا، از مناطق مختلف روستا بازدید نمایند و از اهالی خواسته شود، تا به عنوان یک راهنما و راوی، فضاهای شغلی، زیارتی، تفریحی، تاریخی و... روستا را برای جهادگران ترسیم و تشریح کنند. هدف از برگزاری این برنامه آشنایی جهادگران با مکان‌های دیدنی روستا و ترویج روحیه‌ی عزتمندی اهالی می‌باشد.

ه. ارسال پیامک مناسبتی و بلوتوث‌های فرهنگی در طول اردو.

فصل چهارم

اقدامات پس از اردوی جهادی

۱. ارزیابی و ثبت فعالیت‌های فرهنگی

زمانی جهت طرح‌های جهادی به سوی هدف گذاری‌های حرکت‌های جهادی خواهد بود که ارزیابی، سنجش نتایج و پیامدهای فعالیت‌ها و بررسی میزان تحقق اهداف به عنوان محوری اساسی در دستور کار قرار گیرد. ارزیابی، از سویی تعیین کننده‌ی میزان دستیابی به اهداف است و از سوی دیگر، ساز و کار کشف و تصحیح انحرافات مهمی است که در برنامه‌ها رخ داده است؛ تا از این رهگذر بتوان فعالیت‌ها را در مسیر صحیحی قرار داد.

شایسته است، فعالیت‌ها و ارزیابی‌های صورت گرفته به عنوان منابع پر ارزشی در اختیار سایر گروه‌های جهادی، نهادهای رسمی و دولتی و مراکز فرهنگی قرار گیرد و در صورت جامع و علمی بودن، تبدیل به طرح‌های فراگیر ملی شود.

برای تحقق این مهم، اقدامات ذیل پیشنهاد می‌شود:

الف. بررسی راهکارهای عملی برطرف نمودن مشکلات فرهنگی

منطقه: بعد از اردو، جلساتی در این زمینه برگزار شود و در صورتی که برای حل معضلات به برقراری تعامل با سازمان‌های مختلف نیاز است،

این اقدامات انجام شود. پیگیری‌های بعد از اردو نقش مهمی در برطرف شدن مشکلات منطقه خواهند داشت.

ب. تشکیل پرونده‌ی فرهنگی برای هر روستا: یکی از مشکلاتی که در فعالیت‌های فرهنگی وجود دارد، موازی کاری گروه‌های مختلف می‌باشد؛ برای مثال گروهی به صورت تخصصی در موضوع نماز اقدام به برگزاری کلاس‌ها، مسابقات و... می‌نماید و گروه بعد به علت عدم اطلاع از فعالیت‌های گروه قبل، دوباره همان فعالیت‌های گذشته را با محتوایی تکراری انجام می‌دهند. از این رو شایسته است مسئول فرهنگی، در راستای اطلاع رسانی اقدامات انجام شده و برطرف شدن این آسیب، گزارش کاملی از فعالیت‌های فرهنگی هر روستا و محتوای آن‌ها تهیه نماید.

ج. تشکیل بانک اطلاعات جامع منطقه: اهمیت و ضرورت چنین اقدامی بر کسی پوشیده نیست؛ به عنوان مثال در برخی مناطق دیده می‌شود که بعضی از دانشجویان، منطقه‌ی اردوی جهادی را به صورت ناقص و کلی شناسایی نموده و نتایج این شناسایی را تنها برای همان اردو استفاده می‌کنند و مورد استفاده گروه‌های بعدی قرار نمی‌گیرد. از این رو پس از گذشت چند ماه دوباره دانشجویان گروه دیگر برای پیشبرد برنامه‌های اردوی جهادی مجبور به شناسایی همان منطقه می‌گردند. واضح است که این کار به اتلاف وقت، انرژی و حتی سرمایه منجر می‌شود.

د. جمع‌آوری تجربیات: مسئول فرهنگی می‌تواند از طریق تهیه‌ی پرسش‌نامه‌ای که در اختیار جهادگران قرار می‌گیرد، جلسات بحث و

گفت و گو و مصاحبه، تجربیات آنان را جمع آوری کند. پیشنهاد می‌شود، آرشیو کاملی در قالب سایت، وبلاگ، کتاب و جزوه از طرح‌ها، گزارش‌ها و تجربیات جهادگران تهیه شود.

۲. استمرار کار فرهنگی و تداوم ارتباط با منطقه

بدون تردید فعالیت‌های فرهنگی مقطعی ثمره‌ی چندانی نخواهد داشت^۱ و از طرفی حضور مستمر نیروهای فرهنگی در مناطق هدف مقدور نیست. از این رو جهت ارتقای سطح تأثیرگذاری منطقه‌ای، شایسته است مسئولین فرهنگی روشی را پیشنهاد نمایند تا ادامه دهنده‌ی حرکت فرهنگی باشد. برای استمرار این فعالیت‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

الف. اتصال مراکز فرهنگی به روستاها: برای ادامه‌ی ارتباط فرهنگی با روستاییان باید افرادی که از نظر فرهنگی شاخص‌تر بوده و صلاحیت مدیریت فرهنگی را دارند شناسایی شوند و آن‌ها را با مراکز فرهنگی منطقه مانند: سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان ملی جوانان، اداره‌ی فرهنگ و ارشاد اسلامی و... آشنا کنیم. در ابتدا مسئول و مشاور فرهنگی، جلسه‌ای با حضور اهالی روستا و مسئول مرکز فرهنگی مربوطه برگزار کنند تا اهالی و مسئولین فرهنگی منطقه با هم آشنا شوند.

۱. قال علی علیه السلام: «قَلِيلٌ يَذُومُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ يَنْقَطِعُ؛ امام علی علیه السلام فرمودند: هر عمل اندکی که دائمی باشد، بهتر است از عمل بسیاری که مقطعی باشد» (آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۴، ص ۴۹۷).

ب. برنامه‌ریزی فعالیت‌های سالیانه پایگاه فرهنگی و پیگیری آن‌ها: ایجاد برنامه‌های مستمر و بلند مدت، مانند جلسه‌های قرآن و هیئت مذهبی هفتگی از جمله برنامه‌های پایگاه فرهنگی می‌باشد که می‌توان به اهالی روستا ارائه نمود تا فعالیت فرهنگی در منطقه استمرار داشته باشد. شایسته است، مسئول فرهنگی به وسیله‌ی ارتباط با رابطین و نخبگان فرهنگی منطقه، از چگونگی برگزاری برنامه‌ها اطلاع پیدا کرده و در صورت توانایی، هر چند وقت یک‌بار در این برنامه‌ها شرکت نماید.

ج. زمینه سازی برای حضور دانشگاه‌های منطقه: پیوند میان دانشجویان دانشگاه‌های هم‌جوار این مناطق با شرکت‌کنندگان اردوی جهادی و مستحکم شدن این ارتباط در طول زمان اردو و استمرار آن پس از اردو، می‌تواند گامی مؤثر در جهت نشر روحیه‌ی جهادی و تلاش و تکاپو در بین این عزیزان باشد. از این رو راینی‌های لازم با دانشگاه‌های منطقه صورت پذیرد تا یکی از آن‌ها، معین روستایی گردد و پیوسته تحولات منطقه را رصد نماید. شایسته است، دانشگاه مزبور در طول سال با برگزاری اردوهای جهادی یک روزه، زمینه‌ی تداوم فعالیت‌های فرهنگی را به وجود آورد.

د. سفر به منطقه جهت پیگیری اهداف فرهنگی: تجدید دیدار جهادگران با اهالی باعث تقویت انگیزه‌ی آن‌ها برای پیگیری فعالیت‌ها می‌شود. برای مثال جهادگران می‌توانند بعد از حضور در منطقه، جهت تقویت برنامه‌های فرهنگی روستا از جمله پایگاه فرهنگی، هیئت و... با سفری کوتاه به منطقه، ویژه برنامه‌هایی بگذارند تا روح تازه‌ای در کالبد

این برنامه‌ها دمیده شود. استمرار سفر باید منظم و برنامه ریزی شده باشد تا از بیهوده کاری جلوگیری گردد.

ه. ارسال پیامک‌های هفتگی و مناسبتی: یکی از راه‌های ارتباط مستمر در این زمان که اکثر افراد با گروه‌های سنی مختلف تلفن همراه دارند، پیامک دادن به مناسبت‌های مختلف است. شایسته است، با جمع‌آوری شماره‌های تلفن همراه اهالی بر اساس گروه سنی و جنسیت، و ثبت در سامانه‌ی پیامک پیوسته با آنان در ارتباط بود.

و. نامه نگاری و تماس تلفنی: از طریق نامه نگاری و یا تماس تلفنی نیز می‌توان ارتباط با منطقه و اهالی را حفظ نمود. این ابزار علی‌رغم سادگی، در برآوردن اهداف تعیین شده برای ارتباط با منطقه، مؤثر هستند.

ز. ارسال بسته‌های فرهنگی: بدین منظور اسامی و نشانی خانواده‌های علاقه‌مند، جمع‌آوری شود تا به وسیله بسته‌های فرهنگی پستی، پیوستگی ارتباط با آنان حفظ گردد.

ح. برگزاری سفر مشهد مقدس برای فعالین و نخبگان روستایی؛

ط. اعزام طلاب در بازه‌های تبلیغی (محرم، صفر، ایام فاطمیه، ماه مبارک رمضان)

ی. اطلاع رسانی کمبودهای فرهنگی منطقه به مراکز و پیگیری آن‌ها.

۳. فرهنگ‌سازی حرکت‌های جهادی

الف. تولید مستندهای جهادی با توجه به گفتمان آرمانی حرکت‌های و پخش در سطح گسترده (رسانه، فضای سایبر، دانشگاه‌ها، مراکز حوزوی و...)

ب. برپایی نمایشگاه دستاوردهای جهادی (آثار علمی، فرهنگی، هنری و... اهالی، خاطرات، اشعار، سفرنامه‌ها، عکس‌ها، شرح حال‌ها، تولیدات علمی با موضوع جهاد و...)

ج. پیشنهاد می‌شود، در راستای جریان سازی معنوی جامعه، ریزنی‌هایی با مراکز، نهادها و مجموعه‌های فرهنگی، همچون: هیئات، حوزه‌های علمیه، پایگاه‌های بسیج و... جهت برگزاری اردوهای جهادی توسط آنها صورت پذیرد.

برای این مهم اقدامات ذیل قابل اجرا می‌باشد:

۱. برگزاری جلسات با مسئولین مراکز جهت آشنایی با حرکت‌های جهادی و ضرورت آن.

۲. ارائه‌ی طرح‌ها و گزارشات مربوط به برگزاری اردوهای جهادی، و انتقال تجربیات به آنها.

۳. سازماندهی نیروهای جهادی با تجربه و کارآمد.

۴. پشتیبانی فکری و اجرایی برای برگزاری اولین تجربه‌ی کاری در زمینه‌ی حرکت‌های جهادی.

ضمائم و پیوستہ

پیوست ۱

پرسشنامه فرهنگی

عمومی

استان	شهرستان	بخش	روستا	بررسی کننده	شماره تماس	تاریخ بررسی

* جمعیت روستا بر اساس آخرین سرشماری:

* تعدادخانوار:

* تفکیک جمعیتی روستا:

- قبل از دبستان: دختران
- ابتدایی: دختران
- راهنمایی: دختران
- دبیرستان: دختران
- دانشجو: دختران
- پسران
- پسران
- پسران
- پسران
- پسران

مسجد (روستا)

* مسجد در روستا: وجود دارد ☐ ندارد ☐ علت: ...

* مسجد در کجای روستا واقع شده است؟

* کتب موجود در مسجد:

وجود ندارد	وجود دارد	
		قرآن کریم
		مفاتیح الجنان / ارتباط با خدا
		صحیفه سجاده
		نهج البلاغه
		کتابخانه
		سیاسی اجتماعی
		فرهنگی علمی
		مذهبی ورزشی
		عناوین کتب را ذکر کنید:

* نیروها و امکانات مورد نیاز جهت برگزاری نمازجماعت و مراسمات

تعداد	وجود ندارد	وجود دارد	موارد
Ø			روحانی ثابت
			موذن
Ø			خادم
			چادر نماز زنانه
Ø			چادر فاصل خواهران و برادران
			جانماز متری و سجاده
			مهر نماز
Ø			منبر
Ø			سیستم صوتی (داخل و بیرون مسجد)
Ø			انبار و اقلام فرهنگی برای مراسمات

* ابزارهای سمعی و بصری در مسجد

تعداد	وجود ندارد	وجود دارد	موارد
			لوح فشرده
			کامپیوتر
			نوار کاست مذهبی
			رادیو ضبط
			تلویزیون

* فضای داخلی مسجد

وجود ندارد	وجود دارد	موارد
		محراب
		تابلوی اعلانات
		فرش
		سیستم سرمایشی و گرمایشی مناسب
		نور مناسب
		فضاسازی مسجد
		کمد قرآن

* فضای خارجی مرتبط با مسجد

وجود ندارد	وجود دارد	موارد
		سرویس بهداشتی
		وضوخانه
		آشپزخانه
		آبدارخانه
		جاکفشی
		آب سردکن

* پرسشهای مرتبط با مسجد

- آیا در روستا کانون فرهنگی و هنری مساجد وجود دارد؟
- آیا مسجد هیئت امنای دارد؟
- تعداد جوانان و نوجوانان دختر و پسر مسجدی روستا چقدر است؟
- از مسجد روستا چه استفاده‌هایی می‌شود؟
- میزان استقبال مردم از نماز جماعت و برنامه‌های مسجد چقدر است؟ با ذکر علت ...
- میزان استقبال دانش‌آموزان از نماز جماعت چقدر است؟
- تلاوت و تفسیر قرآن بعد از نماز جماعت وجود دارد یا خیر؟
- بیان احکام برای روستاییان توسط چه فردی و چند وقت یکبار صورت می‌گیرد؟
- آیا موقعیت مسجد در محوطه‌ی قوم خاصی وجود دارد؟
- آیا کل مسجد روستا صیغه‌ی مسجد خوانده شده است؟
- آیا در مساجد قبله نما وجود دارد؟

اماکن مذهبی و تربیتی در روستا

* آیا در روستا امامزاده وجود دارد؟

- میزان انس مردم با امامزاده چقدر است؟

* آیا خانه عالم در روستا وجود دارد؟

* آیا گلزار شهدا در روستا وجود دارد؟

* مدارس ابتدایی راهنمایی دبیرستان

* کتب موجود در مدرسه			وجود دارد	وجود ندارد
قرآن کریم				
مفاتیح الجنان				
صحیفه سجادیه				
نهج البلاغه				
کتابخانه				
سیاسی	فرهنگی	مذهبی	ورزشی	عناوین کتب را ذکر کنید:.....
اجتماعی	علمی			

* امکانات دیگر در مدرسه				وجود دارد	وجود ندارد	تعداد
وسایل ورزشی						
آزمایشگاه						
دستگاه فتوکپی						
کامپیوتر						
بانک سی دی						
تابلوی اعلانات						
سجاده						
مهر نماز						

✱ وضعیت معلمان مدارس

- بومی ☐ غیربومی ☐
- سن : ... ☐ متاهل ☐ مجرد ☐
- وضعیت اسکان: ...
- رشته تحصیلی: ... مدرک:
- دروس تدریسی در روستا: ...
- سابقه تدریس: ... سال
- خط فکری و سیاسی: ...
- آیا معلمان مدرسه در نماز جماعت روستا شرکت میکنند؟
- اعتقاد دینی معلمهای روستا در چه حدی است؟

✱ وسایل ارتباط جمعی و ابزار سمعی و بصری در روستا

موارد	وجود دارد	وجود ندارد
تلویزیون		
رادیو		
ماهواره		
تلفن ثابت		
تلفن همراه		
کامپیوتر		
دی وی دی / وی سی دی		
اتصال به اینترنت		

وضعیت فرهنگی روستا

* تعداد افراد مکلف روستا : دختران : پسران :

* مراسمات مذهبی		
وجود ندارد	وجود دارد	
		هیئت های قرآنی مردانه
		هیئت های قرآنی زنانه
		هیئت های عزاداری
تاریخ را ذکر نمایید: ...		برگزاری یادواره سالانه شهدا

- میزان اهمیت مردم روستا به برنامه های مذهبی چقدر است؟

- میزان استقبال مردم روستا از برنامه های مذهبی چقدر است؟

- آیا جلسات مذهبی - هفتگی خانگی در روستا برگزار می شود؟

- آداب و رسوم مذهبی روستا (در ایامی مانند محرم ، فاطمیه ، صفر و رمضان ..) چگونه است؟

- آیا فرد خاصی در روستا پیگیر برنامه ها و مراسمات هست؟

- آیا مراسمات تعزیه و شبیه خوانی در خود روستا توسط روستاییان انجام می شود؟ ذکر نام تعزیه خوانان.

* مسئولین و افراد تاثیرگذار		
وجود ندارد	وجود دارد	
		دهیار
		شورا
تعداد: ...		روحانی از خود روستا
تعداد: ...		مداح از خود روستا
تعداد: ...		شهیدی از خود روستا

- میزان عملکرد شورای روستا چقدر است؟
- آیا شورای روستا از افراد مختلف روستا (و احیاناً قبایل مختلف) عضو دارد یا در انحصار گروه خاصی ست ؟
- نحوه‌ی انتقال مشکلات روستا به مسئولین از چه طریقی صورت می گیرد؟
- آیا از خانواده‌ی شهداء و ایثارگران کسی در روستا زندگی می کند؟
- آیا تا به حال روحانی به آن روستا اعزام شده است؟ چندبار ؟ با ذکر تاریخ / مناسبات / نام و سازمان اعزام کننده (و در صورت امکان شماره تماس) آن روحانی :
- میزان حضور روحانی یا افراد موثر فرهنگی چه مدت است؟

- بزرگ روستا کیست؟ شغل ، سن ، محل زندگی را ذکر کنید
- فرد یا افرادی را که روستاییان به شدت از آن / آنها متأثرند را با ذکر نام ، محل سکونت و شغل ذکر نمایید...

* رفتارها و حالات منفی در اهالی		
وجود ندارد	وجود دارد	
		خرافات بین مردم
		مدگرایی در جوانان
		تمایل جوانان به سیگار
		تمایل جوانان به مواد مخدر
		طلاق
		درگیری های خانوادگی
		عدم اعتماد به نفس
مورد ذکر شود: ...		بی مسئولیتی مردان
		هدفدار نبودن زندگی
		تظاهر به فقر
		بی برنامه گی جوانان روستا
		اختلافات قومی قبیله ای

- آیا بین مذاهب مختلف در روستا اختلاف و درگیری وجود دارد؟

* مضللات اخلاقی		
وجود ندارد	وجود دارد	
		دروغ
		تمسخر
		کتک زدن
		زورگویی
		دهن بینی
		چشم و هم چشمی
		غیبت
		مشکلات جنسی
		عدم رعایت محرم و نامحرم
		سابقه خودکشی
		تمایل جوانان به خالکوبی
		خساست
		بدحجابی
		اعتیاد
		دزدی و غارتگری
		قطع صله رحم
		آزار و اذیت فرزندان
		بی احترامی فرزندان به والدین

- آیا در روستا افرادی که سابقه کیفری داشته باشند وجود دارد؟ نوع آن جرم را ذکر کنید ..
- شغل غالب اهالی چیست؟
- وضعیت درآمد روستاییان چگونه است؟
- مردان روستا در خود روستا شاغلند یا در روستاهای اطراف یا شهر؟ نام روستا یا شهر را ذکر نمایید..
- آیا زنان روستا برای کسب درآمد به شهر می روند؟ نوع فعالیت و زمان رفت و آمد را دقیق ذکر نمایید..
- زمینهای کشاورزان متعلق به خودشان است یا فرد دیگر؟ فرد دیگر روستایی است یا شهری؟
- ارباب روستا یا فرد عادی؟
- آیا مردان در کار منزل یا زنان در کار بیرون کمک کار همسرشان هستند؟
- میزان تمایل به کار کردن در بین اقشار مختلف روستا (رده های سنی مختلف) چقدر است؟
- نگرش دانش آموزان روستا نسبت به آینده ی شغلی شان چگونه است؟

وضعیت اعتقادی روستاییان

- نوع دین و مذهب روستاییان :
- آیا مذهب دیگری به جز شیعه‌ی اثناعشری در روستا ساکن هستند ؟ نام ببرید. چند خانوار ، چند نفر...
- آیا همه‌ی اهالی هم مذهب هستند ؟ دین و مذهب غیر رایج روستا را نیز ذکر کنید.
- میزان پابندی اهالی به مسائل دینی چقدر است؟ والدین و فرزندان جداگانه بررسی شود / با ذکر مصداق .
- میزان آشنایی اهالی با مسائل دینی چقدر است ؟
- آیا روستاییان علاقه‌ی کافی برای یادگیری مسائل دینی دارند؟
- چه خرافات دینی در بین مردم روستا رایج است ؟ با ذکر خرافات.
- میزان آشنایی روستاییان با امام زمان (علیه السلام) : با ذکر مصداق.
- طرز تفکر روستاییان نسبت به امام زمان (عج) و مسئله‌ی ظهور چگونه است؟
- میزان آشنایی روستاییان با خداوند چه اندازه است؟
- سوالات اعتقادی روستاییان بیشتر در چه زمینه‌ای است ؟ تمامی را ذکر کنید.
- اعتقادات بزرگان روستا/شورا، معلمان صاحب نفوذان روستا در چه حدی است؟ با ذکر مصداق.
- امید به زندگی (از نظر معنویت) در بین روستاییان چقدر است؟
- جایگاه توسل به اهل بیت (ع) در بین روستاییان چگونه است؟
- نگرش نسبت به شخصیت و جایگاه بانوان چگونه است؟
- آیا علائمی از وجود یا نفوذ فرقه‌های بیگانه و ضاله (همچون شیطان پرستی و وهابیت ..) در اهالی وجود دارد؟ توضیح:
- نوع دسترسی اهالی به مسائل اعتقادی از چه طریق است؟ (رسانه ، مبلغ و معلمان ، کتاب ، سی دی ، اردوهای جهادی و ..)

وضعیت سیاسی روستاییان

- جایگاه ولایت فقیه در بین مردم روستا چگونه است؟
- جایگاه نظام جمهوری اسلامی در بین روستاییان چگونه است؟
- احزاب سیاسی روستا را ذکر کنید.
- آیا اختلافات و درگیری بین احزاب سیاسی وجود دارد؟ ذکر نوع .
- آیا اختلافات مرزی در روستا دیده می شود؟
- اکثریت روستا اصلاح طلبند یا اصولگرا؟
- آیا مردم بصیرت سیاسی و آگاهی کافی از سیاست دارند؟
- میزان علاقه ی مردم به مباحث سیاسی چگونه است؟
- فاصله ی روستا تا مرزهای سیاسی ، جغرافیایی کشور چگونه است؟
- آیا انحرفات سیاسی در این روستا مشاهده می شود؟
- تبلیغات سیاسی (به عنوان مثال در زمان انتخابات ..) در روستا از چه طریقی انجام می شود؟
- میزان آشنایی اهالی با مسائل سیاسی از چه طریقی است؟

وضعیت هنری روستاییان

- مهارت‌های مردان روستا :
- مهارت‌های زنان روستا:
- میزان استقبال روستاییان از کلاسهای هنری چقدر است ؟
- بیشترین به چه نوع کلاسهای هنری رغبت دارند؟ نوع هنر ذکر شود.
- چه نوع وسایل هنری در روستا موجود است؟
- استعدادهای خاص روستاییان را ذکر کنید.
- آیا مکانی برای پرورش استعدادهای هنری روستاییان موجود است؟(در صورتی که موجود نیست فاصله ی نزدیکترین مرکز به آن چقدر است) ..
- آیا تا به حال در روستا کارهای هنری صورت گرفته است؟
- آیا خود روستا هنر یا رسم هنری خاصی دارند؟
- نحوه ی فروش هنرهای دستی روستاییان به چه صورتی است؟
- میزان هزینه ای که برای انجام این کارهای هنری می کنند چقدر است؟

وضعیت ورزشی روستا

- * زمین فوتبال ☐ ندارد علت: ... ☐ متر از:
- ☐ خاکی ☐ آسفالت ☐ سالن (سوله) ☐ چمن ☐ خط کشی شده ☐ تیر دروازه فوتسال ☐ تیر دروازه کوچک ☐ تور دروازه ☐ دیوار کشی شده ☐ توپ فوتبال ☐ تعداد: ...
- محل استقرار زمین فوتبال: ☐ مدرسه روستا ☐ محوطه روستا ☐ نواقص و کاستی ها:

* زمین والیبال

- ☐ ندارد علت: ☐ دارد ☐ متر از:
- ☐ خاکی ☐ آسفالت ☐ سالن (سوله) ☐ چمن ☐ خط کشی شده ☐ تور ☐ توپ والیبال ☐ تعداد توپها: ...
- محل استقرار زمین والیبال: ☐ مدرسه روستا ☐ محوطه روستا ☐ نواقص و کاستی ها:

- آیا نخبه‌های ورزشی (و یا قهرمان) در روستا وجود دارند؟

- آیا خانمهای روستا ورزش خاصی انجام می دهند؟ در صورتی که جواب مثبت است مکان، زمان و نوع آن ذکر شود...

- میزان ارتباط مسئولین ورزشی شهر و استان با جوانان روستا چقدر است؟

متفرقه

- روحیه ی همکاری و تعاون بین اهالی و شورا چقدر است؟
 - حفظ اصالت روستا برای روستاییان چقدر اهمیت دارد؟
 - آیا روی وصیت نامه ی شهدای روستا کار فرهنگی شده است؟ با ذکر نوع و زمان کار..
 - همبستگی میان اهالی به چه میزان است ؟
 - آیا روستاییان آداب و رسوم فرهنگی خاصی دارند؟
 - آیا هنوز در روستا سیستم ارباب رعیتی حاکم است یا خیر؟
 - دیدگاه والدین به تحصیل فرزندانشان چگونه است؟
 - آیا والدین تعهد مستمر به ایجاد انگیزه در فرزندان (در مورد تحصیل) دارند؟
 - معماری خانه های روستا قدیمی است یا جدید؟
 - آیا در روستا نیز اختلاف طبقاتی دیده می شود؟
 - معیارهای ازدواج دختران و پسران روستا را ذکر کنید
 - میزان آشنایی روستاییان با قرآن کریم چقدر است؟
 - روستاییان به چه کلاسهای در زمینه احکام نیاز دارند ؟
 - احکام اولیه مانند طهارت ، تقلید و .. / احکام خمس و زکات/ احکام ازدواج / احکام کشاورزی / احکام محرم و نامحرم و ..
 - کلاس های مورد نیاز روستاییان در مسائل مختلف را ذکر نمایید..
 - سن ازدواج دختران و پسران چند سال است؟
 - نحوه ی ازدواج و صیغه خواندن از چه طریقی است ؟ (شخصی از روستا ، به شهر می روند و..)
 - آیا احترام بزرگترها در روستا حفظ می شود؟ ذکر مصداق.
 - آیا شیوه ی خاصی از زندگی وجود دارد ؟ (مثلا مرد سالاری)..
 - میزان علاقه ی مردم به رفتن سفرهای زیارتی چقدر است؟
 - آیا سیستم آب شیرین کن موجود است یا خیر؟ (در مناطقی که آب شرب شور است)
 - آیا در روستا صندوقی موجود می باشد که اهالی مشکلاتشان را با شورای روستا در میان بگذارند؟
☐ وجود دارد	☐ وجود ندارد	صندوق صدقات
☐ وجود دارد	☐ وجود ندارد	قبایل مختلف
- (نام قبیله ها نوشته شود ..)

پیوست ۲: شماره تماس و آدرس سایت مراکز پاسخگویی

ردیف	مراکز پاسخگویی دینی	شمار تماس	آدرس سایت
۱	مرکز پاسخگویی به سؤالات و شبهات دینی	۰۹۶۴۰ - ۰۹۶۵۰	www.pasokhgoo.ir http://porsojoo.info
۲	ارتباط زنده با نمایندگان مراجع و علما و طرح سؤالات		www.eporseh.com www.eshia.ir
۳	مقام معظم رهبری	۰۲۵۱۷۷۴۶۶۶۶ ۰۲۱۶۴۴۱۱	www.leader.ir
۴	آیت الله العظمی مکارم شیرازی	۰۲۵۱۷۸۴۰۰۰۱ ۰۲۱۳۳۰۲۶۰۶۶ پیامک: ۱۰۰۰۰۱۰۰ سؤال شرعی را به این شماره پیامک بزنید، تا ۱۰ ساعت بعد پاسخ داده می‌شود)	www.makaremshirazi.org
۵	آیت الله العظمی سیستانی	۰۲۵۱۷۷۴۱۴۱۵	www.sistani.org
۶	آیت الله العظمی جوادی آملی	۰۲۵۱۲۹۳۱۱۷۸	http://esra.ir/main.asp
۷	آیت الله العظمی وحید خراسانی	۰۲۵۱۷۷۴۰۶۱ ۰۲۱۳۳۵۱۰۱۵۰	www.vahid-khorasani.ir
۸	آیت الله العظمی صافی گلپایگانی	۰۲۵۱۷۷۲۴۰۲۰	http://www.saafi.ir
۹	آیت الله العظمی نوری همدانی	۰۲۵۱۷۷۴۸۳۱۸ ۰۲۱۳۱۳۷۱۹۴	http://www.noorihamedani.com
۱۰	آیت الله العظمی سبحانی		http://www.tohid.ir

http://www.almazaheri.ir	۰۳۱۱۴۴۶۴۶۹۱	آیت الله العظمی حسین مظاهری	۱۱
mesbahyazdi.com		آیت الله العظمی مصباح یزدی	۱۲
http://www.mtb.ir	۰۲۵۱۷۷۴۰۲۱۹	مرحوم آیت‌الله العظمی بهجت	۱۳
http://www.lankarani.org	۰۲۱۲۲۸۴۷۱۶۰ ۰۲۵۱۷۷۱۷۸۷۲	مرحوم آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی	۱۴
http://farsi.islamquest.com		اسلام کوئست (پاسخگوئی به پرسش‌های دینی)	۱۵

پیوست ۳: آدرس پایگاه‌های اینترنتی فرهنگی

ردیف	پایگاه‌های فرهنگی	آدرس سایت
۱	«اینترنت رایگان تبیان» (نرم افزارها، گنجینه صوتی، فیلم، تصاویر کتابخانه، مشاوره، قرآن)	http://www.tebyan.net
۲	پایگاه اطلاع‌رسانی سراسری اسلامی (نخستین ناشر الکترونیک متون اسلامی و توزیع‌کننده جهانی منابع منتشر شده اسلامی)	http://www.islamicdatabank.com/farsi/f_default.asp
۳	پایگاه مجلات تخصصی نور (بزرگترین بانک نشریات حوزه علوم اسلامی و انسانی کشور)	http://www.noormags.com
۴	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها	http://www.nahad.ir/
۵	بانک جامع و روز آمد نشریات علمی پژوهشی ایران	http://sid.ir
۶	بانک اطلاعات مقالات اسلامی (قرآن و علوم قرآنی، فلسفه و منطق، جامعه‌شناسی، ادیان و فرق و...)	http://www.seraj.ir
۷	پایگاه تخصصی نهج البلاغه	www.balaghah.net/nahj-hm/far/index.html
۸	دانشنامه جهان اسلام (اولین و جامع‌ترین دایره المعارف اسلامی)	http://www.encyclopaediaislamica.com/
۹	طب قرآنی	http://www.tebbeghorani.com
۱۰	شبکه رشد، شبکه ملی دانش آموزان ایرانی (کتابهای درسی PDF)، آموزش مجازی، آموزش الکترونیکی کتاب‌های درسی، امتحان نهایی، کتابخانه آموزشگاهی، سؤال و آزمون و...)	http://daneshnameh.roshd.ir
۱۱	شهر مجازی قرآن کریم	http://quranct.ir

http://www.parsquran.com	پارس قرآن (جستجوگر قرآن به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی. مقالات و نرم افزارهای قرآنی. تلاوت قرآن. ترجمه‌های مختلف قرآن.)	۱۲
http://www.quranology.com	قرآن‌شناسی	۱۳
http://www.qurancity.ir	شهر قرآن	۱۴
http://2noor.com	موسسه قرآن و نهج البلاغه	۱۵
http://www.islamshia.net/Portal.aspx?pid=71406&Culture=Persian	شیعه	۱۶
http://www.sabokbalan.com	سبکبالان	۱۷
http://www.aviny.com	سایت شهید آوینی	۱۸
http://www.emtedad.ir	امتداد	۱۹
http://www.porsemanequran.com/	پرسمان قرآن	۲۰
http://www.historylib.com/Site/Default.aspx	کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام	۲۱
http://www.nlai.ir	کتابخانه ملی	۲۲
http://www.bookroom.ir	پاتوق کتاب	۲۳
http://farsi.khamenei.ir	دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای	۲۴
http://imam-khomeini.com	دفتر حفظ و نشر آثار امام خمینی (ره)	۲۵
http://aqrazavi.org	آستان قدس رضوی	۲۶
http://masoumeh.com	آستانه مقدسه حضرت معصومه (ع)	۲۷
http://abdulazim.com	آستان مقدس حضرت عبدالعظیم	۲۸
http://ghadeer.org/index.html	کتابخانه غدیر	۲۹
http://qaraati.net	درسهای از قرآن	۳۰
http://emamsajjad.com	پایگاه تخصصی صحیفه سجادیه	۳۱
http://www.sajed.ir/new	سایت جامع دفاع مقدس	۳۲

پیوست ۴: نمونه‌ی نامه‌ای به امام زمان علیه السلام

بِنام تنها پناه بی‌پناان

حضرت مهدی (عج): لحظه‌ای از توجه به شما غفلت نمی‌کنم و هرگز شما را فراموش نخواهم کرد. و اگر این توجهات نبود پیوسته بالاها بر شما نازل می‌شد و دشمنان بر شما مسلط می‌شدند. (بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۵۳)

نامه‌ای به مولایمان امام زمان (ع):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

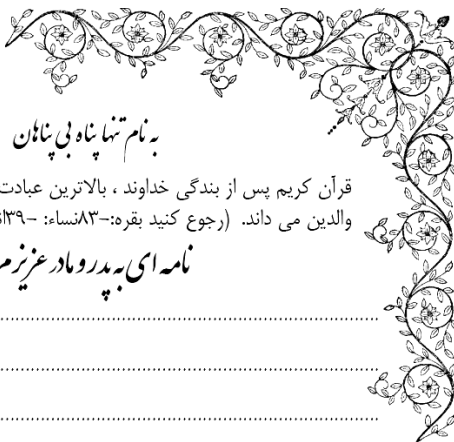
.....

نام خانوادگی و شماره تماس.....

نشانی روستا:

پیوست ۵: نمونه‌ی نامه‌ای به پدر و مادر

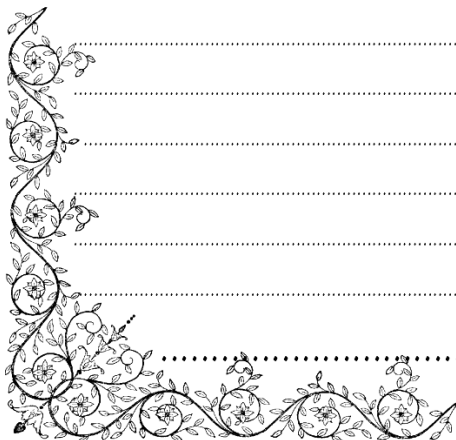
قرآن کریم پس از بندگی خداوند ، بالاترین عبادت و وظیفه را نیکی و احترام به والدین می داند. (رجوع کنید بقره:-۸۳نساء:-۳۹انعام:-۱۵۱اسراء:۲۳)

نامہ امی بہ پدر و مادر عزیزم

[illegible]

نام نام خانوادگی و شماره تماس.

نشانی روستا:

کتابنامه

۱. قرآن کریم
۲. رضی، سید محمد، نهج البلاغه، اول، قم، دار الهجره، بی تا، وزیری، ۵۲۷ ص.
۳. کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، چهارم، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵ ش، وزیری، ۸ ج، ۴۳۴۰ ص.
۴. _____، _____، فروع کافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۸ ق.
۵. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، ۱۴۰۴ ق، وزیری، ۱۱۰ ج، ۳۸۹۴۲ ص.
۶. آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، اول، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶ ش، وزیری، ۴۴۲ ص.
۷. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، الاختصاص، قم، اول، انتشارات جامعه مدرسین، ۱۴۱۳ ق.

۸. حرانی، حسن بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، دوم، قم، اسلامی، ۱۴۰۴ ق، وزیری، ۵۱۵ ص.
۹. محدث نوری، حسین، مستدرک الوسائل، اول، قم، آل البيت لإحياء التراث، ۱۴۰۸ ق، وزیری، ج ۱۱، ۳۹۳ ص.
۱۰. صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، الأمالی (للشيخ الصدوق)، چهارم، اسلامی، ۱۳۶۲ ش، وزیری، ۶۸۰ ص.
۱۱. _____، _____، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، سوم، قم، سرور، ۱۳۸۴ ش، وزیری، ۸۳۹ ص.
۱۲. _____، _____، مترجم علی اکبر غفاری، کمال الدین و تمام النعمه، قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۷ ش، وزیری، ۶۱۲ ص.
۱۳. ابن ابی‌الحدید، شرح نهج‌البلاغه، دوم، داراحیاء التراث العربی، ۱۳۸۶ ق.
۱۴. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، اول، قم، آل البيت لإحياء التراث، ۱۴۰۹ ق، وزیری، ج ۲۰، ۵۶۷ ص.
۱۵. جعفری، محمد تقی، فرهنگ پیرو فرهنگ پیشرو، تهران، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۳ ش.
۱۶. غفاری، ابراهیم، آیین نیایش، ششم، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۴ ش، وزیری.
۱۷. حاجی ده‌آبادی، محمد علی، مدیریت فرهنگی، پنجم، قم، نشر هاجر، ۱۳۸۸ ش، وزیری، ۱۳۶ ص.

۱۸. ابن ماجه، محمد بن یزید، صحیح ابن ماجه، دوم، بیروت، دارالفکر، بی تا.

۱۹. جوادی آملی، عبدالله، زن در آیینه جلال و جمال، شانزدهم، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۶ش، ۴۰۰ص.

۲۰. سید ابن طاووس، علی بن موسی، جمال الأسبوع بکمال العمل المشروع، قم، الرضی، ۱۳۶۱، ۵۷۰ص.

۲۱. اخوان، محمدعلی، اصول مدیریت اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، اول، قم، انتشارات خادم الرضا، ۱۳۸۹ش، ۱۵۲ص.

۲۲. _____، آسیب شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، دوم، قم، انتشارات خادم الرضا، ۱۳۸۹ش، ۱۷۵ص.

۲۳. سید بن طاووس، علی بن موسی، التشریف بتعریف وقت التکلیف، تهران، چاپ سعدی، ۱۳۸۲ق.

۲۴. اصفهانی، محمدتقی، مترجم سید مهدی حائری قزوینی، ترجمه مکیال المکارم فی فوائد الدعا للقاءم (علیه السلام)، تهران، بدر، ۱۴۰۵ق، ۶۲۳ص.

۲۵. محمدی ری شهری، محمد، مترجم حمیدرضا شیخی، میزان الحکمه، قم، نشر دارالحديث، ۱۳۷۹ش.

۲۶. متقی هندی، علی بن حسام الدین، کنز العمال، بیروت، الرساله، ۱۴۰۸ق.

۲۷. هیشمی، ابوالحسن علی بن ابوبکر، مجمع الزوائد و منبع الفوائد، بیروت، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ق.
۲۸. ابن ماجه، محمد بن یزید، صحیح ابن ماجه، دوم، بیروت، دارالفکر، بی‌تا.